

Om

Rigs mønt og Courant.

Til Oplysning om det Danske Monarchies Møntforhold
og til Bedømmelse af Mønt-Reformen,

udarbejdet af

C. Collin,

Statsraad, Departement's Directeur i
Finansministeriet.

„at efter som Vi Næstis vel haaffue
offuerbaet oc betenkt at vore Lande
oc Rigers Velferd blant andet for-
nemmeligen vdi en god velforordnede
Mønt bestaar.“ —

Kon. 10 Dec. 1629.

Kjøbenhavn

Jacob Lund's Forlag. — Louis Klein's Bogtrykkeri.

1855.

Min Hensigt med dette Skrift er, at bringe nogen Klarhed ind i Bedømmelsen af Landets Møntvæsen, ved at vise Oprindelsen til detses nærværende Tilstand og Statemagtens Forhold til samme. Jeg haaber at kunne berigtige idetmindste nogle af de vrangte Anskuelser, der herske om denne Sag*), alene ved at henviise til vor egen Erfaring, og jeg meddeler derfor herved en ligesfrem Fremstilling af Møntsagens Gang, samt en Bedømmelse af saavel Regjeringens som Folkets Anskuelser om og Forhold til Sagen. Det nærværende mindre lidenskabelige Tidspunct har jeg antaget som paaejende til at henstille til Hertugdømmernes Indvaanere, om de, — naar Spørgsmaalet om Sympathier og Antipathier lægges tilside, og naar overhovedet dette practiske Anliggende holdes udenfor Følelsens Gebet — dog ikke finde, at det nu er paa den høie Tid, at vi alle blive enige om eet Møntsystem, at vi kun skulle see til os selv og ikke til vore Naboer og at det overhovedet er under Landets Værdighed, i et saadant indre Anliggende at tage andre Hensyn end Landets Lær.

Jeg har altjaa ikke villet skrive en Mønthistorie, langt mindre en Pengevæsens-Historie; jeg har villet give en Fremstilling af de Kampe, som det lovlige Møntsystem har maattet gennemgaae. Dette Skrift er jaaledes inarest at betragte som Møntforvirringens Historie.

Som Indledning hertil har jeg meddeelt et kortfattet

*) Jeg forudsætter nemlig, at enhver Læser, der grundigt vil kunne bedømme de her omhandlede Forhold, kender de vigtigste Skrifter om disse, deriblandt Flors Skrift: *Münzjustände*, som med en Udferlighed, der i dette Skrift ikke vilde være paa sin Plads, omhandler de forskjellige Møntsystemers indbyrdes Forhold og de forskjellige indvirkende Systemers Skjebne; fremdeles forudsætter jeg Kjendskab til Joëgas fortræffelige Afhandlinger om Møntvæsenet i det Hele.

Overblik over Statens Montkampe i tidligere Tider; nogle af de dertil hørende vigtigste Anordninger har jeg meddeelt som Bilag, da de vistnok kun kendes af Faa, og da man kun ved at læse dem i deres Hæelhed faaer et Begreb om, hvilken Rolle Montvæsenet og Montforvirringen har spillet. Først da finder man den Traad, der gaaer igjennem to Aarhundreder af vor Monthistorie. Alt i denne peger hen paa det Samme: Værgeløshed mod endeel tydske Staters Montspeculationer.

Hvis man skulde finde noget historisk-Utilfredsstillende ved min korte Fremstilling af den ældre Tids Monttillstand, maa jeg henvise til min tidligere Bemærkning, at jeg ikke har villet skrive en Monthistorie; af det forefundne Materiale har jeg kun benyttet, hvad der vedkom den Specialitet, som jeg behandler. Og hvis man skulde finde, at jeg ved Behandlingen af den Periode, som gaaer nærmest forud for 1848, har dvælet for længe ved Enkeltheder, meddeelt enkelte Mænds Betænkninger og Forslag m. m., da maa jeg hertil bemærke, at jeg har erfaret, at der om Regjeringens Forhold til Montsagen, netop i denne Periode, hersker en stor Uvidenhed.

Jeg veed, at jeg taler mod forudfattede Meninger hos Mange, saavel i Kongeriget som i Hertugdømmerne, og jeg venter, at der vil høre sig Stemmer mod meget af det, jeg har yttret, især maaſkee om Hamborgs Stilling til Sagen. Fornuftige Indvendinger skal jeg gjerne besvare, og jeg haaber, at jeg paa denne Maade vil faae Anledning til, atter at udtale mig om denne vigtige Sag og især om enkelte Puncter, som jeg i dette Skrift dels ikke har berørt, dels ikke har behandlet med den Udførlighed, der mulig kunde ønskes. Jeg vil da maaſkee ogsaa faae Leilighed til at udtale mig om de Lauenborgske Montforhold; saaledes som Sagen nu staaer der, have disse intet at gjøre med Striden mellem Rigsmont og Courant.

Indledning.

„Audienveil aber nichts ist gute Ordnung zu machen, sofern darüber nicht fest und fest gehalten wird“.

Christ. 4tes.

Det Danske Monarchies Mønthistorie frembyder Billedet af en Masse Foranstaltninger, sigtende til Møntvæsenets Ordning, og alle bevijsende, at der fra tidligere Tider indtil nu har fundet en Møntforvirring Sted, og at denne bestandig har havt den samme Grund: Ueensartethed i Circulationsmidlerne, især paa Grund af fremmed flettere Mønts Indtrængen. At Regjeringens mange og strænge Foranstaltninger imod de fremmede Mønter intet nyttede, havde sin Grund i, at ogsaa den indenlandske Circulation var ueensartet og vel ogsaa utilstækkelig. Ved Siden af Speciesværdien, til hvilken Hovedberegningerne sluttede sig, gik Kroner, Slettedalere, Guldmønt og et Overmaal af Smaamønt, som foranledigede en stedsevarende Agiotage. Regjeringen maatte nu og da bekjendtgjøre Taxter, efter hvilke jaavel Landets egne som fremmede Mønter skulde modtages. Exempler herpaa jaavel fra det 17de som 18de Aarhundrede meddeles i Bilagene 13 14 og 23.

De Midler, ved hvilke man søgte at bekæmpe denne Tilstand, vare:

- 1) Straffebestemmelser for Agiotage, og Anordning af at Betalinger skulde skee i Landets egen Mønt.
- 2) Forbud imod Udsørelse af Landets Mønt.
- 3) Devaluation og Forbud mod fremmed Mønts Benyttelse.

Derimod forsømte man det egentlig Væsentlige, nemlig at skaffe Landet en god, eensartet og tilstrækkelig Circulation af egen Mønt; uden dette bleve hine Midler naturligviis magtesløse.

I. Om Agio.

(Dygd eller Dyppege.)

De Anordninger, som søge at tilbagetrænge den fremmede Mønt og at sætte en Grændse for Smaaamøntens Overflod, ere bestandig motiverede derved, at den større og bedre Mønt fortrængtes af samme. Følgen var, at den større Mønt, som skulde bruges i store Betalinger og i Skatter og Afgifter, var vanskelig at overkomme og ikke kunde erhverves uden Dygd. Regjeringen havde sin særdeles Opmærksomhed henvendt paa disse Forhold, „eftersom Vi komme udi Erfaring, hvorledes adskillige Creditorer, som Penge paa Rente have udestaaende, stoer og fast utaaelig Dygelt paa Courant Mynt af deres Depitorer skal præterdere, naar de ikke efter deres Forstrivninger Rixdaler in specie kan bringe til veie; hvilket Depitorerne i Længden til endelig Ruin vilde blive.“

og, som det oftere hedder: „da Rixdaler in specie skal nu være i høi og ulidelig Priis.“

Ligesom private Creditorer, jaaledes betingede ogsaa Staten sig, navnlig ved Toldafgifter, at Betalingen skulde skee med Rixdaler in specie; men Mangelen af saadan Mønt nødsagede Alle til at modtage anden Mønt. For at forebygge den vilkaarlige Agiotage, fastsatte derfor Regjeringen en Agio paa Croner og Courantmønt imod Species, først til 4 senere til 6 pCt. Herom udkom en Række Forordninger fra 1674 til 1695.

Disse Forsøg paa at bekæmpe de Forhold, der bestemte Specieus og den større Mønts Priis, bleve undertiden opgivne, men atter optagne. Ved Rdn. 26de April 1701 bestemtes Dygd paa Croner mod Courantmønt til 1 Rdl. af 100, men ved Rdn. af 10de Julii 1705: „at Lagen af Croner imod halve danske Mark herefter maa forringes, ligesom Coursen udi Hamborg og Commerciën giver Anledning til“. Dette forandrede

atter i 1712. 3 Decbr. 1721 lagdes en Agio paa Croner, men den hævedes atter i Februar 1722; men i Novbr. samme Aar fastsattes atter en „Moderation paa Crone-Lage saavitt angaaer pantsatte Gaarde“ etc., ifølge hvilken en Pantdebitor, som havde forskrevet sig i Croner, skulde kunne betale med „10 pro Cento Lage udi klingende Courant Myndt.“ Atter heri stete en Indskrænkning ved Forklaring af 12te Marts 1723, at Bestemmelsen ikke angik Jordegods, men kun Huse og Gaarde i Kjøbenhavn. Agioen steg imidlertid til 14 à 15 pCt. og det tillodes da ved Jdn. 31te Mai 1726, at der af Fattiges, Kirkers og Skolars i Kjøbenhavn udestaaende Capitaler i Croner maatte tages Løse efter Coursen.

Saaledes svævede man frem og tilbage mellem Foranstaltninger, af hvilke naturligviis ingen bevirkede nogen varig Forbedring; det førte vistnok heller ikke til noget, at Jdn. 13 Maii 1762 satte Hæftningsarbejde som Straf for den, „der befindes at have budet, givet eller taget Dypelt paa Courante Ducater eller andre Courante Myndt-Sorter.“

Det er allerede udtalt i Mont-Edictet af 28de Febr. 1623, at Landets Mont skal betinges i (Contracter, som skulle opfyldes her i Landet*), og at alle større Betalinger skulle stee med Landets Hovedmont**). Men da der ikke var en Landets Mont, som tilfredsstillede Landets Fornødenheder, da det videt, som montedes, strax fortrængtes af den circulerende Masse slet Mont, var ogsaa dette frugtesløst, og Lovgivningen i de forrige Aar-

*) „insonderheit und in alle Wege aber, welche in Unfern Fürstenthümern und Landen Kern, so an frembde Cetter und in benachbarte Königreiche geführt werden soll, verkaufen oder kaufen wollen, ganz und gar auf keine andere Münze, als Unserer, der Landesfürsten, geschlagene und ausgefertigte Reichsthaler ihre Contracte richten, auch für das Kern keine andere, dann isothane Thaler-Sorten ausgehen, empfaben oder einnehmen.“

**) — „so sollen dennoch die ganze und halbe Cetter in großen Bezablungen . . . niemanden, welcher all solche nicht begehret, aufgedrungen, sondern die Zahlung großer Summen . . . mit Reichsthalern in Specie, und zwar des Kerns, wie obgedacht, mit Unserer, der Landesfürsten guten unsträflichen harten Thalern verrichtet werden.“

hundreder synes at have opgivet at sætte dette igjennem paa anden Maade end ved Agiotage-Bestemmelser.

II. Forbud mod Udførsel af Landets Mønt

findes allerede i Mønt-Edictet af 1623, Fdn. af 24de Febr. 1674 „om Rixdalers in Specie Omsmeltning og des Udførsel“ samt i Fdn. 10de Febr. 1680, ifølge hvilken de Reisende kun maatte udføre 20 Rdl. til Rejsepenge. Vel tilbagekaldtes det sidste Forbud ved Fdn. 30te April 1687 (undtagen med Hensyn til Species) „paa det de Trafiquerende af Vores kjære og tro Underjaatter kunne desbedre fortsætte deres jaa vel begyndte Udenlands-Handel“. Men ved Fdn. 26de April 1701 gjentoges Udførsels-Forbudet under Straf af Confiscation, deraf $\frac{1}{3}$ til Angiveren. Fdn. 3die Julii 1725 tilføier, at de der forsee sig herimod, skulle straffes som Vore Mandaters modvillige Overtrædere; „og som deslige forbudne Sagers Udførsel ikke kand „foreløbe uden de Hamborger fahrende Posters foregaaende Videnskaber og Collusion, da . . . at disse under deres Væres og „Charges Kortabelse samt Bremmerholms Straf skal være forbuden forestaaende Myndt med sig at udføre“. Hertil slutter sig Fdn. 23de Novbr. 1726 om Udførsel af 24 Skillingen samt Fdn. 14de Novb. 1740. Fdn. af 16de Oct. 1745 forbød for 6 Uger Udførselse af rede Penge, „da den udenlandske Betaling ved Vexler kand og bør stee“. Terminen forlængedes ved Forordn. 26de Novbr. j. A. Samme Forbud gjentoges ved Fdn. 6te Oct. 1757 og 13de Maii 1762 under Pengemulct og efter Sagens Beskaffenhed Straf af Fæstningsarbeide. Da dette ikke hjalp, bestemtes ved Fdn. af 4de Sept. 1762, at der skulde forfærdiges Sedler paa 1 Rdl. Courant og at Banken ved Vexling kun betaler 1 Rdl. i klingende Mønt til hver Person. Placat 9de Novbr. 1791 ophæver alle Forbud mod Penges Udførsel.

III. Devaluation og Forbud mod fremmed Mønts Benyttelse.

At devalvere Mønt — eller, som det i det ældre Lovsprog hedder: „at affætte“ den — er, at nedsætte en Mønts Circulationsværdi. Dette anvendes fornemmelig i Grændsedistricter, hvor Rabostaternes Mønter lettelig indtrænge sig; og man har til alle Tider søgt at bekæmpe denne Indtrængen ved at devalvere saadanne Mønter og, naar dette ikke hjalp, at sætte endog haarde Straffe for deres Indførelse og Benyttelse.

Den danske Mønthistorie indeholder i en rigtignok ualmindelig Grad Exempler paa denne Foranstaltning. Den viser derhos, at den fremmede Mønt altid trængte ind fra samme Sted, nemlig fra Tyskland. At Regjeringen uafsladelig havde sin Opmærksomhed henvendt derpaa, og ved de strengeste Forbud og Straffe søgte at hæmme denne Indtrængen, viser, hvad der ogsaa fremgaaer af Anordningernes egne Ord, at det betragtedes som en Sag, der i høieste Maade berørte Underaatsmændenes Velfærd. Forbudsbestemmelserne angik dog fornemmelig kun Smaaønt.

Christian d. 4des „Constitution wegen Abichaffung der kleinen Münze und des Valor des Geldes“ af 12te Marts 1616. (Bilag 1) omtaler Hertugdømmernes Overkrømmelse med enkelte Sorter imaa og flette Mønter, hvorved de gode Rigsdalere næsten forsvinde. Den forbøder derfor deres Indførelse under Straf af Confiscation og devalverer nogle andre Mønter. Forbudet udvidedes til alle ugnldige og undergehaltige fremmede Smaaønter ved Mønt-Edictet af 24de Novbr. 1617 (Bilag 2). Constitution 2den Oct. 1619. (Bilag 3), fremdeles ved Mønt-Edictet af 20de Julii 1620 (Bilag 5), som endog devalverer 2 Skillingerne til deres Vægt-Værdi, „fordi al Ulykken kommer fra dem“; dernæst ved Mønt-Edict af 13de April 1622 (Bilag 6), Mandat 25de Oct. 1622 (Bilag 7); indtil der ved Mønt-Edictet af 28de Febr. 1623 (Bilag 8) gaves mere omfattende og kraftige Bestemmelser om dette og flere andre Møntvæsenet vedkommende Puncter. Forbudet indskræpedes atter ved Rdn. 16de Febr. 1626 (Bilag 10); men ved Mønt-Edictet af 12te

August 1629. (Bilag 11) bestemtes, hvilke fremmede Tøstlinger der maatte gjælde til forskjellige nedsatte Værdier.

Selv større Mønter blev det forbudt at modtage eller udgive i Kjøb og Salg, saaledes ved Fdn. 24de Oct. 1651. (Bilag 15), Stüd von Achten, som ifølge Fdn. af 12te Marts 1648 gjaldt for 5 R 12 S . I Almindelighed bleve de dog kun devalverede; saaledes ved Mønt-Edictet af 20de Sept. 1660. Mandat af 29de Marts 1667 om „Fremmede Mønters Affjættelse“ (Bilag 17) og Devaluations-Edictet af 28de Junii 1673.*)

Formelige Forbud, under Straf af Confiscation m. m., mod Smaamønts Indførelse og Benyttelse udstedtes under 10de Januar 1666. (Bilag 16), 18de Marts 1669. (Bilag 18), 12te April 1670, 22de Marts 1671**), 28de Junii 1673 og endelig ved Danske Lovs 5—3. 39.***) Senere ved Fdn.

*) Uebrige Münzsorten, so vor diesmal nicht haben beygeschafft werden können, sollen annoch in diesem Jahr bei nächstem Probation-Tage auch aufgezogen, probirt und, ihrer alsdann befindlichen Gültigkeit nach, geschätzt und gesetzt werden; inzwischen wird ein jeglicher mit Aufnahme derselben behutsamlich umzugehen und sich selbst für Schaden zu hüten wissen.

**) — — „strengeligen byder og befaler, at aldeles ingen Smaamønt maa — enten til Vands eller Vands i Vore Riger D. og N. fra bemeldte fremmede Stæder indføres, hvo herimod befindes at gjøre, have forbrudt først Smaa-Mønten i sig selv, siden Heste, Bøgne, Skiberom med alt indehavende Vare og Gods, som saadan Mønt bliver indført med, foruden anden arbitrari Straf. — Thi byde Vi herved oc strengeligen befale alle Vores Amtmænd oc... herover at holde som det sig bor, under deres Bestillings Fortabelse.“

***) D. L. 5—3—39. „Dersom nogen befindes her i Riget enten Indlændisk eller Udlandisk, at kjøbe, handle eller afbetale noget med anden Mønt, end som her i Riget gangbar og af Kongen tilladt er, eller at vrage den Mønt, som Kongen haver ladet mønte, eller den for ringere, eller høiere Priis udgive, eller indtage, end som den af Kongen sat er, da bor han at tiltales af Vdrigheden, og betale dobbelt saa meget, som Summen er.“

26de Maii 1702. (Bilag 19), 4de November 1720*) og 14de Junii 1724.**)

Under Frederik den 5te udkom det vigtige og almindelige Forbud ved Rdn. af 7de Decbr. 1751. (Bilag 22).

Men Opmærksomheden henvendtes allerede den Gang paa, at det især var fra Mecklenborg, at Hertugdømmerne oversvømmedes med slet Mønt. Med specielt Hensyn til disse Mønter udkom Forordningen af 29de Mai 1775. (Bilag 24). Men saa Aar efter udvidedes Forbudet til al fremmed Smaamønt ved det saakaldte: *Egtendirtes Verbot wider das Coursiren fremder Münzsorten*, af 10de Marts 1777. (Bilag 26) samt ved *Erneuertes Verbot*. (Bilag 27) o. s. v. af 5te Jan. 1778, ved hvilken blandt andet det Halve af den confiskerede Sum tillægges Angiveren. Og ifølge dette, aldrig ophævede, Forbud er fremmed Smaamønts Coursiren i Hertugdømmerne endnu forbudt under Straf af Confiscation. Ved Finants-Collegii Bekjendtgjørelse af 22de Maii 1790 blev det, under Indskræpning af disse Forbud, oplyst, at de mecklenborgske Skillinger vare prøvede og befundne at være 13³/₄ til 14³/₄ % flattere end Landets Courant.

Devaluation af Landets egen Mønt fandt tidligere kun Sted med Hensyn til Guldmønt. Ved Rdn. 10de August 1650***) bleve Ducater devaluerede til 11¹/₂ & Danske. Ved

*) ... „at fra denne Forordnings Publication maa og skal ingen Sølvr eller ringere Mønt fra fremmede Stæder, uden Specie. Ducater. Realer. Albertesser. Crytz-Daler, Genbeninger, Francke Daler, bele og halve Danske Croner, Specie eller Crytz-Ørter ... i Boreds Rige Norge indføres — alt under Straf af Confiscation for Kjøbmand, Skriver ic.“, men mærkeligt nok, ikke for „Passagers, som aldeles ingen Nøgels bruge, hvilke efter Stand og Condition fra 10 til 50 Rdl. Smaa Mønt maae medbringe.“

(Bladet 2den August 1751 havde dette Forbud „forfaavidt angaaer Grev Courant, hvorunder Fire-Skilling-Østfler tillige er at forstaae.“)

**) Rdn. 14de Junii 1724 for Røngerigerne og Slesvig forbød under Confiscation fremmede 12 Skilling (6 Lübschillingstude) og „andre smaae eller saakaldte currant Mønt.“

*** Rdn. 10de August 1650: Vi Frederik 3 — baider for got anseet at

Fdn. 9de Julii 1727 bleve de reducerede til 11 L , forsaavidt de vare møntede i Årene 1714—1717. Ved Placat 4de Julii 1757 bleve de indkaldte, og nye udprægede à 12 L Danske. Samtidig med disse røulerede imidlertid en stor Mængde fremmede Guldmønter, for hvilke der ved Placat af 28de Febr. 1761. (Bilag 23) fastsattes en Tagt. Ved Placat af 28de Maii f. A.*) blev de nyprægede Ducaters Værdi forhøiet til 13 Mark Danske; men dette blev atter hævet ved Pl. 29de Julii næstefter.**)

Devaluation af Landets egen Sølv mønt fandt, saavidt bekendt, først Sted ved Fdn. af 15de Julii 1726, ved hvilken de Tolv og To Skillingen Danske, som vare møntede i Tidsrummet 1711—1725***) og som „ikke nær ere af saa god inderlig Gehalt og Værdi som Vor anden gammel courant Mynt,“ bleve reducerede til at gjælde 10 S Danske for een Tolvskilling†) eller 6 Tostillinger. Ved Fdn. af 31te f. M. bleve 16 Skillingerne (møntede i 1713—1717) reducerede til 15 Skilling Danske††). Til denne Priis begyndte man da at udføre de reducerede Tolvskillinger, og derimod udstedtes et Forbud af 23de

affatte Ducater, saa en huer aff dennem herefter, indtil Wi anderledis forordnenis vorder, icke skal gjælde meere end halff-tolte Mark Danske, hvorefter alle oc en huer r . (Fdn. 2den Januarii 1658 forboiede igjen Priisen til 12 Mark). Gfr. Mandat 25de Maii 1668: „daß die vollwichtige Ducaten hinführo für 2 Rthlr. in Specie vöellig „sollen ausgegeben und unverweigerlich angenommen werden. Jedennoch mit diesem Anhang, daß denen Obligationibus, worin in specie Reichsthaler verschrieben, hiedurch nichts derogirt seyn, sondern detoselben ~~verschriebenen~~ Gehalt steif und ohnveränderlich nachgelebet werden solle.“

*) Pl. 29de Maii 1761. — „at Wi i Henseende til den høie Priis, hvorudi Guldet er steget, All have for got befundet, de af Os til 12 Mark Danske Courant allerede møntede og herefter udmøntende Courante Ducater, Stykket med 16 Skilling Danske indtil videre at forhøye.“

**) Af Forhøielsens blev nemlig „af afstillige til ulovlig Handel og Hager genegne taget Velighed til dermed at drive megen utilladelig Handel og Hager.“

***) Dog ikke de Kongsbærgste Tostillinger af 1711—1713. Ved Placat af 13de Maii 1776 bleve Tostillingerne aldeles indbragne.

†) Dette er den samme Mønt, som endnu røulerer i betydelig Mængde som 16 Skilling R. M.

††) Disse forekomme ogsaa endnu og gaae for 24 S R. M.

Kovbr. 1726*). Men da Hamburgerne vægrede sig ved at modtage disse Monter selv til den reducerede Priis, udkom den be- kjendte Forordning af 10de Decbr. 1726 om Handelens Op- hævelse med Hamborg og Forbud mod den Hamburger Monts Indførsel (Bilag 20). Ved Patent af 20de Febr. 1727 gaves den Forsikring „ved Vores Kongelige Ord,“ at det skal have sit Forblivende ved dette Forbud, og dette indskræpes Dagen efter d. 21de Febr. 1727. Først under Christian den 6te hæ- vedes dette Forbud ved Patent af 3die Julii 1736.**)

Ved Placat af 1ste Maii 1775 devalveredes de i 1761 udprægede Lo-Stillinger, saaledes at 6 Stykker kun skulde gjælde for Otte Stilling. Senere bleve de tilligemed Halvstillingerne iatte aldeles ud af Værdi.

1776—1813.

I det foregaaende er det viist, at der fra tidlige Tider fandtes Species=Valere***) her i Landet. Men de vare

*) Dog tillades det ved Placat af 19de Decbr. f. A. (Bilag 21) at de maatte bringes til Kiel i Omflagstiden.

**) — „at saasom Vores Hr. Fader ... formedelsk Vor Stat Hamborgs misshagelige Udførsel paa de Tiider .. er bleven anledig, all Handel og Wandel med samme Vores Stad Hamborg .. aldeles at ophæve .. hvorved Vi .. har fundet os forarsaget det indtil videre at lade forblive, for at viise bemeldte Stad deres ubesviede Afseer, hvorudi de have fremturet, og derved vaadraget sig saadan reifærdig Virk- ning af Vores Unnaade: Men som Vi nu, efter at de sig vedbørligen have submittoret, og de hidindtil foreløbne Misligheder tillige ere afhandele, (nemlig derved: at Courantbanken i Hamborg og den fæste Agio paa den hambergske Courant-Münt blev ophævet), have ladet os, af mehfed Kongel. Naade og Mildhed bevæge, hvis saaledes hidindtil kan være påseeret, at eftergive, og desformest ... bevilget en fri Handel paa samme Sted den forhen været haver“ etc.

***), Species s: en bestemt Sort. Benævnelsen hidrører derafra, at det i Betalingen betingedes, at de skulde erlægges — ikke med den saakaldte courante Münt, men med Rigsdalere in specie s: *num' i spec'is*, altsaa med en Rigsdaler i eet Stykke, modsat en Rigsdaler efter Reg-

udmøntede i et saa ringe Antal, at de saagodtjøm ingen Ind-
skjælselse havde paa Circulationen, saameget mindre jøm de nyeste
og bedste Stykker strag bleve vippede og jendte ud af Landet.
Mangelen af Speciesdalerer bevijses bedst derved, at der i Tid-
rummet fra 1628—1776, altsaa næsten i halvandet Aar-
hundrede, kun udprægedes Species til en Værdi af

..... Dansk Courant 3,225,355 ~~af~~
medens der i samme Tidrum

udprægedes:

i 100 Aar.	Groner.....	—	—	1,970,552 -
i 37 Aar.	24 Skillingen..	—	—	9,010,709 -
i 13 Aar.	12 Skillingen..	—	—	5,815,823 -
i 130 Aar.	8 Skillingen..	—	—	2,507,995 -
	og 2 Skillingen..	—	—	2,342,415 -

foruden en Mængde anden Skillemonnt og henved 7 Millioner
Rdl. i Ducater. Speciesdaleren var vel den Regnings=Enhed,
til hvilken de saakaldte courante Mønter sluttede sig, men den
var ikke tilstede som Betalingsmiddel.

Den første bestemte Udtalelse om, at der skulde raades Bod
herpaa, findes i Forordningen af 2den Januar 1776 (Bi-
lag 25) „angaaende Danske Speciers Udmyntning og Cour-
tering“, som udgaves i den Hensigt, „at Undersaatterne i denne
Mønt bestandig skulle eie en uforanderlig Sum af Hamborger
Banco=Penge i Udtællinger til Fremmede og af Courant i Be-
talinger til deres Medborgere.“ Med andre Ord: Man vilde,
at et Speciestykke paa samme Tid skulde gjælde for 3 $\frac{1}{2}$ Ham-
borger Banco og for 1 Rdl. 22 β Dansk Courant.

Den første Idee med Specien var: den er en stempet Barre,
jøm, ikke bundet til den indenlandske Circulation, bestandig vali-

ning, (som det ogsaa kaldes i Fdn. af 2den Januar 1776 in natura).
Ligeledes kaldes det „ferdelig oc Special Mønt“ Resc. 27de Febr.
1643. 2. 10.

At Species udpræges til 9 $\frac{1}{4}$ Stk. paa den fine Mark er, saavidt
jeg har kunnet finde, første Gang udtalt i Mønt=Ordnningen af 22de
Marts 1671.

Species=Dalerens Inddeling i 96 β skrives sig fra Forordningen af
16de Novbr. 1619 (i. Bilag 4).

derer efter det fine Sølv Værdi; den var en afveiet og stemplet Hamborger Banco-Daler og skulde kun modtages efter Vægt. Men denne Barre var for liden og den var ikke af bankmæssig Fiinhed. Da Systemet senere udviklede dertil, at der dannedes Underafdelinger af Specien, saa bortfaldt ethvert Spørgsmaal om at den var andet end en almindelig Mønt.

Udmøntningerne efter denne Anordning vare ikke betydelige. Der udprægedes:

i Aaret 1776: 126,748 Stykker

1779: 113,968 —

1787: 521,960 —

og af halve Species i 1786: 8,002 —

Da udkom Forordningen af 29de Febr. 1788, der, kjønt støttet paa Forordningen af 1776, med Rette betragtes som dannende en Epoke i Rigets Mønthistorie. Den er det første systematiske Mønt-Udgivningsarbejde hos os og først fremkommet, efter at dens Gjerning var grundigt og mangesidigt drøftet af den Tids Presse. Den holdt fast ved det Princip, at Specien kun skulde modtages og udgives efter Vægt. Men ved Siden deraf proclameredes denne som Landets Hovedmønt, indeelt i 48 Skilling, altsaa hver lig 1 Skilling Banco. Var det nu blevet derved, eller rettere: havde man udpræget disse Species-Skillinger, da havde det været godt; men det skete ikke. Derimod indpodede man Couranten i Speciesmønten, ved paa den sidste at lægge en for bestandig fastsat Agio af 25 pCt. mod Courant; med andre Ord: Specieens Courantværdi blev forøget til 1 Rdl. 12 β S. S. Courant eller 1 Rdl. 24 β D. (S.*) Den nye Mønt var, som den kaldes i Forordningen.

*) Det er klart, at 1 Species ikke er nøiagtigt 60 β Courant; thi $\frac{1}{60}$ Daler S. S. Courant er $\frac{1}{60}$ Rdl. fin, men $\frac{1}{60}$ Species er $\frac{1}{60}$ Rdl. fin. Agiobestemmelsen var altsaa i Disfavør af Couranten; ikke desto mindre var den i Praxis og i sine Følger det, der holdt Couranten opret til stor Fordærvelse for den større og gode Mønt. Hensigten med Agio-Forhøielsen var at holde Specien indenfor Landets Grændser, og dette var theoretisk rigtigt; men den kunde kun have været naaet, naar man samtidig havde indbraget de gamle forslidte Courantskillinger og overborebet reduceret Skillemønt-Circulationen til den nødvendige Størrelse.

„eine das Courantgeld zugleich vorstellende Speciesmünze“. Herfra strive sig alle den senere Tids Mønt-Calamiteter; hvilket dog dengang ikke lettelig kunde forudsees.

Som bemærket, møntedes ikke Species-Skillingen; derimod dannedes en Skillemønt, af hvilken der gik 60 Stykker paa een Species, og atter denne med Underafdelinger. Denne Skillemønt udmøntedes til 13 Daler, altsaa som Courant uden Angivelse af Speciesværdien, medens $\frac{1}{24}$ og $\frac{1}{12}$ Species o. s. v. udprægedes efter Speciesfoden med Courantskillingens Værdien.

De for Hertugdømmerne udprægede Species skulde ikke have nogen bestemt autoriseret Værdi i Kongeriget eller der have Omløb. (Pl. 19de Marts 1788). Men ved aabent Brev af 16de Febr. 1791 oprettedes en SpeciesBank for Kongeriget, „for at den ved Fdn. af 1788 indførte Species-Mønt skal vorde almindelig Landemønt for samtlige Bore Riger og Lande“, og ved Patent af 21de Junii 1793: at de danske Species skulde gaae i Hertugdømmerne og omvendt; ved Pl. 1 Novbr. 1793 tilføiedes, at de ogsaa skulde gaae som Courant, og ved Placat

Man sagde i 1788: Ved Siden af Speciedaleren, som er ubævem til daglige Omsetninger, bør være en Courant- s: en Circulations-Mønt; men den første er en Vare, den anden har en af Regjeringen fastsat gangbar Værdi; for at nu Specien, naar den som Vare stiger, ikke skal forsvinde af Landet, bør den tillige forestille Landets Courant-Mønt s: den bør tillige stemples som Courant efter et af Regjeringen antaget Forhold, og saaledes, at Courantmønten bærer Fabricationens Bekostning. Men denne Betragtning lider dog af nogen Uklarhed; Specien var ikke længer nogen Regningsmønt, som Banco eller Sterling, den var — efterat den var udpræget med en fast Courantværdi — en Circulationsmønt, og kunde saaledes ikke med mere Ret, end enhver anden Mønt, betragtes som Vare. Det synes, at man ikke har kunnet frigjøre sig for den Tanke, at Hertugdømmernes Circulation nødvendig maatte være Slesvig-Holstens Courant, og at man maatte accommodere sig efter Hansestædernes Circulation; thi ellers synes det Naturligste at have været, i Praxis at udføre den Inddeling i Skilling Species, som nu kun stod paa Papiret og saaledes som ikke benyttedes i Regnskaber. — Og saa flere Anordninger efter den Tid have det samme Maal: „at gjøre Species-Mønt bævemmere til Brug i Courantbetalinger.“ Saaledes møntedes $\frac{1}{16}$ og $\frac{1}{8}$ Species. (Placat 15de Julii 1795 og 27de April 1796).

af 4de Decbr. 1794 paalagdes dem ogsaa i Kongerigerne en tvungen Cours af 1 Rdl. 24 β Dansk Courant.

Ved Patent af 27de Mai 1796 bestemtes derhos, at alle Species (under Jagttagelse af Vægten) som vare møntede siden Aaret 1764, skulde, uagtet Bestemmelsen i Fdn. 2den Januar 1776, gaae for 1 Rdl. 24 β D. Ct.

Med Henjyn til Opfyldelsen af de før 1788 indgaaede Forpligtelser blev det ved Fdn. 5te Marts 1790 foreskrevet, at naar der i en saadan ældre Forordning i Courant ikke udtrykkelig er nævnt: grob Courant, skal den kunne betales saaledes, at $132\frac{1}{2}$ Rdl. Courant af den forrige kan betales med 125 Rdl. af den nye Courant eller 100 Rdl. Species.

I den nærmest paafølgende Tid af denne Periode bestaaf-
tigede Forgivningen sig meget lidet med Møntvæsenet. Ved Placaterne af 8de Marts og 5te Julii 1809 forbødes Udførsel af alle ædle Metaller, møntede eller umøntede, i Almindelighed, og af dansk Skillemønt over Beløbet af 1 Rdl. i Særdeleshed fra Sjælland og omliggende Der, samt af samme Skillemønt fra Fyen og Jylland, under Straf af Confiscation.

I Perioden fra 1788 til 1813 møntedes ikke een eneste halv Species-Daler. Derimod møntedes:

af Species-Dalere.....	9,947,952	Species
- $\frac{2}{3}$ — —	46,909	—
- $\frac{1}{3}$ — —	353,619	—
- $\frac{1}{6}$ — —	102,000	—
- $\frac{1}{12}$ — —	106,500	—
- $\frac{1}{15}$ — —	112,380	—
- $\frac{1}{24}$ — —	254,800	—
- 2 Sedøslinger	30,850	Rth. Ct.
- Alberts-Dalere	473,099	- -

foruden Kobber-Skillemønt.

„Es ist sonnenklar, daß die Beibehaltung des Species- und Reichsbankfußes und Geldes die gänzliche Aufrichtung des vormaligen Courants in Wirklichkeit und in Rechnung bedingt, wenn nicht alles kopfunter und kopfüber gehen soll.“

Flor. Münzzustände.

„Da Statens hidtilværende Pengevæsen er rystet i sit Underste, saa har Kongen besluttet at bringe Orden og Fasthed deri tilveie, ved at sætte det paa en varig og uroffelig Grundvold. Han har derved tillige fundet det nødvendigt at ophæve Forskjellen paa Penge og Betalingsmidler imellem Kongerigerne og Hertugdømmerne; en Forskjel, som paa en for begge skadelig Maade adskiller dem og berøver dem den Bistand, de ellers vilde og kunde yde hinanden.“

Med disse Ord intimeres Fdn. 5te Januar 1813 som en Anordning om Forandring i Pengevæsenet; Omordningen af det egentlige Montvæsen behandles næsten som i Forbigaaende, idet der kun bestemmes i § 5:

„Montfoden for Statens nye Penge bestemmes saaledes: at 18½ Rbd. udpræges af 1 Mark fint Sølv, Göltnst Vægt. En Rbdl. indeles i 6 Mark eller 96 Skilling.“

Ifle destomindre blev denne Forordning ved den ene Bestemmelse i § 1: at herefter itkun een Pengesort skal finde Sted, Udgangspunctet for alle Bestræbelser til Montvæsenets Ordning; man havde dog nu en Grundvold at bygge paa, og det er denne Forordnings uimodsigelige Fortjeneste, at den brød med Couranten. Hele Monarchiet havde nu kun een fælleds Montfod; med Henjyn til Cir-

culationsmidlerne erholdt Hertugdømmerne den Indrømmelse, at kun Sølvsulde være lovligt Betalingsmiddel. (Patent 30te Julii, Jdn. 13de Oct. 1813).

Det er ikke Stedet her at gjentage, hvad der saa ofte er vttret for og imod den hele finansielle Operation. Her foreligger kun Montspergsmaalet; og den nedensaaende Fremstilling af Sagens Gang efter 1813 viser, hvad der var Grunden til, at der i saa lang en Aarrække intet Montordnings-Udbytte viste sig i Hertugdømmerne. Det Factiske er: ligejom i 1788, da den gamle Courant indfaldtes, men Budet ikke blev gennemført, jaaledes gif det ogsaa i 1813 i Hertugdømmerne; disse bleve endog langt meer end tidligere oversvømmede med Courant-Smaamønt; thi Alt hvad der i næsten et Aarhundrede var mentet heraf i Danmark, Norge og Hertugdømmerne concentreredes nu i disse sidste. Men det egentlige Kongerige blev paa enkelte Districter nær befriet for denne Plage; det viste sig her, som i Preussien i 1821, at man kun ved at indføre en ganske ny og ene gjeldende Skillemønt redder sig ud af en saadan Krisis.

Vende vi os nu til Hertugdømmerne, for at see, hvorledes Rigsbanksystemet overholdtes der, saa træffe vi endnu i det samme Aar 1813 den Mærkelighed, at det ved Circulairer til Post- og Told-Embedsmænd af resp. 18de og 25de Septbr. 1813 blev tilladt at modtage Hamborger, Bybeder og Medlenborger Skillingen. Disse Circulairer bleve først tilbagekaldte, efterat Finants-Collegiet havde udstedt sin Beskjendtgjærelse af 1ste April 1815, som indskræper Forbudet mod fremmed Skillemønts Modtagelse i de Kongelige Kasser, og bød, at kun de maa modtages, som ere autoriserede ved Jdn. af 1788, (2 Seddeling) og Patent 18de Febr. 1801 (2 Skilling Dansk Skillemønt) „vorläufig bis eine andere Scheidemünze von der Reichsbank in Umlauf gesetzt wird.“

Da der hengik en lang Tid, inden Forordningen atter bekræftigede sig med Montvarienet, (Jdn. 31te Julii 1818 er kun for Kongeriget), vil det være af Bigtighed at sammensatte Resultatet af de mange ofte modstridende Bestemmelser om hvilke

Mønter der i dette Tidrum havde lovlig Circulation eller ifølge speciel Tilladelse modtoges i enkelte Oppebørseler:

Al Speciesmønt.

Rigsbankdalere og de til 18 $\frac{1}{2}$ Rbd. prægede 8 og 16 Rbβ. Stykker*), indtil 2 $\frac{1}{2}$ Rbd. i een Betaling.

Som Skillemønt:

i Sølv: de til 13 Rth. Ct. pr. $\mathcal{L}$ møntede 2 Sechslings-Stykker og 2 Skilling dansk Skillemønt**) (modtages i Kongelige Kasser indtil 2 Rbd.).

i Kobber:

1 Skilling Stykker fra 1771***).

Slesvig-Holsteenske Sechslinge.

De danske 12 Skillinger fra 1812***), alle fornævnte til en Værdi af 1 $\frac{2}{3}$ Rbβ.

De efter Fdn. 1788 prægede Sechslinge og Dreilinge (modtoges i enkelte Kongelige Afgifter indtil 2 Rbd. men mellem Mand og Mand kun til 2 $\mathcal{L}$).

1 Rbβ. Stykker†).

Dernæst var det tilladt at modtage:

i Sølvs- og Post-Oppebørseler: de gamle 4 og 12 β Ct. og den grove Hamborger og Lybecker Courant (men ikke

*) Placat 10de Julii 1816.

**) Patent 18de Febr. 1801.

***) Een Skillingerne af 1771 og Sølvskillingerne af 1812. som ifølge Placat 28de April 1813 skulde gaae for 2 Rbβ, bleve ved Placat 13de Sept. 1814 indkaldte og satte ud af Omløb; de kunde ombyttes indtil 1ste Decbr., men derefter »modtages de ikke ved nogen offentlig Kasse eller skal videre gaae og gjælde.“ Men de samme Mønter vare allerede ved Placat af 21de Mai 1814 strax bevalbærede for Hertugdømmerne til 1 $\frac{1}{2}$ Rbβ.

†) De vare udprægede til 1 $\frac{1}{2}$ Sil. pr. 8 Gdlnst. Der skulde kun modtages 95 β i een Betaling, dog i Hertugdømmerne indtil videre 2 $\frac{1}{2}$ Rbd., men ved de Kongelige Kasser og offentlige Oppebørseler skulde ogsaa større Summer modtages i Skillemønt. Den, som med Dødsbøde eller sælger disse Genskillinger eller indsmelter dem, straffes med Mulet eller Færbebringshuus-Arbejde fra 2 Maanedes til 1 Aar samt Confiscation. Pl. 28de April 1813. — De gamle 3 Skillinger skulde gaae for $\frac{1}{2}$ Rbβ.

7½ β Støkkerne), fremdeles Neue Zweidrittel for 1 Rbdl. Spanke Pjastre for 1 Rbd. 84 β .
i Postoppebørjelerne alene: Svenske Species og hele, halve og ¼ Kroner.

I Kongeriget var, som ovenfor bemærket, en Forbedring i Circulationen indtraadt af sig selv, som en umiddelbar Følge af Pengesforandringen, vel ikke fordi der sørgedes for nye Circulationsmidler, men fordi den tidligere Overflod af slet Smaamønt efterhaanden tabte sig. Fdn. 31 Julii 1818 regulerede endelig Circulationen paa en efter Omstændighederne nogenlunde tilfredsstillende Maade.

Vi ville derfor ved en fortsat Betragtning af Møntforvirringen i Monarchiet saagodtsom udelukkende have med Hertugdømmerne at gjøre. —

Først fra Aaret 1834 kan der siges at være grebet kraftige Forholdsregler fra Finantsebestyrelsens Side, for at gjøre en Ende paa denne Mønttilstand. Den lange mellemliggende Aarrække var hengaaet med vidtløftig Correspondance og Strid om de hensigtsmæssigste Midler. Og da disse Forhandlinger kaste et klart Lys over den Tids Forhold, skal jeg i det Følgende meddele en Oversigt over dem.

Forhandlingerne aabnedes med en Skrivelse af Januar 1819, i hvilken Admiralitetet klager over, at Anviisninger paa Hovedkassen i Kendsborg sjældent honoreres i god Mønt; blandt Andet anføres, at et Huus i Hamborg, som skulde incaasjere 20,000 Rbd., havde modtaget disse med: 15092 $\mathcal{L}$. Et. i danske 2 Skilling, 6470 $\mathcal{L}$. i 2½ Skilling, 7520 $\mathcal{L}$. i 5 Skilling, kun 120 $\mathcal{L}$. i Species og Resten i grov Courant. Der tilføies, at dette kun er eet af mange lignende Tilfælde, og at Anviisninger paa Hovedkassen derfor stød i stor Miscredit i Handelsverdenen. Dette foranledigede, at Ræsse-Embedsmændene i Kendsborg affordredes en Erklæring,

som, da den giver megen Dphlysning om Circulationens Tilstand, herved meddeles i Extract.*)

*) Zufolge der Circulaire der Rentekammer vom Januar und Februar 1815, dürfen bei den Königlichen Hebungsstuben in den Herzogthümern die Schillinge — durch Bekanntmachung des vormaligen Finanz-Collegii vom 1sten April 1815 sind alle fremde ausgeschlossen — bis zu 2 Rthl. auf einmal angenommen werden. Bei dieser Bestimmung und bei öfteren Zahlungsterminen und einer Menge einzelner Contribuenten, liegt es in der Natur der Sache, daß bei den Hebungsstuben viel in Schillingen bezahlt wird, und so z. B. können ganze Steuern vorschriftsmäßig darin entrichtet werden, als die Kopfsteuer, vierteljährig von jeder Person mit 40 rthl. zu erlegen. Was auf diese Weise nun in Schillingen eingegangen, sammelt sich dann von Hebungsbehörde zu Hebungsbehörde, bis es in Masse an die Kasse gelangt, und dieser Betrag ist natürlich immer um so größer, je geringere Summen die Amtsverwalter u. s. w. in den ihnen übertragenen Zahlungen wiederum in Schillingen ausgeben können. Die hiesige specielle Hebung bringt auf dieselbe Art gleichfalls viel Schillinge weniger von den Gütern und Koogen, als hauptsächlich von den Städten, und namentlich in der Kopfsteuer; ja es ist nicht selten, daß wir z. B. den Quartals-Kopfsteuer-Betrag aus der Stadt Altona von 6000 Rthl. fast ganz in dieser Scheidemünze erhalten, die anzunehmen wir uns doch nicht weigern können, da jeder Kopfsteuerpflichtige ja ein einzelner Contribuent ist. Auf diese Weise gehen unendlich mehr Schillinge bei der Kasse ein, als sie Gelegenheit hat oder haben kann, in Uebereinstimmung mit §. 4. der Verordnung vom 29sten Febr. 1788 auszugeben, und es würde also eine unverhältnißmäßige, mit den Umständen schwerlich zu vereinigende Anhäufung der Schillinge bei der Kasse stattfinden, wenn sie nicht immer suchte und gesucht hätte, diese so gut wie möglich auch wieder auszugeben. Hierbei glaubt sie, wenn gleich die gedachte Bestimmung überschritten werden muß, den Umständen gemäß zu handeln viel eher als wenn sie durch strenge Beobachtung der erwähnten Bestimmung den Fall veranlaßte, der in kurzer Zeit Statt finden würde, daß der Behalt der Kasse fast oder ganz aus Schillingen bestände. Diese Wiederausgabe der Schillinge geschieht aber so viel möglich immer mit Berücksichtigung der Umstände und der Billigkeit. Welche auch die Ursachen seyn mögen, in der Königlichen Hebung, wenigstens hier, gehören die ganzen Species und größeren Münzsorten noch gerade zur Seltenheit; und namentlich seit vorigem Sommer haben wir dies verspüren müssen, was vielleicht mit daher kommen mag, daß unter den gegenwärtigen Umständen wohl viel Silbergeld nach Dänemark geht, und man dort die kleineren Münzsorten nicht zu kennen scheint, wenigstens immer ganze Species verlangt. Was hier seit längerer Zeit eingeht, ist, mit

Allerede i 1822 havde den Finantsdeputerede, Etatsraad Meyer og i 1823 Montmester Freund indgivet nogle i det

Ausnahme ganz weniger Species-Münze der 3 ersten Sorten, Grob Courant und Schillinge, ganz vornehmlich aber kleine Species-Münze nemlich $\frac{1}{2}$ und $\frac{1}{4}$ Species, und so z. B. erhalten wir in diesem Augenblick von einem angeesehenen Amtsverwalter eine baare Ablieferung von 10,500 Rth., worunter 3668 rth. in Schillingen sind, indem der Rest fast nur aus $\frac{1}{2}$ und $\frac{1}{4}$ Species besteht. Die wenige grobe Species-Münze sammelt die Kasse zusammen, um sie den Umständen und dem Erfordern nach zu vertheilen und auszugeben, zumal mitunter ausdrücklich auf Species Anweisungen des Collegii eingehen; und die übrigen Münzsorten sortirt und verpackt sie so, daß von dem Grob Courant und der Klein-Species-Münze jede Sorte für sich bleibt, indem sie mit einem Theil der letzteren noch die eingegangenen Schillinge vermischt u. s. w. — Schließlich können wir es nicht anders als höchst zweckmäßig finden, wenn sämmtlichen Hebungsbeamten ihre Verpflichtungen, vorzüglich mit Rücksicht auf die Hebung selbst und die erhobenen Gelder, aufs neue eingeschränkt werden. Wenn wir gleich nicht glauben wollen, daß Umsätze mit den erhobenen Geldern Statt finden, so ist denn doch unbezweifelt anzunehmen, daß Amtsverwalter und ähnliche Hebungsbeamte hin und da um die Hebung selbst sich wenig oder gar nicht kümmern, und Manchen würde eine Erinnerung der Art doch veranlassen müssen, der Sache und seinen Bevollmächtigten mehr Aufmerksamkeit zu widmen. Würde hierbei die Festsetzung wegen Annahme der Schillinge, wie sie jetzt vorhanden ist, auf die ursprüngliche Bestimmung, namentlich auf §. 4. der Vbn. von 1788 zurückgeführt, so sollte und dies als Kassebeamten freilich sehr angenehm seyn, weil dann allerdings weniger Schillinge bei uns würden eingehen müssen wie jetzt; betrachten wir aber die Sache als Hebungsbeamten, bedenken wir, wie schwer es noch immer hält die Steuern einzukriegen, wie sehr verschlimmert die Lage des geringeren Landmanns zum Beispiel wäre, wenn durch eine größere Beschränkung der Münzsorten ihm die Berichtigung seiner Steuern noch schwerer geworden, wie hart für ihn, der, falls er so glücklich eine kleine Production zu Markte bringen zu können, unbezweifelt gewöhnlich nur Schillinge erhält wenn es ihm dann nicht auch frei stehen sollte, mit dieser Münzsorte seine kleine Steuer berichtigen zu dürfen — bedenken wir dies Alles, so müssen wir gestehen, daß es uns scheinen will, als ob für das Ganze es doch noch besser seyn möchte, die jetzige Bestimmung, wenigstens noch verläufig und bis Alles mehr ins Geleise gekommen, fortbestehen zu lassen, zumal auch bei der beschränkteren Annahme der Schillinge, selbst nach der ursprünglichen Bestimmung von 5 §., doch noch immer mehr dieselbst

Væsentlige samstemmende Forslag om at reducere Circulationsmassen af Courantmønt ved Indsmeltning og Ommøntning til større Rigsb. Mønt. Freund bemærker, at de gamle 12, 5 og 4 ß . Stykker ere ved Slid omtrent 4% for slette; regnes Møntomkostninger til 3%, vilde Operationen koste 7% for een Gang. Dermed, meente han, vilde Landet tillige befries for de tydske Zweidritteler, som i stor Mængde circulerede til 31 ß . Disse ere Hannoveranske, Brunsvigiske, Sachsiske, Brandenburgiske, Mecklenborgiske og Preussiske Mønter, som ligesaa 1690 til Nutiden vare udmøntede efter Leipzigerfoden, men af forskjellig Skrot og Korn. De ere alle under deres nominelle Værdi, ja de fra Tidrummet 1693—1700 have kun en Værdi af 83 til 86 Rth. , medens de skulde være 98 $\frac{2}{3}$ Rth. værd. I det daglige Liv gaae Dritteler og Speciesmønt til samme Pris, men de sidste, som staae høiere mod Banco, bruges til udenlandske Betalinger og vandre saaledes ud. Men Producenten, som betales med Dritteler, taber over 3%, naar han skal betale sine Skatter med disse, der i de Kongelige Kasser kun modtages til 30 ß . Gt. Og dette gjentager sig bestandig og overalt; thi Mønten bliver i Landet. Men hvad der især anbefaler Indsmeltningen af den grove Courant er: a) at disse Møntfod 11 $\frac{1}{3}$ Rth. Gt. ikke passer med den nu lovlige 11 $\frac{9}{16}$ Rth. pr. m. flint , b) at Vægtcontrolen er uanvendelig ved Mønter af saa forskjellig Vædighed, da endog een Mønt, 12 Skillingerne, ere af forskjellig Vædighed, c) at Omprägningen kan skee med ringere Bekostning, da de danske 24, 8 og 4 ß . Stykker ere c. 2%, de reducerede 16 Skillingen næsten 3% og de reducerede 12 Skillingen næsten 4% bedre end Gt. efter den nuværende Møntfod.

Det blev fremdeles foreslaaet, at der skulde udmøntes danske Zweidritteler til 18 Stk. paa den fine Mark; de skulde modtages til 31 ß . Gt. , medens de nyere tydske skulde modtages for 30 ß . og de gamle slet ikke. Der blev nu foretaget en nøiagtig Undersøgelse af udvalgte fuldvægtige Stykker af baade

eingehen würden, als genau auf diese Weise wieder ausgegeben werden könnten.“

ældre og nyere tydske Zweidritteler, og Gjennemjoints=Resultatet var, at der gik $18\frac{1}{2}$ Stk. paa den fine Mark. Følgen af disse Forhandlinger var, at det ved Kgl. Resolution af 29. Mai 1829 bestemtes, at der skulde udmøntes 12 lodige Lauenborgske Zweidrittler efter Leipzigerfoden; der blev i 1830 møntet 4051 Rd. St. af disse, og dermed endte dette.

Afskøde Conferentsraad Donner giver i en Betænkning af 1832 følgende Fremstilling af Forholdene. Til Skatters og Afgifters Betaling have Underjaatterne af Speciesmønt fra 1 til 10 Skilling St. Støkker og af gammel Courant fra 4 til 12 $\frac{1}{2}$ Støkker. Disse vandre bestandig mellem de Kongelige Kasser og Børsen i Hamborg; de staae høit i Cours, naar Underjaatterne behøve dem, og lavt, naar Regjeringen lader dem vegle; desuden betales Vegeleer- og Mægler=Courtag, hvilket alt kan anslaaes til 3%, som Landet aarlig betaler til Børsen i Hamborg. Underjaatternes indbørdes Betalingsmidler ere: R. $\frac{2}{3}$ til 31 $\frac{1}{2}$ og Mecklenborgske Skillingen. Ikke alene har Landet heraf et materielt Tab, men den ved de forskjellige Værdiers Omvegling aplede Speculationsaand har en demoraliserende Indflydelse paa Underjaatterne og især paa Embedsmændene. — I disse saa Ord indeholdes meget og kun den nøgne Sandhed.

Donner foreslaaer derefter: at Fdn. af 1788 fornyes og at Speciesbenævnelsen forandres til Rbdaler, at der i større Betalinger kun modtages stor Speciesmønt nedad indtil 64 $\frac{1}{2}$, og at 32 Skillingen etc. kun bruges til hvad der er under 64 $\frac{1}{2}$. Den gamle Courant, mener han, kunde man ignorere, da Regjeringen ikke er ansvarlig for den i 1788 indkaldte Courant.

Ogsaa fra afskøde Etatsraad Feldmann foreligger en Betænkning, som, næst at søge Landets Numerairers flette Cours mod Banco i Exportens daværende Ringhed imod hvad der skulde betales til Udlandet — udtaler sig for deels Inddragelsen af den overflødige Smaamønt, deels Udprägning af kun hele Species, som dog altid staae bedst imod Banco. Navnlig fordrer han Indsmeltning af en Deel af den overdrevne Mængde af 5 og $2\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Støkker.

Rækken af de omhandlede Erklæringer i denne Retning

sluttes med 'en anonym Betænkning,*) som gaaer ud paa, at al den fremmede Skillemønt kommer fra Hamborg, hvor Pro-
ducenterne tage imod den, fordi de da kunne anbringe deres
Varer noget høiere og blive af med Pengene i deres Hjem.
Der paastaaes, at man fra Hamborg benytter den Mecklenborgske
Møntanstalt som en Fabrik til at lade 1 og 2 Skillinge præge,
som da blandes med anden Skillemønt og sættes i Omløb;
dette indtræffer samtidigt med at de mecklenborgske Skillinge
forjages fra Preussien og Hannover ved de i disse Lande fore-
tagne Møntreformer. Den herved forøgede Møntforvirring i
Hertugdømmerne opretholdes ved en vakkende Lovgivning, ved
Uoverensstemmelser i Pragis med Hensyn til Smaaomønts Mod-
tagelse og endelig og fornemmelig ved den Leilighed, der ved
jamme gives Betjente paa Oppebørselsstuerne til at gjøre sig
Fordelte ved Omveglinger. — De til disse Bemærkninger knyttede
Forslag ere forøvrigt meget spagfærdige; de gaae kun ud paa:
Indskærpelse af Bestemmelsen i Fdn. 13 Oct. 1813 om Skille-
mønts Modtagelse kun indtil 2 RbL., samt af Forbudet mod
fremmed Stille-Mønts Modtagelse i de Kongelige Kasser.

Det manglede heller ikke paa Stemmer — og af Mænd,
hvis Mening i disse Sager havde Vægt**), som udtalte sig
for, at der ikke var tilstrækkelig Anledning til at forandre det
Bestaaende, navnlig ikke til Ommøntning til Rigsbankpenge
„da alle Omsætninger stee i Courant“. Men da disse Mænd
ellers vedkjendte sig den Sætning, at Mønterne i et Land maae
have eens Valuta, for at de flettere ikke skulle fortrænge de
bedre, er det ikke tænkeligt, at disse Ytringer have været
grundet paa Andet, end en Vigen tilbage for de dengang rigtignok
enorme practiske Vanskeligheder og en Overbeviisning om Umulig-
heden for Finantjerne af at anvende den eneste radicale Guur:
Courantmontens fuldstændige Inddragelse.

Fra Aaret 1833 begyndte der at indtræde en Forandring
til det Bedre. Det vil derfor være passende her at meddele

*) Jeg tør med temmelig Sikkerhed sige, at den er forfattet af Kantler Spies.

**) Geheimeconferentsraad v. Essen. Etatsraad Bankdirecteur Jacob Thomsen.

nogle Kjendsgjerninger, som kaste et Lys over Tilstanden af den daværende Circulation. Vi ville tage det nævnte Aar, 1833, som Exempel. Efter den Kendsborgsle Hovedkassés Extract pro Decbr. 1833 var alene af Species=Smaamønt i Behold: 158,000 Rbd.; det Mærkeligste er imidlertid, at Kassens Embedsmænd — paa Finantsdeputationens Forespørgsel om, af hvilke Sorter disse bestode — svarede, at det formodentlig var $\frac{1}{24}$ og $\frac{1}{12}$ Species, men noiaagtigt kunde de ikke opgive det, "da det ved den overhaandtagende Indstrømning af Smaamønt var umuligt at tælle dem; i Almindelighed maatte de rette dem efter Afjendernes Opgivende". — Men det viser sig endnu tydeligere, i hvilket Omfang Smaamønten overvældede de Kongelige Kassjer, naar der sees, med hvilke Monter de af Finantsdeputationen til Bureauet for udenlandske Betalinger udfærdigede Anviisninger honoreredes. I Aaret 1833 var disse Anviisningers Beløb: 1,800,000 Rbd. eller 3,375,000 fl. Courant , som betaltes:

med større Speciesmønt	St. fl.	195,876.
— 4 β Stykker	—	817,292.
— 5 β —	—	694,386.
— 2 $\frac{1}{2}$ β —	—	872,851.
— 1 β —	—	794,595.
		3,375,000 fl.

Derjom man imidlertid heraf vilde slutte, at de nævnte Møntsorter eksisterede i samme Forhold, vilde man tage aldeles fejl; det anførte Exempel — ethvert andet tidligere Aar kunde forøvrigt ligejaagødt have været valgt — beviser kun, hvorledes man forstod at tilbageholde den større Mønt og anbringe Smaamønten i de Kongelige Kassjer; og hvor hurtigt de samme af Kassjen udbetalte Monter kunde vende tilbage i denne, sees navnlig af ovenstaaende Exempel med 5 Skillingerne, idet der i eet Aar af een Kassje er udbetalt af dem 370,340 Rbdl., medens der i det Hele af denne Møntsort kun er udpræget c. 570,000 Rbdl.

For at bedømme, hvorledes det stod til med den daværende Circulation — i 1833 — i Hertugdømmerne, forjaavidt de indenlandske Monter angaaer, vil man bedst kunne fæste sig et Udgangspunct ved at betragte, hvad der indtil den Tid omtrent

fra Species=Anordningen er møntet paa Mønterne i Kjøbenhavn og Altona — med Forbigaaelse af hvad der er møntet paa Kongsberg, hvorom jeg savner nøiagtig Oplysning*) — idet jeg forøvrigt maa overlade til enhver at imaginere sig, deels hvormeget af hver Møntsort der var i Kongeriget, deels hvilke og hvormange Mønter der kan tænkes at have cirkuleret, som overleverede fra en tidligere Periode.

I det nævnte Tidrum — omtr. 1788—1833 er udpræget: af større Mønt:

til Betsb
i Rbdl.

Species.....	25,478,092
Halve Species og Rigsbankdalere...	2,596,509.
$\frac{2}{3}$ Species.....	537,390.
$\frac{1}{3}$ Species.....	983,892.
Albertsdalere	756,958.

(disse vare udmøntede 13. Glødige og til $9\frac{2}{3}$ Stk paa den fine Mark, nærmest bestemte for Handelen paa Østersøen. De ere for mange Aar siden forbundne)

ialt større Mønt: 30,352,841 Rbdl.

*) Af Kongsberg Mønts Smeltebøger findes kun de indtil Aaret 1783 i Sølvværkets Archib. Af en mig meddeelt Extract heraf sees, at der i følgende Aar er udmøntet:

i 4 Kvartal 1776 hele og halve Species	21,287 $\frac{1}{2}$ Species
1777 — — —	142,175 —
1778 — — —	151,077 —
	og i 8, 4 og 2 β Stk 69,191 Rbdl.
1779 — — —	70,000 Species
	og i 8, 2 og 1 β Stk 191,100 —
1780 — — —	12,000 Species
	og i 8, 2 og 1 β Stk 220,634 —
1781 — — —	72,000 Species
	og i 8 og 2 β Stk 163,647 —
1782.....	- - 249,987 —
1783.....	- - 254,510 —

og i 1777 — 50,001 Pfaster.

Fra 1807 indtil Adskillelsen fra Danmark møntedes libet og, efter Eigende, kun Skilleløb.

af mindre Mønt:

$\frac{1}{6}$ Species, 10 β Et. 32 Rb β	389,600 Rbd.
$\frac{1}{12}$ — 5 — 16 —	571,838 —
$\frac{1}{15}$ — 4 —	224,760 —
$\frac{1}{24}$ — $2\frac{1}{2}$ — 8 —	1,011,618 —
2 Sechslinger, 1 β Et.	115,280 —
Danste 2 Skillingen	115,789 —

ialt Smaamønt: 2,428,885 Rbd.

Herefter synes ikke noget saa overordentligt Misforhold i Udmøntningen at have fundet Sted. Til den store Mønt maatte da ogsaa regnes 24 Skilling Danst, af hvilken Mønt indtil 1776 var præget det uhyre Beløb af imellem 14 og 15 Millioner Rigsdaler. Men paa den anden Side maa da ogsaa regnes til Skillemønten, at der kort før denne Periode var udpræget af danste 2 Skillingen: 1,685,771 Rbd. og at der i Tidsrummet inden 1774 af samme Mønt var præget omtrent 3,750,000 Rbd.; men hvormeget der af de sidste fandtes i Circulationen, er umuligt at afgjøre.

Til denne indenlandske Circulation kom nu den fremmede Grov-Courant af alle Sorter, nogle Millioner i Neue Zweidritteler og vel een Million i fremmede Skillingen.

Da Minantsdeputationen i Aaret 1834 vildee udstede et Forbud mod fremmed Skillemønts Modtagelse i de Kongelige Kasser i Almindelighed, forespurgte den hos General-Toldkammeret og Generalpostdirectionen, om der kunde være noget at erindre imod denne Foranstaltning, der altsaa vilde medføre, at der heller ikke i Told- og Postoppebørjeler kunde modtages fremmede Skillingen. Fra begge Autoriteter indløb det mærkelige Svar: at det ikke var uden Betænkelighed formedelsst den herstkende Mangel paa indenlandsk Skillemønt. Naar det nu erindres, hvad ovenfor er oplyst om den indenlandske egentlige Skillemønt, naar det tages i Betragtning, at Landet var oversvømmet af $2\frac{1}{2}$ Skillingen, som naturligviis meget vel kunde anbringes i Told- og Postbetalinger, og naar hertil føies

den Dplysning, at der af de i Hertugdømmerne circulerende indenlandske Gen=Stilling Stykker i de nærmest paafølgende Aar blev inddraget og indjæltet over 800,000 Rdl. — da er det klart, at Indbendingen var ugrundet; men da bemeldte Collegier aabenbart kun kunne have grundet denne paa de fra Localoppebørjelerne indkomne Erklæringer, fremgaaer heraf, med hvilken Enighed og Energi de sidste — eller deres Underbetjente, vidste at modarbejde ethvert Forsøg paa at forandre en Tingenes Tilstand, der skaffede dem Indtægter, som de mulig fandt tilladelige ifølge gammel Praxis.

Det staaer fast, at Hovedgrunden til den lange Temporeren og den liden Fremgang af Møntfagen, samt Umuligheden af ved Love eller administrative Forholdsregler at bringe Orden i samme, maa søges i en ulydig, vindefyg eller udhygtig Embedsstand i Hertugdømmerne selv — naturligviis med hæderlige Undtagelser.

Disse vare de væsentligste Hindringer, som Finantsbestyrelsen havde at stride imod og som den ikke aabenbart kunde bekæmpe; det er let nok, nu at kritisere en saadan Slappelse i Administrationen, men det var dengang ikke let, at bevirke nogen Forandring heri.

Støttte paa disse Erfaringer begyndte Finantsdeputationen nu at gaae den Vej, som den aldrig siden forlod, nemlig: i al Stilhed efterhaanden at inddrage af de overflødige Courantbeholdninger til Mønterne i Kjøbenhavn og Altona; og det er denne Fremgangsmaade, som Rutiden kan talke for, at en endelig og virkelig Mønt=Orden kan tilveiebringes uden store Offere. Denne Operation udførtes paa følgende Maade og i følgende Omfang.

Paa Mønterne i Kjøbenhavn og Altona er indjæltet (i runde Summer, beregnet i Rigsmønt):

	Grov Courant.	Stillinger.
i Aaret 1833 (som Prøve)	10,060 Rdl.	4,830 Rdl.
1834	2,000 —	6,120 —
1835	2,400 —	25,260 —
1836	6,190 —	17,650 —
Ialt	20,650 Rdl.	53,860 Rdl.

		Grov Courant.		Stillinger.	
		Transport	20,650 Rdl.	53,860 Rdl.	
i Aaret	1837	"	—	21,000	—
	1838	80,730	—	261,550	—
	1839	143,880	—	40,700	—
	1840	27,580	—	85,710	—
	1841	152,470	—	101,020	—
	1842 *)	200,000	—	41,250	—
	1843	208,760	—	"	—
	1844	1,175,870	—	80,520	—
	1845	1,041,880	—	30,420	—
	1846	973,670	—	19,620	—
	1847	183,230	—	10,460	—
	1848	188,440	—	62,050	—
		omtrent	4,400,000 Rdl.	800,000	—
I samme Tidrum 1833—1848 udmøntedes:					
i Species		16,261,936	Rdl.		
i Rigsbankdalere		2,525,527	—		
i 32 β Stk.		343,402			
altjaa i større Mønt				19,130,865	Rdl.
i 16 β Stk.	...	172,738	Rdl.		
i 8 —	...	21,333	—		
i 4 —	...	267,772	—		
i 3 —	...	153,525	—		
i 2 —	...	3,168	—		
i Sølv				618,536.	
Robber i 2 β		1,082	Rdl.		
i 1 β		12,207	—		
i $1\frac{1}{2}$ β		8,455	—		
i $1\frac{1}{3}$ β		1,215	—		
i Robber				22,959.	
ialt i mindre Mønt				641,495	—

*) I Aaret 1842 indsmeltedes paa Mønten i Kongsberg et Parti ældre dansk-norsk Skillement, Bruttovægt c. 41,140 Mk.

Imidlertid fortsattes den tidligere Fremgangsmaade; Forslag indgaves og Betænkninger indhentedes. I Slutningen af 1834 indgav Montmester Freund atter et Forslag, som blandt andet gaaer ud paa: a. at de mecklenborgske Skillingers Circulation aldeles skulde forbydes, eller, hvis dette ikke lod sig gjøre, kun at regne til en Priis af 41 $\frac{1}{2}$ Ct. i Mecklenborger-Skilling for $9\frac{1}{4}$ Species. b. at man derimod ikke skulde forbyde eller devaluere de Hamborgske Skilling. c. at der skulde udpræges danske Fireskillinger.

Over dette Forslag foreligger en Betænkning fra den Slesvig-Holsteenske Regjering, som billiger Forslagets Udgangspunct, men dog indskrænker sig til at tilraade Indskræpelsen af ældre normative Bestemmelser; og med Hensyn til Spørgsmaalet om fremmed Skillemønts Modtagelse i de Kongelige Kasser vare Meningerne deelte i Regjeringen. Som noget Characteristisk maa jeg dog anføre — til Bestyrkelse af hvad jeg ovenfor har sagt om Embedsstanden — at denne Hertugdømmernes øverste Local-Autoritet fremhævede som noget af det Vigtigste der maatte skee, at der indførtes en Control med Smaamønts Modtagelse i de Kongelige Kasser og at der ingen ulovlig Om sætning skete. Man foreslog endog, af Registrerne at uddrage hver enkelt Contribuents Afgiftsbeløb og derefter bestemme, hvormegen Smaamønt der turde findes hos vedkommende Oppebørselsbetjent; og for at forhindre den samme Embedsmand fra at tilbageholde den større Mønt og udgive den mindre, foresloges, at det i Qvitteringen skulde bemærkes, med hvilke Mønter Summen var betalt. — Det Regjeringen forelagte Spørgsmaal: om det maatte anbefales at indkalde 1, 4 og 12 Courantskillingerne og i deres Sted sætte: 1, 2, 3 og 4 Rigsbankskilling, besvaredes derhen: at for denne Foranstaltning talte: Overensstemmelse med Kongerigets Møntvæsen, Letheden i Skatteberegningen for Skatteyderne selv, at Brøkerne bortfaldt, og at det rimeligviis vilde gjøre de simpleste Livsfornödenheder billigere; men mod det talte to overveiende Grunde: „den offentlige Mening“ og „Samqvemmet med Hamborg.“ Et Medlem af Regjeringen (Referenten, saavidt jeg mindes, Etatsraad Kraus) udtæller følgende fra de Andres afvigende Mening: „Naar det

er Regjeringens bestemte Hensigt, at gennemføre Rigsbankberegningen, da bør al den indenlandske Courantstillémont indfaldes; der maa udpræges 1, 2 og 3 Abstillinger og disse erklæres for at være den eneste lovlige Skillemont. Antipathien mod Rigsbankberegningen har egentlig kun sin Grund deri, at de fornødne Betalingsmidler efter samme ikke ere tilstede, navnlig ingen Skillemont, som er Menigmands Mont. Derfor har denne Beregning ikke kunnet faae Rod blandt Folket. Om Foranstaltningen vil have en stadelig Indflydelse paa Samværet med Hanseslæderne, derom tør han ikke yttre nogen Mening.

Paa de fra begge Hertugdømmers respective Stænderforsamlinger indgivne Andragender om, at Beregning efter Courant maatte gjenindføres, blev det ved allerhøieste Befjendtgjørelser af 12te Mai og 11te Septbr. 1838 tilkjendegivet, „at disse deres Andragender af almindelige Statsbemyndelser ikke kunde tages tilfølg, men at der dog med Hensyn til de fremkomne Besværinger skulde anstilles nøiagtig Undersøgelse, og en Rettelse i Beregningen efter Rigsbankpenge samt Betryggelse for Underjaaternes Interesse tilvejebringes, hvorom da Stænderne skulde gives nærmere Bæstid.“

Da Sagen vedblev at staae paa samme Punct, indkom under 3die Sept. 1840 et nyt Andragende fra den hollsteenske Stænderforsamling, men noget modificeret. Man ønsker ikke Forandring i Rigsbankmontfoden, men Fritagelse for Beregningen „der i daglige Omjærtninger er aldeles umulig, jaalænge Genbeden, hvorpaa den er baseret, nemlig Ab. Skillingen, som Mont ikke er tilstede. Der henvises til den Holstenerne uvante Inddeling af Valeren i 96 Skilling*) og man antager, at denne let kunde forandres, saa at ingen Profer opstod.

*) Dette vil da sige, naar man gaaer ud fra, at en Skilling ikke kan være andet end en Courant-Skilling. Thi Inddelingsnormen selv maatte da være dem bekendt nok, thi saavel Species- som Courantvaleren indbeholdes i 48 β , hvilket er det samme.

Hoved Ankeposterne vare:

- at da Beregningen i „det ene Lands“ Penge i Virkeligheden ikke kan udlignes i „det andet Lands“ Penge, opstaaer der- ved en Forhøielse i forskjellige Afgifter, navnlig i Extra- skatten, Tollden og Postpengene.
- at det, naar Oppebørselsregistrene føres og Qvitteringsbøgerne udfærdiges i Rigsbankpenge, er umuligt for Statyderne at forviise sig om, at der ikke affordres dem meer end der paahviler dem, hvorved fremkaldes en høist skadelig Mis- tillid til Embedsmændene.
- at Diemedet med Commune=Regnskabers Offentliggjørelse derfor forfeiles.

Denne Sag blev, ledsaget af trende i Anledning af samme afgivne Betænkninger, af Kongen afgivet til Finantsministerens Ottring. Vi skulle i Korthed meddele Indholdet af disse Act- stykker.

Den første Betænkning*) indrømmer Vigtigheden af den Indvending, at der ikke er Rigsbank=Skillemønt, ialfald ikke nok. Der foreslaaes derfor: 1) at der udbræges saadan Skille- mønt. 2) at Courant=Værdien tilføies. 3) at den erklæres som den eneste lovlige. 4) at § 10 i Fdn. 13de Oct. 1813 indskræpes, nemlig om Brøernes Bortkastelse under $\frac{1}{2}$ Rb%. 5) at i alle Tarifer kun vælges Satser i hele Tal baade i Rigs- bank og i Courant. 6) at 12, 4 og 1 Skillingerne indsmeltes.

Den anden Betænkning**) gaaer i det Væsentlige ud paa det Samme. Den erkjender, at høiere Statshensyn forbyde Gjenindførelsen af Beregningen efter Courant i Hertugdømmerne; thi dersom Enheden i Pengevæsenet hæves, staaer ogsaa Fi- nants=Enheden og Statens Enhed i det Hele i Fare. Ind- deler man Bankdaleren i 30 β St., da ophører den som Bank- daler. Men Opgaven er ikke løst, naar det ikke lykkes, at gjøre Rb. Stillingen til Basis for Smaa=Omsætningerne. Alle Stem- mer i Hertugdømmerne ere vel nu herimod, og Foranstaltningen vil i Publikums feilagtige Mening møde den største Modstand;

*) Af Kammerherre C. Molte.

**) Af Kammerherre Rosen.

men man kan ikke beregne, hvormange der ville gaae over til det modsatte Parti, naar det sees, at det er Regjeringens Alvor; og det vilde være i høieste Grad farligt, dersom Regjeringen gav efter. Uvillien mod Rigsbankpenge vil forsvinde, naar man nærmere bliver bekendt med dem og indseer, at det egentlig er Speciespenge.

Den tredie Betænkning*) gik ud paa, at Regjeringen, for ikke at erklære sig for eller imod noget Parti, skulde aldeles affkaste for hele Monarchiet Benævnelsen Rigsbankpenge, og i dens Sted gjenindsføre den i Aarthundreder her bekendte Montbenævnelse: Species, med en passende Inddeling efter denne, Skillemønt inclusive. Det er med andre Ord: en Gjennemførelse af Rdn. af 1788, med Undgaaelse af dennes Feil og kun med den Forandring, at den gamle Species-Inddeling i 96 Skilling atter optages, og — som en Concession — at Courantbenævnelsen tilføies i Præget.

Den ved alt Foranstaaende foranledigede Erklæring fra Finantseministeren af April 1841 gaaer i det Væsentlige ud paa følgende:

at det vil være til Hertugdømmernes sande Tare at opgive Courantregningen, hvorved de vilde frigjøre sig for den depretierede Courantmønt, hvormed de nu ere overbømmede.
 at hvert af de tre Forslag unægtelig leder directe til Maalet, men at en saadan pludselig Gjennemførelse vilde komme i afgjort Strid med den offentlige Mening i Hertugdømmerne.
 at selv Benævnelsen Courant burde undgaaes, fordi det er den, der drager de fremmede flette Courantskillinger ind i Landet.
 at der i den Paastand, at Rigsbankberegningen er ukjendt i Hertugdømmerne og at Dalerens Inddeling i 96 β stedse vil blive dem fremmed, ligger endeel Overdrivelse. Reductionen fra Courant til Species eller omvendt foresalder idelig, og da er Rigsbankberegningen ogsaa let; de enkelte Støkker vilde snart blive bekendte, naar de først komme i Omløb. I Kongeriget gik 5 og $2\frac{1}{2}$ β meget godt, uagtet Rigsbankværdien ikke staaer paa samme.

* Af Conferentsraad Collin.

at Alt hvad der nu fleer, bør betragtes alene som en Overgang til den udelukkende Brug af Rigsbankberegningen, at Stændernes nu modificerede Petition indeholder en Indrømmelse af, at man ikke har noget imod Rigsbankmønten, samt at den factiske Circulation er flet og til Tab for Landet.

at der, naar Hertugdømmerne ville opnaae en bedre Mønt-circulation, ingen anden Udvei er, end at de selv omsider opgive Courantberegningen.

at de, — naar Sølv (eller realisable Sedler) bliver Kongerigets udelukkende Betalingsmiddel, og det da klarlig viser sig, at Pengevæsenet er bedre ordnet i Kongeriget end i Hertugdømmerne — selv ville føle Trang til at faae det paa lige Maade reguleret hos dem.

Det hedder sluttelig i denne Erklæring:

Formaalet bør uden Tvivl være, med Lempe og med Tiden at virke for et ønskeligt Resultat, og dette kan heller ikke ansees for uopnaaeligt. Thi vel hedder det idelig: at 27 Mar alt ere forløbne siden Rigsbankpengene anordnedes som sælleds Mønt, uden at det endnu er lykkedes at fæste dem og den dertil knyttede Beregningsmaade Indgang i Hertugdømmerne. Men det maa ikke forglemmes, at der i denne lange Periode heller ikke er gjort eller kunde gøres noget synderligt i den Retning. Ifølge Placat 10 Julii 1816 blev der vel udmøntet 8 og 16 Rbß.-Stykker til Brug for Hertugdømmerne; men der udmøntedes kun lidet*); og herved blev man i lang Tid staaende. Først ved Finantsdeputationens Betjendtgjørelse af 9 Sept. 1836 indførtes Sølv-Skillelønt paa 2, 3 og 4 Rbß.; men heraf udmøntedes i det Hele 8000 Rbdl., hvoraf Halvdelen jendtes til Jøland, og af Resten blev omtrent 3000 Rbd. liggende paa Hovedkassen i Rendsborg. Som saagodtsom blottede for Rigsbankskillelønt, vare Hertugdømmerne altsaa henviste til den Courant-Skillelønt der circulerer inden deres Grændser, hvoraf stedse nye Tilstrømninger fleer fra Udlandet; [og det er jaaledes ikke at undres over, at de have holdt sig til den, da de intet

*) I Aarene 1816 til 1818 prægedes af begge Sorter omtrent 50,000 Rdl.

bedre havde at sætte i Stedet, om de end vilde have søiet sig i at forlade den saa længe tilvante og ved Forbindelsen med Højesterederne bestyrkede Courant-Regning..

Resultatet af alt dette var: a) Kongens Svar til Stænderne, som 'afflaaer Andragendet om Ophævelse af Rigsbankberegningen men tilføjer forskjellige Vettelser med Hensyn til Beregningen, navnlig ved Udmøntningen af $\frac{1}{3}$ Skilling; og b) Finantsdeputationens Bekjendtgjørelse af 18 Decbr. 1841 angaaende de forandrede Præg og om Udmøntning af Rigsbankpenninge.

For at kunne forstaae, hvorledes et saadant Resultat og intet andet end dette kunde blive Frugten af de af Landets høieste Finantsembedsmand fremsatte ovennævnte Forslag, og hvorledes det kan bringes i Harmoni med de af dem udtalte Principer, er det nødvendigt, at der fremstilles een Side af Sagen, som ikke er bekjendt. Kong Christian d. 8des personlige Mening vttrede en vægtig Indflydelse i denne Sag, og man kan ikke bedømme de daværende Regjeringsmands Virksomhed i samme, uden at vide, under hvilket Tryk de arbejdede.

At Kongens Uttringer fremgaaer det som hans Mening, at det ikke kan ansees tilraadeligt at indlade sig i denne Kamp mod den offentlige Mening for en Theories Skyld, samt at det, ved den ellers gode Stemning i Hertugdømmerne, ikke har nogen Fare med den gjennem Skillemontens Forskjellighed truende Adskillighedsøge; at man med Lempe og ved Tidens Indvirkning maa opnaae et ønskeligt Resultat; at Opgaven overhovedet ikke skulde være at forøge Veiværlighederne men at lette Beregningen efter Rigsbankmont, og at dertil intet bedre Middel synes at være, end at udpræge Mønt med begge Benærmelser nedad indtil 4 Rbß. = $1\frac{1}{4}$ S. Gt., at derimod 2 Rbß. = $\frac{3}{8}$ Gtß. og 1 Rbß. = $\frac{3}{16}$ Gtß. vilde være mindre passende for Beregning mellem Mand og Mand, samt at det særdeles vilde lette Omsætningen i Hertugdømmerne og formeentlig bedst fordrive den fremmede flette Courant-Skillemont, naar der udprægedes $3\frac{1}{2}$ Rbß. = 1 Gtß., hvilket vel kunde ansees for inconseqvent, men hvorved man lempede sig efter Opinionen og flattede Rigsbankberegningen Indgang; efter rum Tids Forløb s. Ex.

et Aar kunde Rigsbank-Stillemønt blive eneste Betalingsmiddel i de Kongelige Kædser, og den ældre Courantmønt kunde, uden at indkaldes, indsmeltes som hidtil.

For de i Aaret 1842 forsamlede Stænder i Hertugdømmerne blev forelagt Udkast til en Anordning om, i hvilke Møntsorter Betalinger skulde præstere. Hovedindholdet var: at udelukke al fremmed Mønt fra de Kongelige Kædser og navngive de lovlige Mønter samt bestemme en Grændse for Smaaamønts Modtagelse. Stænderne — de holsteenske — besvarede dette med at andrage paa:

- a) at Rigsbankberegningen maatte ophæves.
- b) at de siden 1788 ud af Cours satte 8 Courantskillinger samt $\frac{1}{2}$ atter maatte modtages.
- c) at de mindste Speciesmønter maatte modtages indtil 10 Rth. Courant.

Kongens Svar, at intet af disse Forslag kunde antages, meddelees Stænderne d. 10. October 1844; men Udkastet var blevet til Lov, nemlig ved Forordningen af 26 Juni 1844. Denne Anordnings Fortjeneste er, at den hævede alle tidligere spredte og afvigende Bestemmelser og gav en kort og letforstaaelig Fremstilling af hvad der var gjeldende Lov; den bidrog ogsaa til at fjerne de fremmede Mønter af de Kongelige Kædser; men paa Hovedsagen, — den hele indenlandske Circulation — havde den ingen Indflydelse.

Den lange Sleevig-Holsteenske Stændertid og sammes udførlige Forhandlinger om Møntvæsenet ere i dette Skrift kun behandlede i Forbigaaende. Grunden hertil ligger i Skriftets Hensigt: at give en Fremstilling af Mønttilstanden i tidligere Tider, dens Udvikling, Hovedtrækkene af Vanskelighederne ved og Modstanden mod dens Ordning, — men ingenlunde at fremdrage hvad der er glemt og bør glemmes, alt hvad der skrives sig fra den fanatiske Separatismes Tid, og hvor navnlig

i Montsagen Løjenet kun var Had mod det Danske, og hvor det ene Ord Rigsbank bragte alle Munde i Bevægelse.

En god Følge havde Stændernes Optræden allerede tidligt, og det var: at den fremkaldte August Florø Skrift: Münzzustände 1838, eller idetmindste dets vigtigste Deel: Forbaret for Rigsbanksystemet.

Regjeringen havde — vel uden at foretage noget Positivt og Gjennemgribende — hidtil modstaaet alle disse Ansøgninger, hvis Grund og Hensigt den nøie kjendte. Men da sit Hertugdømmernes Stænder usformodet en Allieret i Kongerigets.

Den norske Stænderforsamling indgav under 24 August 1844 en Petition om:

- 1) at Daleren deles i 60 p., 1 L. i 10 p. 2) at alle de paa Rigsbank lydende Skillemønter inarest inddrages.
- 3) at al Smaaønt præges uden opstaaende Rand.

Der siges i denne Anledning følgende. I en stor Deel af Jylland, om ikke i den allerførste, cirkulerer en usorholdsmæssig Mængde lette udenlandske Mønter, ja endog meest af de allermindste, saa at man ikke alene for at dele sig imellem, men ogsaa i Capital-Betaling, ofte maa modtage ikke ganske ubetydelige Summer i udenlandske Skillinger etc. Grunden til denne Indtrængning er: at Rigsbankmønten ikke uden Brøker kan bruges ved Betalinger efter Courantberegning. Det er umuligt i de Dele af Riget, som staae i directe Handelsforbindelse med Udlandet*), at indføre en Skillemønt, der ikke lader sig evaluere med den der cirkulerende Mønt, navnlig med Hansetædernes og deres Courant; og da Jyllands Handelsforbindelse med Hansetædernes, især formedelst Exporten af Heste og Kvæg, vil vedblive, saa vil det ogsaa deraf være en vedblivende Følge, at de fremmede

*) Da Jylland nu er kommet i en levende directe Handelsforbindelse med England, kunde der, efter denne Theori, blive Anledning til at inddele Rigmønten saaledes, at den kan evalueres i penny, farthing o. s. v.

Mønter trænge sig ind i Circulationen, jaalænge vi ikke have nok af egen Skillemønt, som passer med Courantregningen. *) Inddelingen i 60 p motiveres ved „at saa beholdt man den der endnu i Brug værende gamle danske Courant = Skilling uforandret;“ og Forandringen i Udprägningen „for at de enkelte Stykker let kunde glide over hinanden under Tællingen.“ **)

Østifternes Stænderforsamling optog dette Forslag i en noget modificeret Skikkelse; under 12te December 1844 indgaves en Petition om, at Rigsbankdaleren maatte deles for Kongeriget i 120 p . Rb., og for Hertugdømmerne i 30 Skilling Courant. Det skal imidlertid erkjendes, at dette Forslag var støttet paa en langt værdigere Motivering, nemlig: Nødvendigheden af eet fælleds Møntsystem for hele Staten og Hensynet til Klagerne fra Hertugdømmerne. Discussionerne i Forsamlingen herom skal jeg foreløbig ikke berøre.

Alt dette blev naturligviis strag taget til Indtægt i Hertugdømmerne. Den holsteenske Stænderforsamling indgav d. 19de December 1844 en Petition om Afstæffelse af Rigsbankberegning og af Rigsbankmønt under 8 p . Foruden Gjensættelsen af den gamle Bemærkning***) henvises til, at den

*) Det bedes erindret, at her kun er Tale om Skillemønt. Altsaa: fordi Jyllands Skillemønt ikke passer til Couranten, derfor er den jydsk Studehandler nødt til at lade sig betale med fremmede Skillingen i Hamborg; og altsaa: dersom Jyllands Skillemønt passede til Couranten, saa vilde Hamborgerne ikke søge at anbringe de fremmede Skillingen hos Jyden?

**) Enhver, som udelukkende gjør sine Møntstudier hos Conditorne i Hamborg eller i Thorsherre-Contoirtet, vil ustravigelig komme til det samme Resultat. Ihi der sees kun Skillemønt; naar jeg skal betale 4 p St., og leverer 1 Species, faaer jeg ganske sikkert 56 Stk. Genstillinger igjen; der er det naturligviis af Vigtighed at have flade og flidte Skillingen, da de glide lettere over hinanden, end randet Mønt, som er præget i Ring. De der give sig af med Møntvæsenet formene dog, at det er vigtigere at sørge for, at en Mønt kan conservere sit Værd; derhos antage de, at man ogsaa bør have anden Mønt, end Skillemønt, samt at den Skillemønt, som man har, ikke kan eftergjøres af enhver Knapmager eller benyttes af enhver Kipper.

***) „Das lästigste bei dem Reichsbankgelde ist, daß es nicht mit dem Gelde, welches bei uns sonst courirt, und in Hamburg und Lübeck das cour-

Viborgske Stænderforsamling nu har beridnet, at Rigsbankpengene ogsaa ere stadelige for Jylland, og at et Medlem af den Roeskildske Forsamling, som har indbragt et lignende Forslag, i sin Motivering har erkjendt det Retfærdige i Hertugdømmernes Klager.

Over Sagen blev endnu indhentet Betænkning fra Nationalbankens Direction, som, med Undtagelse af de to Medlemmer, der havde deeltaget i den Roeskildske Forsamling, paa det Bestemteste fraraader den foreslaaede Forandring af Rigsbankdalerens Inddeling.

Ikke desto mindre lod Regjeringen sig drage med. For Østifternes Forsamling blev i 1846 forelagt et Udkast til en Anordning saalydende:

- §. 1. Rigsbankdaleren inddeles herefter i 120 Skilling, istedetfor, som hidtil, i 96, og vil saaledes en Rigsbankmark udgjøre 20 Skilling.
- §. 2. I Overensstemmelse hermed ville Mynter blive udprægede lydende paa 40, 20, 10, 8, 4, 2 og 1 Rbß.; de to sidste Sorter i Kobber.
- §. 3. Af den paa 20 og 10 Rbß. (5 og 2½ p. Courant) lydende Mønt er Ingen forpligtet til i Betaling at modtage mere end 5 Rbdl. ad Gangen, og af den mindre Skillemønt kun 40 Rbß.
- §. 4. Denne Forandring træder i Kraft, saasnart den fornødne Sum er udpræget, hvormed den nuværende Rigsbankmønt, der fra 32 Skillingen af og ned til Genskillingen vil blive sat ud af Omløb, kan vorde ombyttet. Derom vil Bekjendtgørelse stee fra Vor Finantsdeputation, ligejom vi forbeholde os at fastsætte, med hvilket Beløb de lovbestemte Betalinger under een Rigsbankdaler efter sammes nye Inddeling blive at erlægge.

sirendste ist, ohne Bruch aufgeht und in Einklang gebracht werden kann, und daß die kleinere Bankmünze bei uns nicht einmal dem Zwecke vom Geld entspricht, da Geld jedenfalls doch im Allgemeinen geltendes Zahlungsmittel sein soll und muß, für die Bankgeldstücke unter 4 Rbß. aber bei uns nichts zu laufen ist.“

Den Høestilbste Forsamling gif med stor Enighed ind derpaa — naturligviis, da den selv tidligere havde foreslaaet det; og den nørreyske Forsamling gjorde det Samme „da derved opnaaedes Hovedformaalet, at faae en Skillemont, der er evaluabel med den i Højestæderne gjeldende“ (et værdigt Formaal for det danske Monarchie). Dog tilføiedes, at det ikke ansees ønskeligt, at den nye Møntinddeling indføres i Kongeriget, dersom den, imod Formodning, ikke tillige skulde blive indført i Hertugdømmerne.

Altjaa havde man nu — 2 Aar efter at Hertugdømmerne havde faaet den Bæst, at deres Begjæring om Rigsbankberegningens Afstæffelse ikke kunde bevilges, og samtidig med, at Regjeringen indsmeltede store Summer af Courantmønter og udmøntede Rigsbankdalerens tidligere Underafdelinger — Regjeringens og det danske Folkerepræsentantskabs Samtykke til, at det danske Monarchies over tohundrede Aar gamle Møntinddeling skulde bantjes, for at der kunde møntes Courantmønt for hele Monarchiet, som kunde gaae jevnside de forslidte fremmede Courantfillinger — thi Landets egne vare allerede dengang for Størstedelen indsmeltede; derimod skulde alt hvad Landet var i Besiddelse af fra 32 Skilling og nedad, altjaa nu og god Mønt, indsmeltes*).

Men den hele kolossale Ubesindighed faldt sammen til et Intet. De danske Provindsialstænders Forsoningsforslag blev forelagt for Hertugdømmernes Stænder; men da man ikke vilde Forsoningen, vilde man heller ikke Forslaget. Stænderne opløste sig, uden at have behandlet Sagen. Ved Kongelig Resolution af 7. Mai 1847 bestemtes, at Sagen skulde hvile indtil videre.

I Aarene 1846—1848 naaede Møntforvirringen sin høieste Spidse. Forordningen af 1844 indskræpedes atter og atter, og samtidig hermed overbømmedes Landet i den Grad af fremmede Mønter, at det nu af næsten alle Localautoriteter, især ved

*) Det vilde have kostet omtrent 100,000 Rbl.

Toldvæsenet, forlangtes, at Zweidritteler og preussiske Dalere maatte benyttes til Betalinger ved de Kongelige Kasser. Finantsbestyrelsen overvågnedes med Indberetninger; ja udbrod Urolighederne, og dermed endtes Sagens foreløbige Behandling.

Den sidste Møntforanstaltning, der i dette Tidrum blev truffet, var, at det ved Kgl. Resol. af 23 Febr. 1848 bestemtes, at preussiske Dalere modtoges til 39 $\frac{1}{2}$ Courant i de Kongelige Kasser.

Paa dette Sted vil det være passende at recapitulere, hvad der i den forløbne Tid, med al dens Splid og Uvirksomhed, var virket til det lovlige Møntsystemes Fremme. Det reducerer sig væsentligt til, at Courant-Circulationen var formindsket i Hertugdømmerne med 5,200,000 Rdl.

Men hvilken var Indskudelsen allerede af dette? At Staten sparede et stort aarligt Tab.

Der er ofte i andre Skrifter talt om Finantsjernes Tab ved Omsætningen af Beholdningerne ved Hovedkasserne i Kjøbenhavn og Ålborg; Tabet er calculeret i Procenter, (endog til 4 pCt.) men da Omsætningernes Størrelse ikke er opgivet, giver dette ikke nogen videre Oplysning om Tabet Størrelse. Det maa erindres, at Omsætningen gik til Banco; det sikkre Tab herved var Provisioner og Courtager; men da Remisserne fra Hovedkasserne vare blandede af alle Mønter fra Specien til Skillingen, formindskedes selvfølgelig Tabet, hvis Specierne omjattes med Avance. Da nu Provenuet af Omsætningerne til Banco i vedkommende Regnskaber opførtes med Paribeløbet af Banco, skjønes det naturligt at beregne Tabet, ved at sammenligne Paribeløbet af den omsatte Sum med det vundne Banco-Udbytte*).

*) Til en nærmere Forklaring af, hvorledes disse Operationer udførtes, naar de vare overtagne et dansk Banquierhuus, og paa hvilken Basis mine Tabeberegninger ere grundede, vil jeg bidrage en ligesådan Gave af en saadan:

I Overensstemmelse hermed vil jeg nu meddele Tabet for 20 Aar, saaledes som dette er uddraget af Bøgerne fra 1821 til 1840:

For handlingsregning over et Parti Contanter, modtaget i Rendsborg og realiseret i Hamborg, som følger:

Sølv Rbb. 50,000 eller				Gtm. 93,750.	
hvoraf folgt:					
b. 6te Febr. 4 Skilling	Et. 10,000.	à 126	B. 7,936.	8.	
5 — —	10,000.	- 126 ¹ / ₄	—	7,920.	13.
2 ¹ / ₂ — —	10,000.	- 126 ¹ / ₂	—	7,905.	2.
- 10de — 4 — —	10,000.	- 126	—	7,936.	8.
5 — —	9,500.	- 126 ¹ / ₄	—	7,524.	12.
2 ¹ / ₂ — —	6,000.	- 126 ¹ / ₂	—	4,743.	1.
1 — —	7,500.	- 126 ¹ / ₈	—	5,911.	5.
- 13de — Specie	757.	8. ³ / ₄ pEt. Rabat	—	601.	7.
4 Skilling	7,130.	4. à 126 ¹ / ₈	—	5,653.	5.
5 — —	10,603.	2. - 126 ³ / ₈	—	8,390.	3.
2 ¹ / ₂ — —	6,017.	8. - 126 ³ / ₈	—	4,752.	4.
1 — —	6,241.	10. - 127 ¹ / ₈	—	4,909.	13.
Et. 93,750.				B. 74,185.	1.

herfra gaaer:

Omkostninger i Rendsborg Et. 93. 12 à 126 B. 74. 6.

Porto, Transport, Litpenge ic. — 232. 10.

Courtage i Hamborg 1 pr. Mille — 74. 3.

Provision i do. ¹/₂ pEt. — 370. 15.

Do. til os ¹/₂ pEt. — 370. 15.

B. 1,123. 1.

pr. 24de Febr. B. 73,062. "

hvorfor vi have crebiteret ic.

Rbhvn. 12te Martz 1835.

Tabet var altsaa 2³/₈ pEt.

Skulde man imod denne Raade at beregne Tabet paa møde den Indvendning, at Beregningen bør fortsættes indtil Omsætningen i gangbar Dansk Mønt, saa maa jeg blot henvise til, at der imod Bancobesøbene kunde udtages Sølv af Banken i Hamborg og blive møntet i Altona, i hvilken Anledning altsaa kun de virkelige Møntomkostninger vilde være at lægge til Tabet. Men da erholdt man hele Specie, som mulig kunde staae Advance, hvorved Tabet formindskedes; det vil derfor indrømmes at være det naturligste, at holde sig alene til Beregningen efter Banco.

J Aaret	var Omjætningen	Sum af Tabet.
	Bco $\mathcal{L}$.	Bco $\mathcal{L}$.
1821	729,151.	— 25,406.
1822	1,505,721.	— 39,215.
1823	1,447,701.	— 34,101.
1824	1,685,054.	— 41,004.
1825	2,491,308.	— 40,705.
1826	2,529,234.	— 61,327.
1827	2,917,815.	— 54,390.
1828	3,818,385.	— 50,517.
1829	3,523,071.	— 60,012.
1830	3,227,580.	— 81,066.
1831	2,353,702.	— 65,484.
1832	2,953,794.	— 85,359.
1833	3,679,377.	— 86,392.
1834	3,805,945.	— 88,617.
1835	3,403,715.	— 82,471.
1836	3,506,296.	— 73,149.
1837	3,771,229.	— 55,560.
1838	3,269,460.	— 34,205.
1839	4,263,490.	— 32,728.
1840	3,689,332.	— 18,139.
		Bco $\mathcal{L}$. 1,109,847.

eller i Gjennemsnit 37,000 Rdl. aarlig.

Af de siden 1841 offentliggjorte Statsregnskaber er det bekendt, at Tabet ved Omjætning af Smaaement mod stor Mønt er sammenlignet med det Tab, som var opstaaet, hvis Remisjerne havde bestaaet i Species istedetfor Smaaement, anføres at være:

i Aaret 1841	Rdl. 6,637. 44.
1842	— 5,611. 37.
1843	— 1,494. 88.
1844	— 3,249. 12.
1845	— 1,746. 64.
1846	— 1,676. 32.

eller i Gjennemsnit aarlig 3,400 Rdl. Herved er at bemærke,

at i disse 6 Aar de omjatte Summer i og for sig ere meget mindre og at den anvendte Beregning er en anden end den ovenfor anførte vedkommende de tidligere Aar. Men dertil kommer, at de store Courant-Indsmeltninger maatte yttre endeel Indflydelse paa Beholdningernes Bestaafenhed, og at navnlig den ved Fdn. 26de Junii 1844 indtraadte Skarpelse formindskede Skillemønt=Beholdningen.

Betænker man, at Statskassen havde et sig aarligt gjentagende Tab af denne Størrelse paa Smaamønten, viser det sig vel dog, hvor nødvendig en radical Forandring var.

Men hvad er dette Tab at regne mod det uhyre Tab, som den private Omsætning maatte lide ved i enkelte Betalinger at modtage Penge, som den ikke kunde bruge i andre? Der gives naturligviis ingen Maalestok, hvorefter Saadant kan beregnes; det giver dog imidlertid et Begreb om Tingenes daværende Udseende, naar man seer det i Staatsbürgerliches Magazin for 1832 I. 2. anførte Exempel, at der i et Boes contante Beholdning af 16,000 Rth. fandtes 13,000 Rth. i Smaamønt, som maatte veksles i Hamborg mod Penge, der kunde gjøres frugtbringende.

Efter Urolighedernes Ophør og indtil Finansministeriet overtog hele Monarchiets Finans=Bestyrelse, maa hvert af Hertugdømmerne betragtes særskilt.

a. Hertugdømmet Slesvig:

De om Pengevæsenet udfkomne Anordninger ere:

α. under Bestyrelses=Commissionen:

1. Circulaire af 27de Aug. 1849 bestemmer, at det med Hensyn til Møntsorter foreløbig har sit Forblivende ved den nærværende Tilstand.
2. Bekjendtgj. af 9de Sept. 1849 hæver (den provisoriske Regjering) Forordning af 31te Julii 1848 om at Kassereviser skulle modtages som Betaling i Statskassen.

β. under Regjerings=Commissair Tillisch.

3. Bekjendtgj. af 22de Aug. 1850 indstærper Fdn. af 26de Junii 1844, dog saaledes at 5 og 2½ Stil=

linger modtages uden Indskrænkning, og preussiske Dalere til 40 β .

4. Bekjendtgj. af 22de Aug. 1850 ophæver Statholderskabets Anordning af 6te Maa 1848 om de Montsorter, i hvilke Betalinger til Statskassen kunne præsteres.
 5. Bekjendtgj. af 26de Sept. 1850 udsteder en Avertissement mod at modtage Kassenscheine eller den Skillemønt, som Statholderskabet vil udpræge, da de mangle al Garanti.
 6. Bekjendtgj. af 12te Decb. 1850, at preussiske Dalere modtages i Kasserne til 39 β , men ikke maa udgives igjen.
 7. Bekjendtgj. af 2den Maa 1851: at 5 og $2\frac{1}{2}$ β , ligejom efter Rdn. af 1844, kun modtages indtil 3 Rdl.
- b. Hertugdømmet Holstæen.

De udfomne Anordninger vare af:

1. 27de Mart 1848 om Preussiske Daleres Modtagelse til 40 β . (Dette Hæftværk var foranlediget ved, at det ved Rentekammer=Circulaire af 11te i samme Maaned var befalet, at de skulde modtages til 39 β).
2. 6te Maa 1848 om de Montsorter, i hvilke Betalinger til Statskassen kunne vdes.
3. 16de Aug. 1848 om Ophævelsen af Beregningen efter Rigsbankpenge.
4. 20de Sept. 1850 om Udprægning af Skillemønt.
5. 17de Decb. 1850 om den Mecklenborgske Mont.
6. 21de Decbr. 1850 om Udprægning af Kobber-Skillemønt.
7. 10de Januar 1851 om Udprægning af Sølv-Skillemønt.

Men foruden disse udkom følgende, som ikke findes i den trykte Samling:

- Befugung 28de April 1848, at $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{6}$ Stæde af preussiske Dalere skulle modtages til resp. 13 og $6\frac{1}{2}$ β Et.
- 19de Julii 1848, at alle Kasser (undtagen ved Told og Postvæsenet) skulle modtage Louis- og

Frederikd'orer „von den Zahlmeistern der preussischen und anderer deutschen Bundesstruppen“ til 14 £ Ct.

Med Hensyn til Møntvæsenet hørte det saaledes til de daværende Magthaveres første Foranstaltninger at ophæve de gjældende Anordninger. De af dem foretagne Seddel-Emissioner vedkomme vel, stricte taget, ikke Møntvæsenet, men de have i deres Følger tildeels endnu en saadan Indflydelse paa Mønt-Circulationen, at det ikke lettelig kan forbigaaes at tale om dem. Hvad de af den ulovlige Regjering udstedte Statsobligationer angaaer, da ere disse nu vel uden al Betydning; men det hører dog til Bedømmelsen af Holsteens Finantsforhold paa den Tid at kjende denne saakaldte Statsgjelds Omfang. Den deler sig i:

1. Tvangslaan af 2den Mai 1849, calculeret til 4½ Million Ct.£.
2. Frivillige Laan gennem den Slesvig-Holsteenske Forening i Kiel.
3. Indkomst-Laan af 4de Oct. 1850. Enhver, som i Indkomstskat havde at betale 12½ £ Ct. og derover, var pligtig til at gjøre Indskud. I Forbindelse hermed staaer:
4. Formue-Laan af samme Dato, 4% af Ens samlede Eiendom.
5. Tvangslaan af 10de April 1850.
6. Krigsskat Laan af samme Aar. Allerede den „oberste Civilbehørde“ nægtede at anerkjende dette.

Samtlige Obligationer havde i Regelen en god Cours; de fleste gik til Udlandet, og det tør i Almindelighed antages, at Holsteens Befolkning har tabt meget lidet ved deres Annullering. Beløbet af disse Obligationer udgjorde i 1852:

for No. 1. 2,128,730 Rdl.

2. 87,106 —

3 og 4. . 2,356,956 —

5. 1,767,543 —

6. 460,000 —

ialt 6,800,335 Rdl.

De ufunderede Sedler, om hvis Emisjon jeg ovenfor har talt, vare de saakaldte Kasse-Scheine. Disse bleve efter den daværende factiske Regjerings Anordning af 31 Julii 1848*) udstedte til et Beløb af 5 Millioner Mark. Da den legitime Magt atter skulde overtage Bestyrelsen, modsatte den Kongl. Commissair Greve Réventlou Criminil sig først, at disse Sedler skulde modtages i de Kongelige Kasser; men ifølge et allerh. Rescript af 4de Febr. 1851 indrømmede han deres Modtagelse paa den Betingelse, at de omdannedes til de saakaldte Kasse-Anweisungen. Denne Forandring iværksattes derpaa ifølge Kgl. Rescript af 16de Marts 1851 (den øverste „Civilbeholdes“ Bekjendtgj. af 24de i. M. og 4de Novbr. i. A.) med Fradrag af $\frac{1}{10}$ af det oprindelige Beløb; de udstedtes altsaa til et Beløb af 4,500,000 £ . Ifølge Patent af 23de Marts 1854 skulde disse Sedler amortiseres i Løbet af 10 Aar fra 1ste Januar 1854; den dertil fornødne Sum tilveiebringes — indtil Stænderne have taget en Beslutning om Repartitionsmaaden — ved en extraordinair Afgift af 50 pCt. af det fulde aarlige Beløb af den ved Kdn. 15de Decbr. 1802 og 9 Julii 1813 anordnede „Grund und Benutzungssteuer“ samt „Haussteuer“. Ved Kgl. Resol. af 19de Marts 1854 bestemtes, at alle de sidstnævnte Sedler skulde indkaldes og ombyttes med nye, som lode paa 20 Rdl. og paa 5 Rdl.; dette udførtes ved Finantministeriets Bekjendtgjørelse af 27de Novbr. 1854, og de ældre Kasse-Anviisningers Gyldighed ophørte derefter d. 31te Marts 1855.

Beløbet af de ældre Sedler:

4,500,000 £	=	2,400,000 Rdl.
formindsledes strax ved det første Aars Amortisa-		240,000 —
tion og der er derfor kun udstedt nye Kasse-		

Anviisninger, nemlig:

33,000 Stk. à 20 Rdl.	660,000 Rdl.
300,000 — à 5 —	1,500,000 —
	2,160,000 —

som altsaa ville være fuldstændigt inddragne med Udgangen af 1863.

*) Først betegnet til 3,750,000 £ .

Ved Rundtgjørelsen af 28de Januar 1852 blev Finants-Administrationen for hele Monarchiet henlagt under Finantsministeriet.

Da Finantsminister Greve Sponned overtog Bestyrelsen af Hertugdømmernes Finantser, var den tidligere Monttilstand nu forandret derhen, at medens den indenlandske Courant-Circulation var formindsket og den hele Mængde af Neue Zweidrittel*) var forjaget, havde Holsteen nu paa den anden Side, foruden Couranten, en uhyre Mængde preussiske Dalere, usundere Sedler og saakaldte Obligationer, begge sidste Sorter til et Beløb af over 9 Millioner Rigsdaler.

Om Rasse-Anviisningernes Skjebne er ovenfor talt. Med Hensyn til Obligationerne udkom Kgl. Resol. af 6te Juni 1852, ifølge hvilken „den af de ulovlige Regjeringer under Navn af Statslaan — frivillige eller tvungne — stiftede Gjæld nægtes allerhøieste Anerkiendelse, saa at alle i Omløb værende Forfkrivninger af den Art skulle i Forhold til Statskassen være døde og magtesløse.“

Derefter udkom Ministeriets Bekjendtgjørelse af 31te Marts 1853. (Kgl. Resol. 23de s. M.), som bestemmer:

1. Alle siden Marts 1848, da den Kongl. Myndighed factist suspenderedes i Hertugdømmet Holsteen, og indtil samme atter traadte i Virksomhed, emanerede Anordninger vedkommende Mont- og Pengevæsenet erklæres for ugyldige. Frdn. 26de Juni 1844 sættes atter i Kraft. Foruden de

*) Med den for os umærkelige Forsvinden af denne i sin Tid saa farlige Mont har det følgende Sammenhæng. Ved Lov af 12te Januar 1848 blev den preussiske Daler indført i Mecklenborg og der indbeelt i 48 β; samtidig bleve Drittelne, der tidligere havde en Værdi af 32 β og efter den nye Inddeling folgelig skulde være 38 $\frac{2}{3}$ β, nedsatte til 37 $\frac{1}{3}$ β, eller 3% under den tidligere legale Værdi. Da de ikke vare 3% flettere ved Slid og da Hamborg samtidig udelukkede dem fra de offentlige Kasser og ophævede deres Coursnotering, bleve de indkjøbte og indsmelte. Man antager, at der alene i Hamborg blev indsmeltet 6 Millioner Stk., hvoraf en meget stor Deel kom fra Hertugdømmerne. Dette forklarer tillige, hvorfor Hertugdømmerne i Mangel af indenlandsk større Mont saa villigt modtog de preussiske Dalere til 40 β St.

i denne nævnte Moner skal i alle Kongelige og offentlige
Oppebørseler modtages:

Nationalbankens Sedler

Kasse-Anviisninger. — Begge Sorter efter paalydende Værdi.
Preussiske Dalere à 39 β St. eller 1 Rd. 28 $\frac{1}{2}$ β . indtil Ud-
løbet af 1853.

2. Prægningsomkostninger modereres interimistisk.

3. Oppebørselsbetjentene indskræpes, ikke at modtage anden
fremmed Mønt, end de preussiske Dalere.

Ved den samme Kongl. Resolution blev Finants-Ministeriet
bemyndiget til at inddrage og smelte den grove Courant og
anden Mønt, som ikke svarer til det lovlige System*).

*) Afgl. Conferentsraad G. H. Donner, som jeg tidligere har havt Anled-
ning til at citere, var der givet Leilighed til at høre sig i denne Sag.
Denne Mand, hvem neppe Nogen vil frakende et noiere Kjenndskab til
de her ombandlede Forhold, siger i en Skrivelse af 14de Febr. 1853.
som jeg, efter hans Død, ikke har anseet det indiskret at bringe til meer
almindelig Kundskab:

„Rücksichtlich der politischen Verhältnisse zu anderen Ländern, eines
festeren Bandes mit den benachbarten Hansestädten und zur wirklichen
Förderung des Gesamtstaates in Gesinnungen und Handlungen ist es
durchaus nöthig, daß der ganze Dänische Staat eine und dieselbe Landes-
münze habe, und da diejenige, welche jetzt im Königreiche circulirt, an
innerem Gehalte und Werthe alles Wünschenswerthe hat, so nehme ich
keinen Anstand zu erklären, daß die Reichsbankmünze, mit ferneren Aus-
münzungen von doppelten Bank- oder Speciesthalern als grobe Münze,
die einzige empfehlungswerthe ist. — Der einsichtsvolle Hamburger er-
kennt es, daß es im Interesse seiner Stadt sei, unser Geld dem Preuss-
ischen vorzuziehen. Uin indessen das Dänische Staatsgeld als Circula-
tionsmittel in Hamburg und Lübeck einzuführen ist die Schwedemünze
ein Hauptgegenstand.“ — „Bei der Rückkehr zur Speciemünze in den
Herzogthümern und deren Einführung in den Verkehr der Hansestädte
findet die Regierung zwei Gegner — einmal die noch nicht ganz zur
Ruhe gebrachten Schreier, die Alles tadeln was die Regierung thut —
und demnächst einen kleinen Theil der Bewohner der Hansestädte, die
noch immer ihre patriotischen Gesinnungen im Hinblick auf Preussen
suchen; beide verlieren aber an Wichtigkeit, wenn die Hamburger Börse
im Allgemeinen die Sache gut aufnimmt.“

Donner mener, at alle Afgifter bør betales alene i Rd. og Species,
og antager, at der ikke vil blive Anledning til Klage over Mangel paa
dem, „denn was wirklich in einem Lande Bedürfnis ist, schafft der Handel

Dernæst blev det paalagt alle Oppebørjeler ikke at udgiwe, men til Statskassen indsamle de indkommende indenlandske Courantmønter. Man siktrede sig tillige, at der fra Nationalbanken ikke blev noget udbetalt med Rigsorter.

Ved det Holsteenske Ministeriums Bekjendtgjørelse af 28de Decbr. 1853 fornyedes Bestemmelsen i Fdn. 13de Oct. 1813 om, at ved Berling af Courant med Rigsbank enhver Brok under $\frac{1}{2}$ Rbß. skal bortfalde, men enhver over $\frac{1}{2}$ regnes for en heel Skilling.

I Mæret 1853 blev saaledes i det Hele foretaget alt det Forberedende til Mønt-Ordningen, og i samme Aar fremlagdes for Holsteens og for Slesvigs Stænder Udkastet til et Patent om Møntfodens Benævnelse og angaaende de Møntsorter, i hvilke Betalinger ere at yde, samt for den danske Rigsdag et Forslag til Lov om en forandret Benævnelse for den bestaaende Møntfod. Det sidste blev antaget af Rigsdagen og udkom som Lov under 10de Febr. 1854.

Men saaledes gif det ikke — og kunde heller ikke gaae,

stets herbei. — Wie die Franzosen Hamburg incorporirt hatten, mußten alle Zahlungen an sie in francs geleistet werden — und die francs waren da.“ — Der kleine Mann wird sich auch schon seinen Species oder Bankthaler anschaffen, wenn er weiß, daß er darin bezahlen muß.“ Med Hensyn til at der var Tale om en succesfuld Omgang, siger han: „Ich bekenne daß dieses nicht meine Ansicht ist, vielmehr halte ich dafür, daß mit Beobachtung einiger weniger Rücksichten die Wiedereinführung der Speciesmünze in den Herzogthümern sofort vollzogen werden könne und, wenn ich mich des Ausdrucks bedienen darf, müsse.“ —

Med Modtagelsen af de preussiske Dalere til 39 β nttrer han: „Nichts ist gefährlicher für die Moralität der Beamten, als wenn man sie in die Lage setzt, anderes Geld abzuliefern, als dasjenige welches sie empfangen haben.“

Kun i eet — og det et væsentligt — Punct var Donner uenig med Forslaget, nemlig om Inddragningen af den indenlandske Courantmønt. Det synes ikke at have været ham bekjendt, at denne allerede for Størstedelen var inddraget; og ved en ubegribelig Misforstaaelse seer han i Courant-Inddragningen overhovedet en Indstybelse fra Nationalbanken. Han finder det rigtigere: „wenn die eingezahlte Scheidemünze bei Ablauf jeden Monats hierher zur Umwechslung gegen Banco oder Species gesandt werde, damit es dem Publikum nicht daran fehle.“

da Udkastet her var langt mere indgribende — i Hertugdømmernes Stander, mindst i de Holsteenske, hvor der allerede forelaae en Privat-Proposition om, at der, forinden videre foretoges, maa aabnes Underhandling med Hamborg og Lübeck om en Montconvention. Den holsteenske Forjamling indrømmer, at der er Vorden i Montvæsenet, og udtaler sin Aerkjendelse af Regjeringens Hensigt at regulere dette. Udvalgets Betænkning er et i flere Henseender mærkeligt Actstykke. Med stort Talent har det vidst at benytte til Fordeel for sin Mening baade det Sande, det Tilsyneladende og det aldeles Urigtige. Som det eneste Actstykke fra Holsteen, der skulde betragtes som et Udtryk af den offentlige Mening, fortjener det en nærmere Underjøgelse og det saameget meer, som de til samme knyttede Forslag ikke bleve bifaldte af Regjeringen.

I Spidsen af Betænkningen stilles den Paaastand:

at Species- og Rigsbankfoden ere overeensstemmende, men at Mont-Inddelingen er væsentlig forskjellig.

Dette er nu langt fra at være Tilfældet, og, mig bitterligt, har Specien, idetmindste siden 1619, aldrig været inddeelt paa anden Maade end i 96 og 48 Skilling. Een Skilling Species efter Fdn. af 1788 er nøiagtig 4 Rb³. Naar der da siges:

1 Species er = 60 ³/₄ Courant

1 Rigsbankdaler = 96 Rb³.

da faaer dette let Udseende af, at man har villet indbilde Folk, at Rigsbankdaleren er noget andet end en halv Species; men dette har naturligviis ikke været Udvalgets Hensigt. Men det er ialfald ikke vel betænkt, naar den Omstændighed — at Fdn. af 1788 af Henjvn til daværende factiske Forhold søgte at knytte Courantberegningen til Speciesmonten — benyttes til at give den Mening Indgang, at Courantskillingen skulde være en integrerende Deel af Speciesmontsystemet og at Specier og Rigsbankdalere have „en afvigende Montinddeling, som kun gaae op med hianden i Proser“; medens Sandheden er: at Courantskillingen i Forhold til begge Systemer kun gaaer op i Pro³, idet den er = $3\frac{1}{5}$ Rb³.

og = $\frac{4}{5}$ Species³.

Man kan ikke saaledes ignorere, hvad der er det Lovlige, og ene holde sig til Skik og Brug.

Det Punct, som danner Kjernen i den mod Rigsbankmønten førte Argumentation, er nu som bestandig dette: Holsteens Samkvem med Hamborg og Lübeck. Man antager saaledes, at Holsteen, for at have Samkvem med Hamborg, nødvendigviis maa have Courantmønt; man glemmer, at Hannover og Mecklenborg, der begge have dagligt Samkvem med Hamborg, have forandret deres Mønt-Systemer, man nævner det ikke engang som en Eventualitet, at det mindre Gebet kunde rette sig efter det større. — Har Hamborg i en lang Arrække undladt selv at mønte, men benyttet sig af de ældre Holsteenske Mønter, da vil den samme Stad snart vide at tilegne sig de nye Mønter, jaasnart det viser sig, at disse ere practiske og brugbare; thi Holsteen er som Opland idetmindste ligesaa vigtigt for Hamborg, som dette som Marked er for hiint. Det er derfor ugrundet, naar det i Betænkningen forudsættes som en Mulighed, at der, som en Følge af Forandringen, skulde reises en Skranke mellem Hamborg og Holsteen. Dog skal hermed ikke være sagt, at Forandringen ikke vil medføre Ubequemmeligheder, eller at den vil kunne gennemføres uden Tab; men Banens Magt maa omsider give efter for Nødvendigheden; derom giver ethvert Lands Monthistorie Vidnesbyrd. Argumentet om Courantmøntens Nødvendighed er forøvrigt i denne Betænkning benyttet i en Udstrækning, som ingensinde før, nemlig saavidt, at Forandringen endog skulde have Indflydelse paa Holsteens commercielle Forhold til Udlandet, da Forretningerne, siges der, næsten alle gaae igjennem Hamborg. Nu er det ligesaa bekjendt, som det er uimodsigeligt, at Courantberegning og Courantmønt aldeles intet have at bestille med Udlandet, hvor disse Benævnelser ere ubekjendte, medens al Handelsomsætning gjennem Hamborg skeer i Banco; og intet andet Møntsystem, end netop det danske, slutter sig umiddelbart til denne Værdi-Regulator. Men hvad der er meget meer: i Hamborg selv skee alle væsentlige Omsætninger (her tales ikke om Torvefjød og Boutikshandel) i Banco, Dette er Grunden til, at

denne Stad intet eget Møntsystem har, og at den hjælper sig med Nabolandenes Mønter, gode og slette; Kjøbmanden vurderer dem alle efter Banco. Og Staden Hamborg vil vel vogte sig for at lade præge Courantmønt efter 34 $\frac{1}{2}$ Foden; thi hvad der møntedes vilde strax gaae i Digelen.

Ifølge Udvalgets Forslag gif den subsidiaire Indstilling ud paa: „at Rigsdaleren udmøntes til 18 $\frac{3}{4}$ Stk. paa Marken fiin, og at den inddeles i 120 β .“ altjaa med andre Ord: at den preussiske Møntfod antages, og at Courantberegningen opretholdes. — Dette mærkelige — især i vore Tider mærkelige — Forslag, hvis første Halvdeel er en Reminiscens fra de tidligere Stænder i Hertugdømmerne, og hvis anden Halvdeel er en Gjenklang fra Viborg og Roskilde, turde det være hensigtsmæssigt her at anstille nogle Betragtninger over.

Det første Forslag: Antagelsen af en lettere Møntfod, er baseret paa, at vor Mønt er for god i Forhold til Indslands, og paa den bekjendte Sætning, at den lettere Mønt altid driver den sværere i Diglen. Hertil er at bemærke: en god Mønt gaaer ikke i Diglen, fordi den er god, men kun, naar der tillige er meer af den end der er Brug for. Modtager Staten Species og Rigsmønt, og intet andet end dem, da er der Brug for dem; men modtager den tillige preussiske Dalere à 40 $\frac{1}{2}$ St., ja da maa Specien forsvinde; men det er ikke Specieens Godhed, der er Skuld deri. Men in casu er det ikke den preussiske Møntfod, men Handels-Conjuncturer, som bringe Species i Smeltdiglen. De danske Species ere vandrede i Diglen i Hamborg længe forinden der var Tale om, at preussiske Dalere udgjorde nogen væsentlig Deel af Hertugdømmernes Circulation. Det er Befolkningens, af Regjeringen ikke noksom modvirkede Vedholden ved Courantsystemet og ubevidste Antipathie mod Rigsbanksystemet samt den Hamborgske Handelsverdens Snubed, som har bragt de preussiske Dalere ind i Landet som en beqvem Regningsmønt; og den sandt jaameget lettere Afgang, som der, ved Undladelse af Udmøntninger fra Regjeringens Side, vare virkelige huller i Circulationen, der maatte udfyldes. At et Land, som saa længe har været occuperet af fremmede Tropper, dengang var overbømmet

af fremmede Dalere, er naturligt; men dette har intet med den lettere Møntfod at gjøre.

Imod den ovennævnte Theori om de for gode Mønter vil jeg sætte en anden Theori, der ogsaa er gammel, men som jeg troer vil holde sig længere end den første. Ethvert Land er til visse Tider udsat for, at dets Mønter indsmeltes, de ringere preussiske saavel som de gode danske. Dette kan foranlediges ved extraordinaire Omstændigheder, saasom da Østerrig for nogle Aar siden fordrede enorme Solvmasjer til Udmøntning; da optjebtes mange Species og indsmeltedes til Barrer. Mod saadanne Forhold kan intet Land, intet Møntsystem aldeles værge sig, og behøver det heller ikke. Under ordinaire Omstændigheder derimod kunne Specierne ikke gaae i Digelen uden paa Grund af Handelsconjuncturer, naar der er et saa stærkt Begjær efter Banco, at Indsmeltningen kan lønne sig; men naar Danmark og Hertugdømmerne have Overhaand i Handelsbalancen, kan dette aldrig skee. De Species, der i et daarligt Aar ere forsvundne, erstattes af sig selv i et godt Aar.

Det andet Punct, Gjentagen fra den Tid, da man troede at kunne tilvejebringe en Forsoning mellem to modstridende Møntsystemer i den samme Stat — et Standpunct, som forhaabentlig nu for bestandig er forladt — har jeg tidligere udtalt mig om.

Den Slesvigiske Stænderforsamling optager med 27 Stemmer den Holstenske Forsamlings subsidiaire Indstilling som:

1. at Møntfoden bliver $18\frac{2}{3}$ Daler og Delingen 120 β .
2. at preussiske Dalere modtages til den høiest mulige Værdie,
3. at det i Privat-Omsætning skal være tilladt at bruge hvilkenjomhelst Mønt og Beregning.

(At binde den private Omsætning til Landets Mønt findes „betænkeligt for Landets Velstand.“*)

*) Hvorvidt en saadan ubunden Frihed er ønskelig for god Orden, vil jeg overlade Enhver at bedømme efter at have seet Falcks Beskrivelse deraf: Staatsbürgerliches Magazin 1832 I. 2.

„Im Privatverkehr ist man natürlich nicht an die gesetzlichen Ver-

Medens alle tidligere Stænderforsamlinger i Hertugdømmerne havde viist en fuldstændig Enighed i at modsætte sig Rigsbanksystemet og havde Couranten, viste sig her det Særlyd, at en Trediedeel af Forsamlingen i et udførligt vel motiveret Botum udtalte sig aldeles for Regjeringens Udkast. De Grunde, med hvilke Majoritets-Beslutningen imødegaaes, ere i det Væsentlige:

1. Den foreslaaede Montsfod vil bidrage til, at endnu flere Montsforter inddrages i vor Circulation.
2. Den vil foranledige al for stor Forstyrrelse i alle Hypothek-Forhold m. m.
3. Den er stridende mod Nationalbankens Octroi.
4. Alle vore nuværende større Montsforter ville øjeblikkelig blive jamme lave Cours underkastede som de nye, og af Speculanter indsmeltet i Maasse.
5. Det vilde medføre en total Ommøntning af den hele Circulation og medføre umaadelige Udgifter.
6. Dertil vilde medgaae en lang Arrække; enten skulde Omvekslingen skee paa een Gang, og da maatte Regjeringen i flere Aar have de store udmøntede Capitaler liggende usrugtbringende; eller ogsaa skulde den nye Mont efterhaanden sættes i Omløb, og da vilde det beklagelige Virvar i Montvæsenet blive endnu større, idet der da havde 3 forskellige Montsystemer.
7. Da hvis man endelig efter saamange Opoffrelser havde faaet den nye Montsfod indført, var man dog ikke sikret imod, at Rabotaterne igjen antog en ringere Montsfod,

schriften wegen der einheimischen Landesmünzen gebunden; vielmehr können die Partien darüber ausdrücklich sich vereinbaren. Auch eine stillschweigende Vereinbarung darüber wird nicht ausgeschlossen seyn, und eine solche liegt häufig im Sprachgebrauch. So wird man als Regel in den Herzogthümern annehmen können, daß wenn verm. Schl.-G. Courant Speciesmünze genannt wird, die Zahlung nur in ganzen Bankthalern oder den drei größten Sorten der Speciesmünze geleistet werden kann. Wer grob Courant verspricht, kann seine Verbindlichkeit mit 12 β und 4 β Stücken und im Hamburger groben Courant erfüllen; lautet die Vereinbarung auf Schl.-Hollst. Cour. allein, so ist die Zahlung in 10 β , 5 β und 2½ β , und ist bloß Cour. genannt, dann selbst in Schillingen zulässig.“

og da vare vi paa een Gang ligesaa nær;*) den tydste Mønthistorie giver Beviser nok paa Muligheden deraf.

Den forandrede Inddeling i 120 β fraraades, netop fordi den passer til Couranten. Inddelingen i 96 β er uforenelig med Nabostaternes Mønter, med Undtagelse af den faste Regningsmønt i Hamborg, Banco; og derved opfyldes enhver billig Fordring med Hensyn til Samkvemmet med Hamborg; thi om Courant kan der med Hensyn til Hamborg ingen Tale være, da denne Møntfod kun eksisterer paa Papiret, men ei i Virkeligheden. — Bistnok er Hamborger-Banco kun en Regningsmønt, men dog en fast Værdiemaaler, hvorefter Overflødigheden eller Mangelen ligesaa vel som den indre Værd af enhver Møntsort bestemmes.

Resultatet af alt det Foransførte var, at det oprindelige Udkast approberedes ved Kongelig Resolution af 8de Febr. 1854 — som tillige paabød Udmøntning af halve Dalere og at Angivelsen af Courantværdien ved alle fremtidige Udmøntninger skulde bortfalde — og derefter udkom:

Patent af 10de Febr. 1854.

der, som Hoved-Aktstykket og den nærværende Tids Udgangspunct, herved meddeles i sin Heelhed:

§ 1.

Den ved Forordningen af 5te Januar 1813 anordnede Myntfod skal fremdeles vedblive at være den eneste lovlig gjældende, men dog under den forandrede Benævnelse „Rigsmyntfod“, ligesom de Dalere, der udmyntes efter samme til 18½ Stykker

*) Hermed bedes sammenlignet, hvad Hamborg sagde i 1725:

„Hatte aber die Stadt dem anderweitigen neu introducirten Münz-Fuße Folge leisten wollen, hätte Sie ihr eigenes Unglück selbst vermehren helfen, und wenn man anderwärts abermahlß einen neuen Abprung davon zu nehmen, beliebt hätte so dann auch solcher Neuerung nachahmen, einfolglich in einem unstäten Strudel respectu des Münz-Wesens, dem Interesse Ihrer commercien und gemeiner Wohlfahrt gerade zuwider, sich stets herumtreiben lassen müssen.“

af een Mark tiint Solv Gullnst Bægt, skulle benævnes Rigsdaler. En saadan Rigsdaler inddeles, som hidtil Rigsbankdaleren, i 6 Mark og i 96 Skilling.

Alle lovlig circulerende indenlandske Myntsorter og Repræsentativer af ældre Benævnelse vedblive — forsaavidt ikke ved nærværende Patent heri skeer Forandring eller anderledes ienere bestemmes — at gaae efter de hidtil gjældende Regler: den paa Rigsbankmynt lydende Daler for een Daler Rigsmynt, Rigsbankstillingerne for ligesaa mange Skilling Rigsmynt, og saa fremdeles.

Angaaende de heraf følgende Forandringer af Bæget ved fremtidige Udmyntninger vil det Fornødne blive at bekendtgjøre gjennem Vort Finansministerium.

§ 2.

Indtil den 1ste April 1854 skulle de indenlandske lovlig gangbare 12, 4 og 1 Courantstilling af Solv, samt $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{16}$ ($\frac{1}{8}$ Rb.) Courantstilling ved alle Kongelige Kasser modtages til Indfrielse mod anden lovlig gangbar Mynt, Skillemynt for Skillemynt, efter deres paalydende Værdi, uden Hensyn til den indleverede Sums Størrelse, men ikke igjen udgives.

Efter den Tid ophøre derimod fornævnte Myntsorter at være lovligt Betalingsmiddel saavel ved de Kongelige Kasser som mellem Mand og Mand. Dog skulle 12, 4 og 1 Courantstillingestykkerne indtil videre modtages i de Kongelige Kasser for respective 36, 12 og 3 Skilling Rigsmynt.

§ 3.

Som Følge af foranstorte Bestemmelser og da Vi aller-naadigst have anordnet, at Angivelsen af Courantværdien ved nye Udmyntninger skal falde bort, ligesom og Benævnelsen af Species, i hvis Sted Dobbelttrigsdalere med Paaskrift 2 Rigsdaler skulle træde, samt da Vi derhos have bemyndiget Vort Finansministerium til at foranstalte udpræget halve Rigsdaler eller 48 Skilling-Stykker efter Rigsmyntfoden eller 37 Stykker paa den fine Mark, saa ville følgende indenlandske Myntsorter fra den 1ste April 1854 alene være lovlig gangbar Mynt, saavel ved alle Kongelige Kasser, som mellem Mand og Mand:

Rigsdaleren,
 Dobbelst-Rigsdalere og de hidtilværende Species,
 $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{3}$ gamle Speciesdalere,
 $\frac{1}{2}$ Rigsdaler eller 48 Skilling Rigsmønt,
 32, 16 og 8 Skilling-Stykker, med og uden Angivelse af
 Species eller Courantværdi,
 og som Skillemønt:
 4, 3, 2, 1 og $\frac{1}{2}$ Skilling-Stykker.

§ 4.

Af de for 16 og 8 Skilling cirkulerende Mønter er Ingen forpligtet til at modtage mere end 3 Rigsdaler i een Betaling og af Skillemønt ifkun 16 Skilling.

§ 5.

I Henseende til repræsentative Betalingsmidlers Modtagelse i Bore Kasser har det sit Forblivende ved de derom gjældende Bestemmelser.

§ 6.

Modtagelsen af hvilkensombest fremmed Mønt ved Bore Kasser skal fremdeles være forbudt. Dog ville Vi have Os forbeholdt efter Omstændighederne at tillade visse fremmede Mønters Modtagelse til en nedsat, efter den lovlige Møntfod afsaæst, Værdi, hvorom i saa Tilfælde den fornødne Betjendtgjørelse vil udgaae gennem Vort Finansministerium.

§ 7.

Forordningen af 26de Juni 1844 er ophævet tilligemed alle andre mod nærværende Anordning stridende Bestemmelser. Hvorefter Alle og enhver sig allerunderdanigst have at rette.

De Foranstaltninger, der nærmest fulgte herefter ere følgende:

1. Ved et (ifølge Kong Chr. d. 8des mundlige Befaling) udstedt Circulaire af 6te April 1842 var det tilladt for Oppebørjelsbetjentene at modtage af Underjaatterne Rigsbank-Smaamønt indtil 4 Rbd. til Omvevling. Det var naturligtvis Hensigten hermed, at støtte Rigsbankmøntens Credit, men det blev ligesaa naturligt benyttet til at ud-
 drage denne Mønt af Circulationen. Der var saaledes i

lang Tid ikke Brug for det; men aldrig saasnart blev Rigsbankmønten sat i Circulation, før Circulairet opfriesedes. Men Tilladelsen blev derefter strax ophævet.

2. I Slesvig var det ved Circulaire til Kirkevisitatorerne anordnet, at Rm.-Beregningen skulde indføres i Skolerne. I Holsteen blev det anordnet, at den „ogsaa“ og „fortrinvis“ skulde benyttes.
3. Bestemmelsen om, at Rjebmændsbøger skulde føres udelukkende i Rigsmonet, indskræpedes i Slesvig.
4. Alle Taxter, der ere det Offentliges Control undergivne, befalede at skulde lide alene paa Rigsmonet. Den Kiel-Altonaer Jernbanes Bestyrelse saae sig nødsaget til at adlde i det Væsentlige; den Slesvigskte derimod viste den største Medebonhed.
5. Under Finantministeriet var ved alle directe Oppebørieler Courantberegningen aldeles afflattet; i Slesvig knyttedes Benyttelsen af Creditoplagsretten til den Betingelse, at Vedkommendes Bøger førtes i Rigsmonet.
6. Finantministeriet sikkrede sig, at Nationalbankens Beholdning af Rigsorter, omtrent $1\frac{1}{2}$ Million Rigsdaler, ikke blev udgivet. At indløse dem paa een Gang kunde Finantserne ikke overkomme, og dette havde man maattet gjøre, hvis de ogsaa vare blevne indkaldte i Kongeriget. Dette forklarer den Anomalie, at Rigsorterne indkaldtes i enkelte Landsdele.

Den første Følge af Patentets Bestemmelse om de indenlandske Courantmønters Devaluation fra 1ste April 1854 var, at Lübeck strax og Hamborg kort efter decreterede disse Møntjorters fuldstændige Udelukkelse af deres Circulation. Deraf var atter Følgen, at den hele Hamborg-Lübeckskte Circulationsmasse af disse Mønter fastedes over paa Holsteen. Dette kunde nu for saa vidt ikke være andet end ønskeligt, da disse Mønter derved forlode et Terrain, hvor de endnu i lang Tid kunde have courjeret, uden at Regjeringen her kunde inddrage dem; dertil kom, at denne hurtigt besluttede og udførte Foranstaltning af Hanseskaderne gjorde et betydeligt Indtøf paa Holstenernes Opsatning af Forholdene; thi uden dette præcedens vilde neppe

jaa betydelige Summer være indkomne til Omvegling. Den siebliffelige Byrde for Finantjerne blev paa den anden Side større derved, deels formedelst det directe Tab ved den høiere Omveglingspriis, deels formedelst de forsøgede Fordringer til nye lovmæssige Circulationsmidler, som kunde erstatte de inddragne.

Resultatet af Inddragningen ifølge Patentet, altsaa for fuld Værdi, er, at der indkom af indenlandst Courantmønt:

1 Skilling	 Rdl.	39,328.	44.
4 Skilling		--	168,623. 58.
12 Skilling (Rigsörter)		—	292,918. 39.

Til at træde i Stedet for Stillemonen fattes omtrent 100,000 Rdl. i 3 og 1 Skilling R. M. i Omløb, idet der, foruden hvad der havde i Behold, allerede inden 1ste April var udpræget: i Altona.....59,972 Rdl. i 3 β

og i Kjøbenhavn.....26,300 — i 1 β

Omtrent 400,000 Rdl. sendtes directe fra Finantshovedsæsen fornemmelig i 8 og 16 β Stykker, samt $\frac{1}{3}$ Species*).

I Kongeriget havde, som tidligere bemærket, Anordningerne om Overgang til Rigsbankberegning strax fundet villig Efterlevelse, med Undtagelse af Jylland — procul a Jove procul a fulmine. Denne Provinds var derfor paa samme Tid, idetmindste hele Vestkanten, aldeles opfyldt med Courant. 12 Skillingerne kunde ikke indkaldes af den sørnævnte Grund, Fire- og Gen-Skillingerne ikke, fordi de ikke vare lovmæssige Betalingsmidler. Men Oppebørselsbetjentene instrueredes om at modtage af diøse Mønter, hvad de kunde faae, og indjende dem, og Befolkningen jyntes strax tilboielig til at erkjende og følge Regjeringens Bestræbelser. (Sfr. Handelsstandens Betjendtgjærelser i Ribe, Ringkjøbing og Lemvig).

Regjeringen var ingensinde i Tvivl om, at man ikke kunde lade det beroe ved Indkaldelsen og Devaluationen af den inden-

*) Hermed beides sammenlignet de mange Klager, som paa den Tid fremkom. Snart klagede man over, at der ikke var Rigmønt nok til de Udtællinger, som skulde stee i R. M., snart klagede man over, at der var saa meget, at man ikke kunde blive af med den igjen.

landste Courant; men der hørte en ganske anden og større Forberedelse til et saa omfattende Skridt som det, at sætte en heel ny Montecirculation i Stedet for den umaadelige Mængde fremmede Skillinger. Naar man ikke strax vilde stride til et Forbud efter nærliggende Staters Exempel, var der intet andet at vælge, end at tillade deres Modtagelse i de Kongelige Kasser til en devalveret Priis. Efter paany anstillede Undersøgelser befandtø Tabøresultatet at være:

for Hamborgste Courantskillinger.....18 $\frac{1}{4}$ pCt.

Medlenborgste —18 $\frac{1}{2}$ —

Lybedste —19 $\frac{3}{4}$ —

Blandet af alle Sorter.....18 $\frac{3}{4}$ —

Den Devaluationøpriis, som laae nærmest at vælge, vilde herefter være 2 $\frac{1}{2}$ Skilling Rigsmønt. Men Regjeringen valgte at tilbyde Underjaatterne, at de maatte kunne aflevere dem til samme Priis som de indenlandste Courantskillinger, altjaa med et Tab af c. 12% for Statskassen. I Overensstemmelse hermed udkom Finansministeriets Bekjendtgjørelse af 27de Mai 1854 om fremmed Skillemonø Modtagelse i alle Kongelige Kasser à 3 R. M. pr. Skilling Courant. Til Indleveringen blev givet Frist lige til Aareø Udgang.

Hvorledes have Hertugdømmernes Beboere benyttet denne Frist? I det Dieblik, da dette skrives, er der endvidere hengaaet over 3 Maaneder, i hvilke der har været Veilighed til at blive af med den flette Mont. I dette lange Tidrum er der ved alle Kongelige Kasser indkommet i fremmede Skillinger:

i Slesvig: ved Amtstuerne...19,083 Rdl. 27 R.

— Toldkasserne... 1,030 — 92 —

— Postcontoirerne 6,086 — 55 —

— Centralkassen .. 3,200 — 89 — 29,401 71.

i Holsteeen: ved Amtstuerne ... 7,243 Rdl. 86 R.

— Toldkasserne .. 3,572 — 80 —

— Postcontoirerne 6,149 — 53 —

— Centralkassen 864 -- 65 — 17,830. 92.

fra Jylland 4,215. 71.

ialt: 51,448. 42.

Der staaer nu kun tilbage at undersøge, hvad der i Tidrummet efter 1848 er foretaget med Hensyn til Circulationsmidlerne, deels ved 1) Indsmeltning af gammel Courantmønt, deels ved 2) Udprægning af Rigsmønt, deels endelig ved 3) den sidste Værdi-Ansættelse ved Cours-Notering.

1. Der indjmelteses:

af grov Courant: i 1849—52 Rbl.	115,129.
i 1853—54 —	430,750.
i 1854—55 —	1,961,721.
	Rbl. 2,507,600.

af Ct.=Skilleløbet:	i 1849—52	Rdl.	11,619.
	i 1853—54	—	14,209.
	i 1854—55	—	94,509.
		Rdl.	120,337.

2. Der udmontedes:

i	Dobbelt=Dalere	Rdl.	11,716,390.
i	Rigsdalere	—	3,342,723.
i	halve Rigsdalere	—	1,060,340.
i	Trefskillinger	—	307,971.
i	Treskillinger	--	90,928.
i	Robber=Genskillinger	—	51,422.
i	— Halvskillinger	—	3,010.
		Rdl.	16,572,784.

3. Endnu efter Emanationen af Patentet af 10de Febr. 1854 bleve de Danske Monter noterede paa Hamborgs Børs under Benævnelsen: „Schleswig-Holsteinische Species“. Finansministeriets Anmodning om en Forandring heri mødte al Forekommenhed i Hamborg, men Forandringen kunde først iværksættes med det nye Aars Begyndelse; fra 1ste Januar 1855 stæer Noteringen nu saaledes:

2. Jan. 1855. Dänische $1\frac{1}{2}$ u. $2\frac{1}{2}$ Rthlr. (Species): Thaler für
194 $\frac{1}{4}$ R. (300 $\frac{1}{2}$ R.

De forben omtalte Omjætninger af Hovedklassernes Beholdninger kunde naturligtviis fremdeles ikke undgaaes, saalænge disse sidste bestode dels af Preussiske Dalere, dels af Rasse-Anviisninger; de første findes endnu i Centralkassen i Kjøbenhavn, de sidste vedblivende i Rendsborg.

Der blev omfat:

i 18^{52/53} preussiske Dalere

beregnete à 8 Rdl. 850,666. 64.

med et Tab af..... Rdl. 14,261. 70.

i 18^{53/54} preussiske Dalere:

beregnete à 8 Rdl. 252,000.

— à 1 Rdl. 2 $\frac{1}{3}$ — 114,779.

ialt med et Tab af..... — 3,247. 83.

Rasse-Anviisninger... Rdl. 400,000.

med et Tab af..... — 6,808. 69.

i 18^{54/55} har Ministeriet ved en

egen finantsiel Agent omfat:

i preussiske Dalere.... Stk. 240,000.

med en Avance af..... — 1,626. 16.

i Rasse-Anviisninger Rdl. 2,062,505.

med en Avance af..... — 3,993. 28.

Resultatet af hans øvrige Omjætninger vedkommer ikke denne Fremstilling.

I det første Kvartal af Aaret 1855, altjaa under det nuværende Finantseministerium, er følgende foretaget til Rigsmøntjagens Fremme:

Der er indsmeltet:

af grov Courant.....372,526 Rdl.

af Skillingen..... 12,056 —

Der er udmøntet i $\frac{1}{4}$ Dalere.....2,100,000 Rdl.

i Dalere..... 499,050 —

i halve Dalere..... 382,810 —

i Fjirskillinger..... 135,000 —

i Kobber-GenSkillinger..... 5,817 —

Begge disse Hovedbeløb ere optagne under det ovenfor anførte Rønt=Resultat for Aaret 1854/55.

Indkaldelsen af Rigsorterne (24 β D. Et., 12 Skillingen S. S. Et., $\frac{1}{3}$ Species) udvidedes til Kongeriget. (Lov af 2den April 1855;) Finantsministeriets Bekjendtgjørelse af 12te s. M. jætter en Frist af 2 Maaneder for Indleveringen.

Endelig er det ved Kgl. Resolution af 13de April 1855 bestemt: (Finantsministeriets Bekjendtgjørelse af 28de samme Maaned):

at de courjerende Medlenborgske Skillingen fremtidig kun modtages til $2\frac{1}{2}$ β R. M. Stykket;

at de Hamborg=Lypeske Skillingen derimod indtil videre kunne modtages til 3 β R. M. som hidtil, indtil det nærmere bekjendtgjøres, at ogsaa de devalveres.

Den Bestemmelse, som Regjeringen her har taget, er af overordentlig Bigtighed; thi den synes ikke lettelig at kunne betragtes som andet end en Tilskjendegivelse om, at Udveien til at slippe disse Skillingen nu er spærret, fordi den saa lidet benyttes, at Staten ikke vil paatage sig noget videre Offer, samt at det afgjørende Skridt er nær forestaaende.

Samle vi nu, hvad der efter det Ovenansførte er foretaget med Hensyn til Circulationsmidlerne i det Tidrum af omtrent 20 Aar, som vi her nærmest have omtalt, da finde vi, at:

Courantcirculationen er formindsket med:

a. R. $\frac{2}{3}$, den hele indenlandske Circulation, som vel har udgjort et Par Millioner Rdl.

b. indsmeltet af Regjeringen:

grov Courant	6,907,600 Rdl.
Smaaamønt	920,337 —
	<u>7,827,937 Rdl.</u>

eller i Forbindelse med hvad der er inddraget, men endnu ikke indsmeltet, omtrent Otte Millioner Rdl.

og at:

Rigsmønt- og Species-Circulationen er foretaget med:

Dobbelt-Dalere.....	27,978,326	Rdl.
Rigsdalere.....	5,868,250	—
Halve Dalere.....	1,060,340	—
32 β Stykker.....	343,402	—
16 β —.....	172,738	—
8 β —.....	21,333	—
4 β —.....	575,743	—
3 β —.....	244,453	—
i Kobber:		
2 β Stykker.....	1,082	—
1 β —.....	63,629	—
$\frac{1}{2}$ β —.....	11,465	—
		36,340,761 Rdl.

Jorfaavidt jeg ved dette Skrift ogsaa har havt til Hensigt at berigtige Anskuelsen af Regjeringens Stilling ligeoverfor Møntfagen, har jeg sluttelig at bemærke Følgende:

Med Hensyn til Finantsebestyrelsen før 1848 er det en meget almindelig Tro, at den ikke arbejdede noget væsentligt for Mønt-Ordningen. Denne Tro antager jeg nu at man vil opgive, naar man seer, ikke alene Resultatet af dens Virksomhed, men ogsaa hvad den havde at kæmpe imod fra alle Sider.

Med Hensyn til Finantsebestyrelsen efter 1848 og indtil Udgangen af 1854 falder Berigtigelsen af de Domme, der almindeligviis fældes over dens Fremgangsmaade, allerede af den Grund noget vanskeligere, fordi næsten Alle, som troe at forstaae sig paa Møntvæsen — og det troe de fleste — have alle mulige Ruancer af Meninger imod denne Fremgangsmaade. Man har fundet, at Finantsebestyrelsen gjorde deels for lidt, deels for meget, deels alt hvad der ligger imellem for lidt og for meget, undertagen netop det Rigtige.”)

*) Dem, som ere af den første Mening, vil det være vanskeligt at overbevise; thi de indrømme neppe, at de have dømt, før de kunde bedømme. Den daværende Finantseministers Principer i denne Sag ville bedst fjendes af følgende Uttalelse fra hans Side, da Taleren var om at udskede

Men bebreider man Regjeringen en altfor stor Langmodighed, hvilke Bebreidelser maa man da ikke henvende mod Hertugdømmernes egne Repræsentanter — som endnu til den næste Tid have bidraget hvad de formaaede til at opretholde Troen paa Courantens Uroffelighed — og mod hver den, som med forslidte Phraaser har forsvaret den forslidte Mønt og villet indbilde Folket, at Bestræbelsen i Møntsagen var en Caprice fra dansk Side eller et Danisjerings-Forsøg.

Er det nu end min personlige Mening, som det bestandig har været mit Raad, at Afgjørelsen, den endelige Afgjørelse, ikke bør udsættes, saa veed jeg ogsaa at gøre Forskjel paa dens Stilling, som giver Raad, og dens, som skal bære Ansvar for Udførelsen. Naar den Mand, som i de sidste Aar bestyrede disse Anliggender, og som ellers ikke havde Ord for at sige hurtige og kraftige Midler, udsatte den endelige Afgjørelse, da viser dette kun, at han var sig bevidst, at Afgjørelsen vilde være dybt indgribende i en talrig Befolknings Sædvaner, og at det endnu var et Forsøg værd, om Sagen ikke kunde ordnes ved Folkets egen Vistand **). At dette ikke lykkedes,

et Forbud mod Circulationen af den fremmede Mønt efter en påkjøbt Frist, „at det for dette Tilfælde vil være vitterligt for enhver Uhibet, at Regjeringen, ved sin paa een Gang sempelige og bestemte Maade at gaae frem paa i Møntsagen, intet med dens Værdighed foreneligt Skridt har undladt, for at forberede Overgangen, for at afdøre Underaatterne og for at give dem Leilighed til med mindst muligt Tab at stille sig ved en uhenftsmæssig og slet fremmed Mønt.“

**) Sine yderligere Anstuelser i denne Henseende udbillede Ministeren i den danske Rigsdag i 1853. Ved at læse de vidtløftige Discussioner i Anledning af det ustyrbelige Lovforslag om Forandring af Benævnelsen paa Møntfoden (Folkethingstidende 5te Session Pag. 1998 etc.) vil man kunne overbevise sig om, at disse ikke skulde tilfælde Ministeren til at ile med Sagen; thi han blev advaret mod at gaae „hovedfuldt“ tilværks, han maatte endog høre saadanne Mitringer, som at man ved det lovlige Systems Gjennemførelse begik en Uretfærdighed mod Hertugdømmerne; man anstillede Beregninger over, hvad Operationen vilde koste, hvilket man anslog til nogle Tønder Guld.

Til dette sidste Punkt skal jeg ved denne Leilighed føie en Bemærkning. Da den circulerende Mønt efterhaanden opslides, maa ethvert

bevijser ikke, at det var en urigtig Forholdsbregel. At derimod Staten har tilbudt, med et Tab af 12 à 13 pCt. at modtage alle de cirkulerende flette Skillingen, at Indbyggerne ikke kom dette imøde, at der blev givet en saa lang Betænkningstid, at denne endog blev betydelig forlænget, at de meklenborgske Skillingen, som intet andet Land vil modtage, uagtet Devaluationen holdes i god Cours ved Hamborgs Foranstaltning, hvorved Virkningen af Devaluationen tilintetgjøres, og endelig at Regjeringens Tilbud haanligt afvises som afmægtige Forsøg*) — alt dette har, efter min Overbeviisning, gjort Stillingen ligeoverfor Courantspørgsmaalet saa klar og overfsuelig, at enhver Tvivl om, at det sidste Middel nu maa anvendes,

Land efterhaanden indbrage den sidste Mønt og sætte ny i Stedet, eller ogsaa kan det vente til, at det paa een Gang maa indvælte Alt og skaffe en heel ny Circulation. Skulde det lovlige System gennemføres i Hertugdømmerne, da vare disse i 1853 omtrent i det Tilfælde, at hele Circulationen maatte fornyes. Vilde det nu have været formeget, om man paa en saa omfattende og vigtig Statsforanstaltning een Gang anvendte „et Par Tønder Guld“ (hvilket, uagtet det lyder noget stærkere, dog ikke er meer end 200,000 Rbl.). Til Sammenligning hermed skal jeg oplyse, at Holland for saa far siden fornyede hele sin berprævede Møntcirculation, og at alene Tabet paa Sølvværdien var omtrent 6,700,000 Gylben.

*) Blandt de utallige Vidnesbyrd herom skal jeg kun anføre eet fra den seneste Tid, af et Brev fra Helstee til mig i Slutningen af Marts 1855:

„Wir sind hier jetzt in ganz Helstein bald so weit gekommen, daß, wenn uns die Post und die Chaussee nicht bisweilen daran erinnerte, wir gar nicht mehr wüßten, daß überhaupt noch Reichsgeld existire; ... in den Schulen fällt es vor, daß von dem dummen Reichsgeld gesprochen wird, daß die Regierung abermals versucht habe uns aufzubringen, welches man sich doch aber nicht gefallen lassen wolle ... Wahrlich bald wird irgend ein industriöser Hamburg-Altenaer Patriot anfangen lassen, alle Mecklenburger-Schillinge in Birmingham prägen zu lassen — und uns damit überschwemmen (und in der That man kann ja kaum ein besseres Geschäftchen machen) — und wir zahlen abermals dafür. Noch habe ich mich fortwährend geweigert Courant zu empfangen, aber ich mag doch in der That mich zuletzt auch nicht sicherlich machen. Soll ich aushalten? ist etwas zu erwarten, oder ist alles aufgeboben, und soll ich dem Strome folgen?“

maa forstumme. Og hvad der end foretages, og om dette skeer nu eller senere, skal dette dog staae fast: at Hertugdømmernes Indvaanere have dem selv eller deres Levere at takke for det Tab, de komme til at lide*).

Hansestædernes, især Hamborgs Stilling (vi nævne i det Følgende for Kortheds Skyld kun denne) til Montvæsenet i Hertugdømmerne spiller en saa stor Rolle i Sagens Opfatning sammesteds, at det Spørgsmaal altid er blevet stillet i Spidsen:

„Men hvad vil da Hamborg gjøre?“

Nogle af de meest Rettroende forfikkrede tidligere bestandig, at Hamborg vilde beholde sit System usforandret, saaledes som denne Verdensstad havde havt det i Aarhundreder. Denne

*) Da Hertugdømmernes, navnlig Holsteens, Beboere formodentlig lægge nogen Vægt paa deres nærmeste naboers Foranstaltninger, skal jeg her meddele, hvilken Fremgangsmaade nogle af disse have brugt for at fordrive den fremmede Skillemønt fra deres egne Districter:

Fra Kongeriget Preussen. Efter Indførelsen af den nye Skillemønt (30te Sept. 1821) blev for Importen af fremmed Skillemønt sat Straf af Confiscation og Mulet af den dobbelte Værdi (22de Juni 1823). Men da Circulationen vedblev, og da »Beregningen efter Courant m. m. giver Anledning til en den arbejdende og lavere Følgesklasse trykkende Agitation«, ubvidebes Forbudet og Straffen (25de Novb. 1826) til at gjælde for Landets egen tidligere Skillemønt og for hversemligst anden Mønt end den nye, der foresindes i Omsætninger mellem Mand og Mand. Bestemmelsen indskræpedes under 30te Novbr. 1829, med den Tilføielse, at der ikke tillades nogen anden Beregning i Handel og Omsætning end efter den nye Inddeling, og sætter Straf for Overtrædelsen heraf; Kjobmændsbøger skulle være indrettede derefter under en Straf af indtil 100 Rthl. Den Embedsmand, som benytter anden Beregning ved offentlige Forhandlinger, saasom Auctioner, bøder indtil 25 Rthl. Herfra undtages kun Verel-Omsætninger; for nogle Grændsdistricter udenfor Teldlinien er Paabudet ogsaa noget modificeret.

Fra Hertugdømmet Oldenburg. Møntloven af 10de Jull 1846 decreterer Forbud mod fremmed Skillemønt fra 1ste Oct. f. A.; den kan inden en vis Frist omverles ved Statskassen for Metalværdien. Dens Benyttelse i Omsætninger straffes strax med en Bøde af 10 Rthl.; Confiscationen indtræder efter nærmere Beskjendtgjørelse.

Mening tæller nu ikke mange Tilhængere; thi Hamburgerne selv have længe seet, men indrømme det først nu offentligt, at en Forandring deri maa foretages; og Sagen er netop nu Gjenstand for en udførlig Discussion i Hamborgske Blade.

Jeg vil tillade mig ogsaa at yttre en Mening, efterat have forudstillet nogle Bemærkninger.

Det lader sig nu engang ikke gjøre, at reducere alle Staters Mont til eet System; men der kan endnu gøres meget, og det forsøges netop nu blandt de tydske Stater at indskrænke Systemernes Antal; og dermed vil alt meget være rundet for Tyskland. Thi dette Land har fremfor noget andet lidt under denne Adspaltelse i Montvæsen, som fulgte af Udvælsen af de mange Montrettigheder; men det danske Monarchie tog i sin Tid en saadan Andeel deri, at en Deel af Landet endnu føler Efterveerne deraf. Det er en Uting i vore Tider, at enkelte Smaadistricter have jaregen Mont, og det er farligt med Hensyn til Skillement; thi Rettrigheden til at præge Skillemont er en farlig Ret, selv naar den ikke misbruges til Speculationer*), alene naar den ikke benyttes med Moderation.

Naar man betænker, at hele Nordtyskland har eet Montsystem, 14 Daler-Foden, og at de tre nordiske Riger lige til Elben have eet System: Species og Rigsmont-Foden, vil man neppe finde, at der er nogen Fornuft i, at der mellem disse to store Montdistricter findes en Strimmel Land, som har sin egen Montfod. Men vil dette mellemliggende lille Land ikke slutte sig til en af Naboeerne, da maa det ogsaa finde sig i, at Naboeerne tage saadanne Forholdsregler, som kunne sikke dem mod Skade.

Det forekommer mig, at Hamborg maa see bort fra alle Courant-Grindringer og endog, om det skulde være nødvendigt,

*) Büsch siger om Hannover (Hör. Bag. 33) „Der schwächste seiner Nachbarn hat es darauf anlegen dürfen, durch seine schlechte Münze ihn auszulündern. Der Herr gefürchtete Abt von Corvei haben Dero 30,000 Thaler geringhaltige Sechser sehr gut im Hannöverschen angebracht.“ Danmark har, endog i den seneste Tid, haft sin „Abt von Corvei.“ At herbet ikke sigtes til nogen af Hansestæderne, behøver jeg vel ikke at tilføie.

fra den Forfængelighed, at have en egen Mønt, naar det vil — og det kan der ingen Tvivl være om — vælge hvad der er practisk og hvad der har Sikkerhed for at blive af Varighed. Hamborg vil da sige til sig selv: for vor udbredte Handel i enhver Retning have vi vor Banco, som hele Verden kjender, og vi behøve ingen egen Mønt dertil; men til Byens indre Smaahandel og dens daglige Samhandel med den umiddelbare Omegn fordres baade større og mindre Mønt. Nu er det practisk at vælge den Mønt og den Møntinddeling, som er gjældende i dette Opland. Dernæst undersøges, hvad der er Hamborgs egentlige Opland, og derefter tages Bestemmelsen; og er blot Værdien og Inddelingen nøiagtig den samme, gjør Navnet i Grunden mindst til Sagen.

Jeg skal forøvrigt ikke, idetmindste ikke nu, blande mig i den Discussion, som for Tiden føres i de Hamborgske Blade om Systemets Forandring. Det er øiensynligt, at Spørgsmaalet der behandles aldeles practisk, befindigt og i den villigste Stemning mod Danmark, og man kunde derfor fra dansk Side med Jørnoielse deeltage i den — kun ikke fra det Udgangspunct, som hidtil er benyttet, nemlig: det aldeles Indenbørs- Standpunct; thi dermed have vi intet at bestille. Vi kunne ikke gaae ind paa, at et nyt System skal baseres paa den større eller mindre Lethed ved at transponere det tidligere. Jeg skal derfor foreløbig holde mig til det ganske Almindelige.

Under Forudsætning af at Hamborg med Hensyn til de daglige Omjævninger, for hvis Skyld det nu vil forandre sin Mønt, føler sig nærmest knyttet til Holsteen, byder Møntpolitikken, at det har enten nøiagtig den samme Mønt som Holsteen — om end med andet Præg og tildeels anden Værdiansættelse — eller idetmindste, at det har samme Hovedstørrelser i Mønt-rækken. Vil den danske Regjering paasee — og det maa man vel gaae ud fra, at den nu vil — at Circulationen i Holsteen kommer til at svare til Beregningen, og altsaa ikke vil give saadanne Mønter Afgang, som forvirre Beregningen paa ny, da byder Politiken Hamborg at indrette sin Møntinddeling derefter, og allermindst at have en Møntstørrelse, som nærmer sig, men ikke nøiagtigt svarer til en Størrelse i den Hol-

steenste Montræffe. Thi et saadant „Nærved“ er det Farligste af Alt.

Og er det nu Diebliffet, da den langvarige Montstrid skal søges endt paa en fredelig Maade, da erindre man vel, at det gjelder om at indrette Forandringen saaledes, at det Nye kan have Varighed. Alt, selv det Mindste, det tilsyneladende Ubetydeligste, der giver en Uoverensstemmelse mellem den Hamborgske og den holsteenske Circulation, maa tages i Betragtning. Man begynder ikke saa let igjen paa en Forandring i Montvæsen, og det vil i sin Tid bittert fortrydes, naar Følgerne spores af hvad man oversaae eller ikke vilde see i Forandringens Time, og hvad man saa let havde kunnet iværksætte.

Hensigten af den hele ovenstaaende Fremstilling vil være naaet, dersom det er lykkedes mig, ved samme at vække Bevidstheden om Rigtigheden af følgende Puncter:

- at der i eet Land kun bør være eet Montsystem,
- at den danske Regjering har stræbt efter at naae dette, skjøndt med Afbrøddelser,
- at Skillemont ikke tør betragtes som nogen væsentlig Deel af Nationalformuen og altsaa kun bør være tilstede i saa stor Mængde, som fordrer til Udjævning og i mindre Betalinger,
- at der strængt bør holdes over, at Circulationen, især af Smaamønt, holdes ublandet,
- at Courantsystemet er en Umulighed,
- at Landet maa ønske, at der snart lægges den sidste Haand paa Montreformen,
- at denne kan fuldføres til Ulykke for Ingen, til Gene for Enkelte, til Gavn for det Hele.

I Kongeriget har man nu for Tiden kun lidet Begreb om, hvad en Montforvirring vil sige, og deraf kan det forklare sig, at man der, efter de offentlige Uttringer derom at domme, betragter Montspørgsmaalet med en vis overfladisk Lethed og undervurderer Vanskelighederne ved jammes Ordning. Men i

Hertugdømmerne har man overvurderet dem, og man har ikke agtet paa de baade kraftige og betimelige Advarsler*).

Et Land, der har sin egen velordnede Rentecirculation, bærer Omhu for at vedligeholde denne ublandet. Hertugdømmerne have aldrig kjendt en egen ublandet Circulation; i Kongeriget sees saagodtsom ingen fremmed Mønt. Og dette skyldes ikke Regjeringen, men Folket; thi det er Folket, som holder over sin Pengecirculations Reenhed.

Til et jaadant Punct ville Hertugdømmerne, med Undtagelse maaskee af de sydligste Grændsedistricter, ogsaa komme, naar de først have faaet en egen ublandet Circulation. De ville da Njonne paa denne og holde den i Hævd, og først da kan den gode Sag siges at have sejret. Thi den kan vel indledes og sættes i Gang af den udøvende Magt, men den maa fredes og understøttes af Folket.

*) Allerede i 1769 omtaler Büsch Courantføden som den, „woran seit vielen Jahren der Krebs genagt hat.“ I 1838 advarede August Flor sine Landsmænd i samme Anledning; hans overbevisende Ord fandt ikke den Modtagelse, som de fortjente.

Beilagen.

1.

Constitution

wegen Abschaffung der kleinen Münze und des Valor des Geldes

Vom 12ten Mart. 1616.

„Wir Christian der Vierte v. G. Gn. 2c. Füegen — hiemit in Gnaden zu wissen, welcher gestalt Wir bei Uns erwogen, was für ärgerliche hochschädliche Mißbräuche ein Zeithero bey dem allgemeinen Münzwesen eingerissen, indem durch Verringerung und Ueberhäufung der kleinen Münz-Sorten nicht allein die guten vollgeltigen und nach Ehret und Korn des heiligen Römischen Reichs heilsamlich verfaßten Münz-Ordnung gleichförmlich geschlagenen Reichsthaler sich fast verlieren und abhanden gebracht, sondern auch von Jahren zu Jahren dermassen gesteigert werden, daß auch der Reichsthaler so vorhin zwey oder drey und dreyßig Schilling gegolten, vor wenig Jahren wegen befundener Unwürdigkeit der vielfaltigen kleinen Münzsorten, weil derselben nicht nach ihren rechten Gehalt und Valor eines Thalers, sondern an vielen an Ehret und Korn zu geringe gepräget worden, auf 37 Lb. gesetzt werden müssen, nunmehr aber ohne jenige Gewißheit, auch jeniger Reichs- oder Arcyses Deliberation und Verabscheidung nur nach des Kauffmanns, und fast eines jeden Gefallen von 37 auf 40 ja umb 41 Lb. gesteigert, und also den Untertthanen und iedermännlichen, welcher zu Entrichtung ihrer Schulden und Pflichten Reichsthalern benöthiget, immer zu ungewisse nicht anders als eine Kauffmanns-Waare in der Handthierung zu kaufen und zu verkaufen aufs Höchste und theureste an-

geschlagen und gefeilt werden wollen. Wann sich dann in der That befindet, daß solche Confusion und Unrichtigkeit des Münz-Wesens nur einzig und allein durch das vielfältige und häufige widerrechtliche und in des heil. Römischen Reichs auch dieses löbl. Nieder-sächsischen Kreyses Münz-Ordnung und Edicten höchlichen verbotthene Münzen und Verringerung der kleinen geringen Sorten und Landmünzen sich verursachet, zu geschweigen daß noch für fernere Unge-wisheit und Verwirrung, da über die bereits zu gering befundene doppelte und einfache Schillinge, die bisher zu dieser Dexter un-gewöhnliche Silber-Groschen und andere dergleichen ausländische geringe Sorten eingeschoben und zugelassen werden solten, hiedurch unaus-bleiblich erfolgen würde; nun aber allen dergleichen besorgenden fer-neren Unheil und vorab diesem Unsere Fürstenthümern Schl. u. H., als darinnen die Geld-Umschläge mit Rthlr. gehalten werden, darauf auch alle Unsere Einnahmen und Ausgaben Unser Cammer-Gefälle gerichtet sind und berechnet werden müssen, darab entstehender son-derbaren grossen Ungelegenheit und Benachtheilung mit reifern erspriess-lichen Rath best vorzubauen, Wir Kraft tragender Hohen obrigkeit-lichen Amts Uns schuldig erachtet; Als haben Wir Unsers Theils zu-förderst nicht allein das kleine Münzprägen in vorgedachten Unsern Fürstenthümern S. u. H. ganz eingestellet und Unsern Münzmeistern jedes Orts sich dessen allerdings zu enthalten, ernstlich und bei Ver-meidung Unserer Höchsten Ungnade und Strafe verbieten lassen, sondern wollen auch und befehlen hiemit gnädigstes und gnädiges Ernstes, daß ein jeder Unserer Beampten und Unserer Unterthanen sich der zu Altenau und andern Orthen geprägten untüchtigen und ohne daß in Unsern Fürstenthümen bisher zu ungebräuchlichen Silbergroschen wie auch der bisher zu dieser Orten ungewöhnliche einfach und gedoppelte Schröckenberger Drey Kreuzer, Dreyer und andern mehr, aller ausländischen geringen Sorten, als da seind die bißdaher eingeschobene, zu Gorfen, Huxer und Blumenberg und Paderborn 2c. gemünzte und auf jüngst zu Halberstadt im verschieenen 1615 Jahre gehaltenen Probation-Tag nochmals verbotthene kleine Sorten, allerdings loß und ohnig mache, dieselben auch hinführo in Bezahlung anzunehmen sich gänzlich äussere und enthalte, immassen dann einen jeden sowol In- als Ausheimischen Handels- oder Kauf-manne ben Poen der Confiscation solche ausländische geringe Sorten

in diesen Unsern Fürstenthümen einzuführen oder damit zu handeln, hiemit gänzlich verboten seyn soll.“

Ferner auch 2c. (der Rth. wird auf 40 ^{fl} gesetzt; wie andere grobe Münzsorten in den Herrschaftlichen Gefällen anzunehmen sind.)

„Wornach Unsere Beamten, Zöllner und männigl. bey Vermeidung der angedräueten Confiscation und fernerer ernstlichen Strafe sich allerdings zu richten.“

2.

M ü n z - G e d i c t.

Vom 24ten Novbr. 1617.

Wir Christian der Vierte — fügen Euch hiemit zu wissen, daß . . . Fürs Andere, daß wegen der kleinen Münzsorten, so bishero an silbernen Groschen 2c. auf die Mark gehen sollen und anders an (Einnahme oder Ausgabe nicht passiret werden; die Ungültigen aber, und alle ausländische kleine Münzsorten, so halt und Schrot geringere, ausdrücklich und bey Vermeidung obgedeuteter*) und schärfern Strafe verbotthen und abgeschaffet seyn sollen. Fürs Dritte: daß alle Garantier, betrüglige Cementirer, Auskipper und Aufwechsler mit Confiscation der bei ihnen befundenen Gelder, auch nach Befinden mit Landesverweisung oder nach Gelegenheit an Leib und Leben, ohne einigen Respect gestraft werden sollen. Fürs Vierte: daß der Kauf an Pruchsilber, besage der Reichsordnung in allen Handels und andern Städten iedermänniglich verbotthen und einziiglich den Münzmeistern zugelassen werden, jedoch die Mark fein Silber höher nicht dann um 12 Gulden, alles bey Confiscation des Silbers, und andern schweren unnachlässigen Strafen verkauft und bezahlet werden soll. 2c.

*) „Bey Vermeidung der Strafe Confiscationis und andern schärfern Einhebungen.“

3.

Constitution

gegen die ausländischen kleinen Münzen.

Vom 2ten Octbr. 1619.

Wir Christian der Vierte — zu wissen, daß Wir in Erfahrung kommen, welcher gestaltt dieser Derter allerhandt ausländische geringere Münzsorten, insonderheit aber die Silbergroſchen, einfache und gedoppelte Schreckenberger, ungeachtet, daß hievor in Anno 1616 ergangenen Verpottes abermahlen häufig eingeschoben, und hin und wieder ausgegeben und eingenommen werden wollen.

Wenn aber solche geringere Münzsorten, wiewol dieselben in diesem Creiße an etlichen Dertern zugelassen, dennoch in Unſern Fürstenthümben bisherzu niemals gebräuchlich; Wir auch dieselben wegen ihrer Geringigkeit, Ohntauglichkeit, und andern beständigen Uns darzu antreibenden Ursachen, zu Verhuetung fernerer Unrichtigkeit im Münzwesen, dieser Derter zu gedulden ganz nicht gemeynet: Demnach wollen Wir abermalen selbige Groſchen, Schreckenberger, und andere dergleichen ausländische geringere Sorten für ungültig und verwerflich, also daß sie dieses Orts ganz nicht gangbar und gebe seyn, noch in Bezahlung ausgegeben oder eingenommen werden sollen, hiermit geachtet und ercleret, auch männiglichem bey Poen der Confiscation und anderer ernstlichen Straffen dieselben in diesen Unſern Fürstenthümben nicht einzuführen, oder damit zu handeln, zugleich gewahrſchowet haben, Unſern Beambten an jeglichem Ort, auch Burgermeister und Rätthen in den Städten ernstlich befehlend, daß sie hierauf gute fleißige Aufsicht haben, und wider die Uebertreter und Ungehorsambe mit der Confiscation, Execution und ohnnachlässiger ernsten Bestrafung verfahren.“ —

Wernach sich ein jeder zu achten und selbstn für Schaden und Unheil zu hüten.“ —

Forordning om Myntteu.

D. d. 16. Novbr. 1619.

Christianus Quartus.

Giøre Alle witterligt, At efftersom den Mannsfoldig Myntteu, aff formengt Malm og Pavement, hoes dette Rigis Raboer, stoer Wordning for Aarsager, synderlig at Rigdaller och Sölff-Myntteu, saa høit paa prisen, hoes forte wore Raboer, wdi Tyskland, mod samme ringe Myntt forrettis, annammis och wdgiffuis, At med mindere wi Raadiagt saadant, wdi thide, forekom, det war at besyngte, den gouede mynt efter haandenn, aff wore Riger schulde wdföris, Och det derimod, med Ringe, och wnd Myntt, woris Kierte throu wonder-
saatter, Indbnggerne, thil wforuindellig Schade, forhyldis, da haffuer wi saadant at affuennde, des Leillighed Raadiagt weret foraaragid at effuerueie, och med os Gfællige wor Rigen Raadz, Raad, och Samthde, derom hermed, wdi wore Riger, Dannemard, Norge, och des wonderliggendis Vande at forordne, som efterfølger, Ehn Rigdaller in specie, och ehn Spanst Matte*) af Otte Realer, schal herefter gielde halffemte singtsfue och sex Schielling danske. Och schal halffue Daller och Matter Ord saa och halffue Ords Daller och Matter, effter samme werds Leillighed beregnis, Ehn Rosenobel schal wehre gangbar for fiere Rigdaller in specie, Ehn dobbelt pistolet, eller spanske Doublon, for halffierde Rigdaller in specie, Ehn Wngersck Gulden eller Ducat, for siu Rigortt in specie, Ehn danske Chronen sølff eller Guldment, schall gielde halffanden Rigdaller in specie, som ehr Siu mark danske och fire Schielling, som ehr i Schiellinger 144. Ehn halff Chronen, halffierde Mark danske och 2 Schielling, eller och i Schiellinger beregnet 72 Schielling, de anddere Chronens Wunderfortter, eller sma sølff Myntt, schulle effter Rige werd, buer effter sin Andeell, och efftersom paa dennem findis stemplett och benenst, wdgiffuis och antagis, Mark danske eller Markstucker, schal gielde 20 β danske, halffue Mark stoder 10 β danske, Alle fiere Schielling Stoder aff formengt och Pavement schal herefter icke mue annammis, och

*) Baa Scllandst bedder en Viaker: mat.

wdgiffuis høyere, end halffjerde schielling danske, dog sølff fiere schielling stycker saa och de som thil Hamborg och Lybeck, med begge Byers seedwonnliche Waben och Stempel, befindis at wehre slagen effter den Korn och skrott de nu kort forleden sammestz att Myntis ehre Anordnet, schulle wdi forte more Riger och Lande, wehre gangbare, for 4 ß danske; Thoe schielling stycker aff Payment schall wdgiffuis for Halffanden, och ehn fierde part aff ehn schielling, Enlig schiellinger, søslinger, huider och saadan smaa Mynt, aff formengt och Payment eller Kobber, schulle effter den Anordning, wi Raadigt more Mynttmestere derom giffuet haffuer, och som paa dennom findis stemplet och benestnd giellde och annammis, Och effterdi den forte Mynttis wrichtigheed, dagelligen thager thil, saa ingen ennde lettelligen ehr derpaa at foruindte, da wille wi med dette wort obne Breff alffuorlligen, och strengelligen haffue forbudet, att ingen Myntt aff formengde metal och payment, wehre sig Mark stycker fiere schielling stycker, dobbeltt och Enligschiellinger, søslinger, Huider eller andere sorter, huad Raffn de och haffue fand, som effter Næruerende It Tusinde ser hundrede och Ritten aars wdgang, eller och wden Aars thal, findis at wehre wden Riget Mynttet och slagene, schulle hereffter i Wore Riger och Lande mue indførris, haffuis eller forhandlis indtil saa leng Noegen wis forordning, smaa Myntten anlangende, i det Kommersche Rige bliffuor forfattet och holdet, dog schulle herunder forte Lybst og Hamborg fiere schielling stycker icke wehre Meent. End worder der schellig thuiffuell, at noegen penninge indfører, som med Wrang Arstall ehre stemplede, hannd winde med sin Ged, effter Laugen sig derwdi icke at wehre medwidere, eller och stonde derfor thilborligen thil Rette. For det Eiste, paa det och wdi Handel Werell Kiøb och sal, saadan aarlig Mynttis forandring icke schall forarsage noegen Witløfftigheed och Irring mellum de Handlende, Meden att di maa Wiide, och haffue ehn Wis Current Myntt og Kiøbmandspenndinge huoreffter de sig wdi Kiøb og sal kunde haffue at Rette, da wille wi och Raadigt hermed haffue forordnet, at all Handel Kiøb och sal, efter denne daug beregnis paa schiellinger, danske Markstycker eller och paa Daaller, Bereignet thil firre danske Markstycker eller firresindsstyffue schielling danste. Bereigner Noegen Kiøb thil anden Myntt haffue Ald saadan Summa forbøden och wiedere Straffis som weed Bør, dog Naar

Kiøb ehr sluttid thil forte Ryntht, saa fremt Kiøbmanden forpligter sig betalningen wdi nogen wis slags penndinge in specie at lessuere, da bør hannd det at effterkomme, schall och ehn huer, huis Breff, Segel och forpligtt paa Rixdaller ehre wdgifuid, eller hereffter udgifuis, wehre plichtig effter sin forschriffning at holde. Besinndis der Kogen forte Slags Ryntht Annderlleedis end di nu satte, och affsette ehre, wdgifuer eller annammer, eller forbudne Ryntht indfører, eller haffuer wdi sin Berge eller och thil Anden pendinge nogen Kiøb slutter, end sør ehr Rørt, eller i andre Maader mod denne woris Raadigste forordning sig forholder, hannd haffue forbruden saadan Ryntht, och derforuden straffis, som den sig mod woris Mandater haffuer forgreben. Belangendis penndinge, som effter woris Ryntht, wden Riiget, och paa andere Steder, slais och Rynthtis, dermet schall effter forige derom wdgangne obne Breffue forholdis. Thi Vinde 2c.

5.

M ü n z - G e d i c t.

Vom 20ten Juln 1620.

Wir Christian der Vierte — zu wissen, demnach nunmehr leider, den zuviel am Tage, und nicht ohn geringen Unser getrewen Underthanen Schaden vndt Nachtheil im Wercke vndt mit der That gespüret wird, waßmaßen das hochschedt. vndt landtverderbliche Münzwesen gefehrlich und geschwinde eingeschlichen, dermaßen gewachsen und zugenommen, das der dahero verursachter Schade fast nicht zu wstimiren, auch da diesem hochbeschwerlichem Bnwesen in der Zeitt durch dienliche Mittell so viel muglich, nicht solte vorgebawet undt remedijret werden, eine große Confusion undt unwiederbringlicher Schade darauß erwachsen, vndt Unsern getrewen Underthanen zustehen würde, So haben Wir aus Landesfürstl. vndt väterlicher Vorsorge diesem Vbell vndt Bnwesen also lenger nicht zusehen, sondern den Sachen, vnd wie es binsuro mit dem Münzwesen in allen undt jeden Commerciën bey der Einnahme undt Außgabe, bis auf fernere Unsere Anordnung gehalten werden solle, durch eine

gewisse Ordnung seine Maße dieser Gestalt gegeben, das Vermögen Unsers hiebevorn undt iho publicirten Mandati die Schredenberger undt Zielberger in der Einnahme und Außgabe nicht sollen passiret noch für gangbare Münz-Sorten geachtet werden. Soviel den Doppelschillingen belanget, weil aus denselben an diesem Passu alles Vbell seinen Ursprung genommen, auch ie lenger ie mehr am Gewichte verringert werden, gebieten Wir ganz ernstlich, daß dieselben anders nicht, als am Gewichte nach zu Endts angefügter Specification, die alten und gestempelten aber für voll, der Reichsthaler auch höher nicht, dann für 3 $\mathcal{L}$ vier Sch. lüb. sollen außgegeben vnd empfangen werden; doch sol diese Ordnung vber 14 Tage nach dieser Unser Publication erst ihren Effect und Wirkung erreichen. . . . Das meinen Wir ernstlich.

6.

M ü n z = G e d i c t.

Vom 13ten April 1622.

Wir Christian der Vierte — zu wissen. Nachdeme fast allenthalben die große Unordnung und schädliche Mißbräuche im Münzwesen wegen Steigerung der guten und richtigen und Einschleichung der kleinen geringen und ungültigen Münzsorten eine geraume Zeithero dermaßen eingerißen, auch von Tage zu Tage je länger je mehr gewachsen und überhand genommen, daß daher in die Länge anders nicht als eine große unerseßliche Confusion allerhand Commerciens, Intraden, Einnahmen und Ausgaben, auch euserster Unrath und endlich gemeines Landverderben, daferne in der Zeit solchem nicht vorgebauet werden sollte, zu befahren. Als haben Wir aus treu eifriger Sorgfältigkeit für das gemeine Beste bey Uns reiflich erwogen, wie diesem zerrütteten Landverderblichen Münz-Wesen und vielfältigen Beschwerden durch eine gute und beständige Ordnung für diesmal bis so lange dies Werck durch einen General-Reichs- oder Kreiß-Schluss zu einem bessern und practicirlicheren Stande gebracht, so viel immer möglich, gewehret, den täglichen Steigerungen und

Confusionen begegnet und vorgebuet, Uns mit etlichen benachbarten Fürsten, Ständen und Stäten einer gewissen Ordnung und Abschiedes verglichen. Ob dann woll solche Unsere beredete Münz-Ordnung förderlichst in offenem Druck zu männigl. Nachrichtung soll ausgelassen und publiciret werden; Demnach aber weil auch solche bald hernach und alsofort am 6ten Tag anstehenden Monats Man ihren Anfang gewinnen und in Effect zur Execution gebracht werden soll, und ein jeder in künftigen Handlungen und Contracten sich vorzusehen, und damit denjenigen, welche aus Unwissenheit mit solchen Münz-Sorten, so inskünftig abgesetzt und aus Unfern Fürstenthumben exterminiret werden sollen, sich überheusen und deren nicht loesmachen könnten, nicht zu großer Schade und Nachtheil entstehen möge, daserne sie deßen nicht zuvorn gewarnet werden solten. Als wollen wir jezo alsofort euch gnädiglich avisiren, daß laut mehr vorgedachten Unfern ohne Verzug in offenen Druck und Publication gelangenden Münz-Edicts, nach Ablauf des 5ten Tages anstehenden Monats Man der an Schrott und Korn gut und den Reichs-Abschieden gemäß befundener Mthlr. höher nicht als zu dreien *m*℥ eingenommen oder ausgegeben, die doppelte Schillinge und vier Schillingstücke von Thaler-Silber gemünzet und andere geringe Sorten, welche von Uns geprägt und geschlagen worden, allein in Unfern Fürstenthumben gelten, die übrigen unter fremden Gepräg gemünzte an Vier und doppelten Schillinge und andere geringere Sorten, als Sechsling, Drehl. und dergleichen, es seyn auch dieselben in Unfern Fürstenthumben oder an andern Orten außer Uns, von wem sie wollen geschlagen, gestempelt oder ungestempelt ganz ungültig seyn, und in Bezahlung keinerley Weiß angenommen oder außgegeben werden sollen, wie dann auch Kraft vorherührter Münz-Ordnung keine doppelte Schillinge nach dem Gewicht in Bezahlung gegeben oder empfangen, sondern solche allein auf die Münze gebracht und vor jedes Pfund derselben, welche sich an seinem richtig befinden, 23 *℥* 4 *⁄* erhalten werden soll: So soll auch nach Ablauf vorherührten 5 Tages Man Niemand in der Bezahlungs-Summen dero von Uns geschlagenen geringen Sorten, als 4 *⁄*, 2 *⁄* und was darunter Jemand mehr als 6 *⁄* anzunehmen nicht gehalten, sondern der Debitor die Bezahlung mit harten gangbaaren ganzen, halben, Dertther und halben Dertther Reichsl., davon Wir die Nothdurft wollen schlagen lassen, zu vergnügen schuldig

seyn. Inzwischen aber bis auf angeregten 6ten Man bleibt sowol der Rthlr. als auch die übrige Münze soweit bei ihrem jetzigen Werth, daß sich gleich wohl keiner immittelst mit kleinen zumal fremden gestempelt oder ungestempelten Sorten überhäufe. Wornach zc.

7.

M a n d a t.

wegen der kleinen Münzen.

Vom 25ten Octobr. 1622.

Wir Christian der Vierte — zu vernehmen gebend: Wasmaßen Wir aus Landesfürstlicher Vorsorge die eine Zeithero viel zu weit in Unser Land und Fürstenthümer eingerißene Unordnung, Confusionen, Mißbräuche des Münzwesens, welche gleichwol vermittelst göttlicher Verleihung und Unserer getreuen Sorgfalt nunmehr bereit mit abgeschaffeter Steigerung der Rthlr. in etwas gestillet und zu ziemlicher Richtigkeit gebracht worden, fernerß wegzuräumen, dero Behuf für erst so wol der kleinen und geringen Münze, als der großen und groberen Sorten halber eine durchgehende Correspondenz und mögliche Gleichheit in Unsern Landen und Fürstenthümern einzuführen, und dadurch den Landverderblichen Beschwerden in Commercien, Handel und Nahrungen sowol, als andere Intraden, Einnahmen und Ausgaben, so weit zu begegnen und zu steuern gnädigst bewogen und verursacht worden. Wohin Wir nun hierbey gnädigst wohl ermeßen, daß solches alles zu Unserer rüchliche Bestande nicht wird können befördert werden, da nicht zuvor aus diesen Unsern Landen und Fürstenthümern die geringere in benachbarten Fürstenthümern und Landen gemünzete Sorten gänzlich bannihret, weggeiwiesen, und also der Einföhrung untauglicher Münzen gewehret, dann auch zugleich Unsere, bey vorgewiesenen höhern Valor der Rthlr. auf 3 Mark 6 ¹/₂ geschlagene gedoppelte und vier Schillingstücke, nach Proportion der nunmehr auf 3 *m* devalvirten Rthlr. auch degradiret werden solten: und derowegen in reifer deßen Betrachtung alle frembde von Uns nicht gemünzete vier und zweene Schilling und andere geringe Sorten,

es seyen dieselben gleich von wem sie wollen inn- oder außerhalb dieser Fürstenthümer geprägt, in diesen Unsern Landen und Fürstenthümern gänzlich verbotzen haben. 2c. —

8.

Münz-Edict,

darnach sowol die Unterthanen und Einheimischen, als auch Frembde, so in den Fürstenthümern Schleswig, Holstein und incorporirten Landen Handel und Wandel treiben wollen, sich allenthalben zu richten haben.

Vom 28sten Februar 1623.

Wir Christian der Vierte — hiermit zu wissen: Daß unter andern Sorgfältigkeiten, welche Wir für Unserer gehorsamer und getreuer Unterthanen Wolfarth haben und tragen, diese nicht die geringste sey, daß in Unsern Fürstenthümern und Landen gute Münze in billigem Werth eingenommen und empfangen, die Finschleichung der untüchtigen wider des Heil. Römischen Reichs, und des Niedersächsischen Creises heilsame nützliche Münz-Edicta geschlagener Sorten: it: die übermäßige Steigerung der guten groben Sorten, und dahero sich ursachende Aufreibung der Waaren und Belohnungen, wodurch Land und Leute, wenn deme nicht gesteuert würde, endlich in äußersten Verderb gerathen dörfen, verhütet werden möchte.

Wie Wir nun zu dieser Behuf den guten Reichsthaler nach Gelegenheit der itherigen Vauß- und Zeiten auf drey Mark Lübsch gesetzt; darneben auch Unsern hiebevör geprägten kleinen Silbermünzen von Vier und Zwen Schillingstücken nach Advenant des Reichsthalers zu drey Mark einen billigen Valorem gegeben, aber alle andere kleine, durch Uns, die Landesfürsten, nicht geschlagene Sorten, verrufen und verbannet: So lassen Wir es nochmal bey solchaner Verordnung bewenden bis so lang Wir ein anderes nach besundenen Dingen statuiret haben, und wollen, daß der gute Reichsthaler nicht höher als zu 3 *mk*, auch nicht unter Wechselfelds oder anderen Schein, wie solcher Rahmen haben möchte, gleichfalls nicht geringer dann

3 Mark auszugeben und einzunehmen, keine kleine, außerhalb Unserer, der Landesfürsten, Münzstädten, geprägte, zumal frembde ausländische untüchtige und ungültige Sorten in Unsere Fürstenthüme und Lande einzuschleifen und daselbst auszubringen: Bey Vermeidung Unserer höchsten Ungnade und ernstest unnachlässiger Strafe.

Ueber dies erachten Wir ferner nachdem in Unsern Fürstenthümern und Landen die Umschlag mit harten vollgeltenden Reichsthalern geschehen müssen, und sonst die Contracte gemeinlich auf Reichsthaler in Specie gerichtet werden, eine Nothdurft zu seyn, daß man in diesen Unsr. Fürstenth. und Landen mit guten nach des H. Römischen Reichs und Niedersächsischen Kreises Schrot und Korn gemünzten Thaler-Sorten in ziemlicher Anzahl und Menge providiret und versehen werde. Wenn dann Uns berichtlich fürkommen, auch die Erfahrung giebt, daß sich von Jahren zu Jahren die guten gerechten Reichsthaler verlieren, viele aber, die noch im Schwange und gemeine sind, zumal die frembde und ausländische, an Schrot oder Korn manquiren, und dazu keine geringe Ursach gebe, daß in Unsere Fürstenthümern und Landen die Kaufleute mit allerley Thaler-Sorten die Zahlung der gekauften Waaren thun können, in specie aber diejenigen, welche aus Unsern Fürstth. und Landen das Getraide, so darin jährlich durch Gottes Segen wächst, ab und in andere Königreiche und Lande führen, zwar der Ends gute Münzen, insonderheit Realen empfangen aber damit sich zu den Banken oder Münzstätten verfügen, die wichtigsten und besten daselbst laßen, dafür andere beides an Schrot und Korn, oder auch dem Korn, oder auch dem Schrot allein gemeinlich mangelhafte Thaler einwechseln und sich hinwieder samt den geringsten zu leicht gefundenen und ausgeworfenen Realen in Unsern Fürstth. und L. ausgeben; daher dann besorglich, dieselben mit der Zeit zu Unserer Unterthanen großer Benachtheiligung mit mangelhaften Thalern und geringern leichtern Realen dürften erfüllet werden; dahingegen der Kaufmann über die Gewinnst, den er von dem ausgeführten Korn hat, noch mit der Münze zu seinem großen Vortheil ein Mercanzen treiben könnte: So haben Wir Unseres Obrigkeitlichen Amts erachtet, auf Mittel und Wege zu gedenken, wie diesem Unheil, ehe daßelbe weiter um sich freße, gesteuert und fürgebauet werden mögte, und derowegen entschloßen, harte vollgeltende Reichsthaler, die eben so gut seyen, als des H. Römischen

Reichs und des Niederländischen Münz-Edicten und Ordnungen in sich halten, in guter Anzahl schlagen und ausfertigen zu lassen. Damit dann in oftberührten Unsern K. und L. selber Reichsthaler eine ziemliche Menge seyn und bleiben möge: So constituiren und verordnen Wir hiermit, aus Landesfürstlicher Macht und Gewalt, daß man nicht allein des Exportirens deroelben auf Unsern Befehlig und Unsern Münzstätten geprägter unsträflicher Reichsthaler, bey Vermeidung der Confiscation, auch anderer unnachlässiger ernster Strafe, sich gänzlich enthalte; sondern auch mit Unserer, der Landesfürsten, geprägten Thaler die Zahlungen innerhalb Landes so viel möglich verrichte; insonderheit und in alle Wege aber, welche in Unsern K. und L. Korn, so an frembde Derter und in benachbarte Königreiche geführt werden soll, verkaufen oder kaufen wollen, ganz und gar auf keine andere Münze, als Unserer, der Landesfürsten, geschlagene und ausgefertigte Reichsthaler ihre Contracts richten, auch für das Korn keine andere, dann sothane Thaler-Sorten ausgeben, empfangen oder einnehmen. Und auf daß der Kaufmann dieser Reichsthaler zu seiner Nothdurft bemächtigt seyn könne; so haben Wir die Verordnung gethan, daß nicht allein auf Unseren Münzstätten, sondern auch in Unsern Städten an der See, oder auch an schiffreichen Strömen, welche sich in die Ost- oder West-See exoneriren, jederzeit ein Vorrath an Reichsthalern vorhanden seyn solle, wovon einem, was er benöthiget, gefolget werden könne; doch daß er dagegen rohes Silber, welches nach seinem Gehalt zu zahlen, oder auch vollwichtige Realen, so in dem Werth wie sie in Unserer Stadt Hamburg jederzeit gelten, angenommen werden sollen, wiederum einbringe und zur Statte laße: wie dann es an ihm ganz billig, daß welcher für die aus Unsern Gebietzen abgeschiffte Waaren an andern Orten gute Münz erlangt und überkommt, darcin eben solche Sorten wieder verschaffe und ausgabe. Es soll aber hierbey sich jemand's einziger Benachtheiligung nicht zu befahren haben; immaßen Unser ernster befehlender Wille, daß bey Einwechslung Unser Reichsthaler, über den rechten Werth der dreier Mark nichts überall ferners, wie auch dasselbe Namen haben möchte und unter welchem Schein es geschehen könne, gefordert, gegeben und genommen werden, und sonderlich Unsere Münzmeister, bey Straf an Ehr, Leib und Gut, dieser Finanzieren sich enthalten, darüber auch Unserer geprägter Thaler keine, denen, welche all solche

nicht zu ihrer Nothdurft, bevorab zur Einkaufung des Kornes in Unsern Fürstenthümern und Landen gebrauchen, vielmehr dieselben ausser Landes führen wolten, verwechseln oder zukommen lassen sollen.

Ueberdies inhibiren und verbieten Wir nochmals das Ausführen des rohen und ungemünzten Silbers ganzlich und allerdings und dann die Aufwechselung und Exportation der groben und allerley kleinen, gerechten und ungerechten, silbernen oder gemischten Münzsorten, so nicht wegen der Commerciën sondern allein geschieht *lucricaussa*, und in Meynung damit einen unziemlichen Vorthail zu suchen und zu treiben — mit der Commination, wofern ein oder der ander ihm deßen gleichwol unterstehen würde, daß derselbe neben der Confiscation noch fernerß an Gut oder Leib, nach befundenen Dingen ganz ernstlich und unnachlässig gestraft werden solle. Hiebeneben ist Unser befehlender Wille, daß, welcher rohes oder gemachtes Silber Granalien, in dem Tiegel verdampfte oder andere ungangbare Münze hat, des oder deren er gerne ohnig sehn wolte, solche und dieselben Unsern Münzmeistern oder deren Bevollmächtigten um den rechten Werth zukommen laße, und daß kein Privatus ihme unterstehe deßen ichtwas an sich zu bringen und zu verhandeln, bey Vermeidung jeztgedachter Confiscation und andern scharfen Einsehens.

Wir lassen es auch bey der Ordnung, daß niemand schuldig seyn solle, wider seinen Willen auf einmal mehr als Sechs Schilling Lübisck an kleinen Sorten in Zahlung anzunehmen. Und ob Wir wol zu dero Behuf ganze und halbe Reichsörter in ziemlicher Anzahl bereits schlagen und noch ferner wollen ausfertigen lassen: so sollen dennoch die ganze und halbe Dertter in großen Bezahlungen, bevorab aber bey Erlaufung des Getraides so wieder auszufschiffen, niemanden, welcher all solche nicht begehret, aufgedrungen; sondern die Zahlung großer Summen und dann auch des Kornes, welches an frembde Dertter geführt wird, mit Reichsthalern in Specie, und zwar des Kornes, wie obgedacht, allein mit Unserer, der Landesfürsten guten unsträflichen harten Thalern verrichtet werden. Wir verbieten auch nach wie vor, bey den darauf gesetzten schweren Strafen, das Schmelzen, Granuliren, Körnern, Seigern, Cementiren und andere dergleichen betrügliche vortheilige Handlung und Fälschung aller alten und neuen guten Münzen.

. (Betreffend den Silberverkauf.)

Al diemeil aber nichts ist gute Ordnung zu machen, so fern darüber nicht steif und fest gehalten wird: So gebieten Wir allen und jeden Unsern Amtleuten, Stallern 2c. und andern Officiren, auch denen, welche ihre eigene Gerichte haben, daß sie hierauf fleißige Acht geben, die befundene Contravencenten gebühlich strafen, sonderlich wegen der verbotenen Exportation und Importation, sie, Unsere Officire und Bürgermeistere und Rätthe in den Städten bei den Jahrmärkten, und andern Versammlungen der Kaufleute und Handthierer desgleichen den vornehmen Landpässen, Zollstätten, Staffelen, Haven, mit allen Ernst und Fleiß aufmerken und inquiriren, denen, bey welchen sich einiger Verdacht eräuget, das Juramentum purgationis auferlegen ja wohl dieselben nach Beschaffenheit ihrer Person und des Verdachts, wie auch diejenigen so in ipso facto betreten werden, oder dessen in keiner Abrede seyn, mit ihren bey sich habenden Schiffen, Wagen, Karren, Rißen, Kasten, Läden, Truhen, Käßern und andere in Arrest nehmen, oder sonst anhalten, und dann Uns ungesäumt davon und von allen Umständen berichten, auf daß Wir weitere Verordnung ergehen lassen können.

Und obwol ein jeder, welcher vernimt daß diesem Unserem oder andern des Münzwesens halber ausgegangenen Edicten nicht gehorsamet werde, solches billig ohne Erwartung einiges Genießes ob bonum publicum aussagen sollte; damit dennoch die Contravenienten desto weniger Unterschleif haben: So constituiren und verordnen Wir, daß, welche einen und andern, der wider diese Münz-Edicta handelte, nachkundig machen, dafür eine Recompens, nemlich den Vierten Theil des confiscirten Guts haben, darüber auch ihre Namen verschwiegen werden, und diese Denunciation ihnen an ihren Ehren unnachtheilig seyn solle. Im Fall aber Wir bey denjenigen, welchen diese Inspecio, Inquisitio und Executio gebüret, einige Collusion oder Connivenz verspüren würden, wollen Wir untergeffen seyn, dieselben darum mit gebührendem Eifer unnachlässig anzusehen. Das meynen wir ernstlich. —

Förordning om Mynten.

Den 4. Mai 1625.

Chr. 4. haffue bevilget oc anordnet, her effter udi Bore Niger oc Lande at Myntis oc slais saadanne Mynt, som land være lige gode vdi valuation med andre angrensende Lande oc Bore Naaboer deris Mynt, oc derfore Raadidst foraaarsaagis dend Mynt, som allerede Myntit oc her vdi Rigit gangbar er at affsætte, efftersom dend paa Skrot oc Korn kan være verdt, huor med effter dette Bort obne Bref læst oc forkyndit er paa huer sted vdi Danmark, Norge oc vnderligende Lande skal forholdis som efftersølger.

En god viciig oc wforfaltet Rigs Daler, huor dend land være Myntit inden eller vden Rigit, skal gielde Sex slette Mark Danske, oc icke meere. En heel Solff Crone aff Boris egen Mynt, skal gielde To slette Daler eller Otte Mark danske, huer Mark beregnet til 16 Skilling Danske. En halff Crone skal gielde fire Mark. En Orts Crone skal gielde en halff slet Daler. En halff Orts Crone en slet Mark. Et fire oc Tyffue Skilling stycke skal gielde Tyffue Skilling Danske. En Ny Mark eller Sexten Skilling stycke skal gielde Tretten Skilling oc en Huid. Et Tolfvilling stycke skal gielde Ti Skilling. Et Sex Skilling stycke aff Boris egen Mynt oc slag Fem Skilling. It Otte Skilling stycke, Sex Skilling oc to Huide. It Fire Skilling stycke Tre Skilling oc en Huid. Et halffierde Skilling stycke, tegnit med Rytter, Rulleblad eller Røgel skal gielde huer tre Skilling oc en Huid. De dobbelte stycker aff samme slags skulde gielde Sex Skilling oc to Huide. De it gammelt Danske Mark stycke skal gielde tyffue Skilling Danske.

Med Gulmonten skal forholdis effter Bore forige vdgangene Förordninger: Huoreffter etc.

Erneuertes Verbot

1) wieder fremde kleine Münzsorten, 2) das eigenthätige Devalviren der herrschaftlichen Münzen, 3) das Einwechseln und Ausführen derselben zc.

Vom 16ten Febr. 1626.

Wir Christian der Vierte — zu wissen: Wiewol Wir daberor durch öffentliche und in Unsere Fürstenthüme und Lande publicirte Landesfürstliche Edicta, aus Landesväterlicher Vorsorge für die allgemeine Wohlfarth Unserer von Gott anbefohlenen Unterthanen, die (Einführung der geringen Münzsorten, so auf anderen, als Unseren, der Landesfürsten Münzstätten geprägt und geschlagen, gänzlich verboten, verbotthen und verrufen, daß Uns dennoch glaubwürdig vorkommen, wasgestalt demselben allem zugegen dergleichen kleine Münzsorten, und in specie zwey und drey Schillingstücke, so zu Lübeck, Holsack und Wismar, wie auch in Unser Stadt Hamburg, und also auf andern als Unsern, der Landesfürsten Münzstätten, gefertigt, in diese Unsere Fürstenthüme und denen incorporirte Lande haufenweis eingeschleift, hin und wieder ausgegeben und eingenommen werden sollen. Weil aber die weltkundige Experienz und Erfahrung hiebevordr mehr als zu viel demonstriret und erwiesen, daß durch Ueberhaufung dergleichen kleinen Münzsorten die größten Inconvenienzen und Zerrüttungen im Münzwesen entstehen, die groben Sorten und Species dadurch entweder ungebührlich ertheigert oder gar aus dem Lande gebracht, und also die Commercia gänzlich ruiniret, aller Handel und Wandel gehemmet und turbiret, zuvoraus aber den Münzmeistern zu allerhand Verwertheilungen, welche man bey den kleinen Sorten so bald nicht, als bey den großen deprehendiren kann, Thür und Thor geöffnet wird: Und uns demnach solchem Werk stillschweigend zuzusehen gar nicht; sondern vielmehr ein wachendes Auge darauf zu haben und allem Unheil in der Zeit vorzubauen, aus Landesfürstlichem tragenden hohen Amt gebühren und gänzlich obliegen will: Als thun Wir vorige desfalls publicirte Unsere Edicta und Ordnungen hiermit erneuen und wiederholen. Statuiren und ordnen

demnach hiermit und in Kraft dieses nochmalen, daß obgemeldte kleine oder geringe Münzsorten, die auf andern als Unsern Münzstätten gemünzet oder gefertigt, in specie aber die vorangedeutete frembde zwey und drey Schillingstücke, in diesen Unsern Fürstenthümen nicht gelitten, angenommen noch ausgegeben; sondern ausgeschaffet und sub poena confiscationis verbotthen und verbannet seyn und bleiben sollen. Gebietthen diesem nach allen Unsern Unterthanen, auch jedermänniglich der in Unsern Fürstenthümen negociiret, handelt und wandelt, daß ein jeder innerhalb dreyer Wochen nach Publicirung dieses sich von solchen frembden zwey und drey Schillingstücken und dergleichen auswärtig importirten geringen Sorten gänzlich abhelfen, und nach verfloßnen solchen dreyen Wochen, einer von dem andern bey Poen der Confiscation selbige nicht mehr nehmen und heben solle. —

Als Wir auch berichtet worden, daß etliche aus Unsern Städten sich unterstehen sollen, Unsere eigene Münze ihres Gefallens zu valviren und zu setzen, die auf Unsern Münzstätten geschlagene drey Schillingstücke für drittehalb, die Sechseling für Dreyling, auch andere auf gewissen Valor von Uns reducirte Species anderer Gestalt, als Wir verordnet, aestimiren; und aber solcher Eingriff in Unsere Landesfürstliche Regalien an ihm selbst ganz unverantwortlich, demnach keineswegs von Uns zu gedulden: So wollen Wir einem jeden dergleichen eigenthätlichen, eigenwilligen Valvirens, Aestimirens und Setzens sich hinführo gänzlich zu enthalten, bey höchster Unser Unagnad, auch vorbehaltlicher arbiträrer Strafe ernstlich interdiciret, und Unserer Münze, wie die von Uns geordnet, reduciret und valviret, ihren habenden Lauf unweigerlich zu lassen, mandiret und befohlen haben. Wobey Wir gleichwol, soviel die ganze und halbe Reuter und denselben correspondirende gleichgesetzte Sorten, deren hiebevot respective drey auf zehn und fünf Schilling valviret worden, diese Anordnung nur zu mehrer Facilitirung der Commercen gemacht, daß solche ganze und halbe Reuter und gleichmäßige Stücke zu drey und anderthalb Schilling ausgegeben und eingenommen werden sollen; jedoch mit diesem Anhang, daß keiner, er sey auch wer er wolle, Einheimisch oder Frembder, solche und andere hiebevot in nächst abgelaufenem Jahre valvirte geringere Münzsorten in Unsern Fürstenthümen aufzuwechseln und zu

exportiren, bey Poen der Confiscation und andern Unsern vorigen Edicten einverleibten unabläßigen Strafen sich gelüsten lassen solle.

Befehlen demnach allen . . . daß sie auf die Einschleifung dergleichen geringer fremdden, wie auch auf die Ausführung und Aufwechselung Unserer eigenen Valvirten oberwehnten Münzen gute Achtung geben. 2c.

11.

M ü n z = E d i c t,

anlaugend die abgesetzten doppelten Schillinge.

Vom 12ten Augusti 1629.

Wir Christian der Vierdte — zu wissen, nachdem die tägliche Erfahrung bishero dargethan, das vermittelst Steigerung der Münze allerhand Vnrichtigkeit in Contracten, Handeln, Traffiquen vnd sonst vorgelauffen vnd sich begeben, Wir auch nemlicher Zeit — in Erfahrung gebracht, welcher gestalt etliche doppelte Schillinge ahn vnterschiedlichen Orten abgesetzt vnd deren Wehrt verringert worden, und also nicht unbillig zu besorgen, daß solche abgesetzte Münzsorten mit großem Hauffen in Vnsere Fürstenthumbe — Unsern Vnterthanen zum merklichen Verlust vnd großem Schaden eingeführet werden möchten, als haben Wir aus tragender Vorforge diesen Sachen reiflich nachgesonnen und vor gудt angesehen — das hinfüro — ein Rthl. in specie nicht höher als vor 20 vnderbottene doppelte oder 10 Schillinge Lübisck ausgegeben noch angenommen werden solle noch müge. 2c.

(Darnach solt die Beschreibung fremder 2 Schillinge, von welchen 12 Sorten für 1 ρ 5 λ , 3 Sorten für 1 ρ 7 λ , und 2 Sorten für 1 ρ 6 λ gehen sollen.)

Forordning om Mynten.

Den 10. October 1629.

Chr. 4. . . . witterligt, at effter som Wi Raadigst vel haaffue offueruehet oc betenkt at Bore Lande oc Rigers Velfærd blant ander fornemmeligen vdi en god velforordnede Mynt bestaar. Da haaffue Wi med voris Elskelige Danmarkis Rigs Raads Raad oc Samthede Raadigst for got oc raadsomt anseet engang for alle, en velgrundede oc stadige Mynt Ordning at beslutte, forfatte oc vnderholde lade: Oc effterdi Rigers Raad for all Myntomkostning oc affgang oß udi en deel Arlig indkomme haaffue giort erstatting effter deris off der paa Underdanigst for kort tiid forleden gifne betænkende: Da haaffue Wi der imod Os oc Bore effterkommere Konninger vdi Danmark Os oc Kronen paatagit all Mynt omkostning oc Affgang at vdstaae saa oc alle Mynt Officerer at lønne oc vnderholde: Derneft Arligen at lade vdi smaa Mynt formynte Tredestue, Fyrrethue, eller et halff Hundrede Tusinde Specie Daler, eller oc saa vit, at Rigerne med nocksom smaa Mynt (saa ingen mangel der paa skal være) bliffue forsergede, oc at samme smaa Mynt paa schrot oc Korn lige god vngesehr bliffuer ved Rigs Daler in Specie, som her effter videre formeldis: Oc ville Wi for det første lade Mynte Otte Skillingen, aff huilke Halffemtesindstue oc Otte stycker veyer en Mark lødig, holder udi fint Sølf Fjorten Lod, oc ere Tolf aff dem en Specie Daler verd, saa at Tolf skal gielde en Specie Daler. Derneft Fire Skillingen, aff huilke et Hundrede Halffemtesindstue oc Otte stycker veyer en Mark lødig, holder udi fint Sølf Fjorten Lod, saa Fire oc Tyue skulle gielde en Rix Daler. For det Trede To Skillingen, af huilke Tre Hundrede Halffemtesindstue oc Otte stycker veyer en Mark lødig oc holder vdi fint Sølf Fjorten Lod, oc skulle Otte oc Fyrrethue gielde en Rix Daler: For det Fierde, enlige Skillingen, af huilke Otte Hundrede oc en Trede deel stycke veyer en Mark lødig, holder vdi fint Sølf Fjorten Lod oc skal Sex oc halfemtesindstue gielde en Rix Daler: Oc endoa Wi nødigt nogen anden Mynt lide oc tillade ville end god Guld oc Sølf Mynt, dog effterdi dend gemeene Brug krefuer nogle smaa

Sorter som før deris ringhed Hiorten Indige icke kunde Myntis, Da hafue Wi oc Raadigst for got anseet, At huert Aar nogle Hundrede eller oc it eller To Tusende Daler, eller ocsaa vit dend gemeene Brug oc handtering vdkrefuer Enghlinger seerdelis, saa oc nogle Huider at lade af ringere Pajement Formynte, dog at deris verd vdi Sølf oc lige god skal være med Specie Daler, som forbedret, oc skulle af Enghlinger fire Hundrede halffierdesindstyue oc to stæder være en lødig Mark, holde vdi fint Fire Lod, oc skulle it Hundert To og halffemtesindstyue gielde en Rix Daler. Af Huiderne skulle 363 stæder være en Mark lødig, holde vdi fint To Lod, oc skulle To Hundrede Otte oc Fircindstyue gielde en Rix Daler: Derneft paa det ald Confusion vdi Mynten med Guds Raadige Vijsand maa forekommis: Da hafue Wi nødigst eractet Myntens verd her paa ny efter Bore forige Forordninger at indføre, nemlig at en Specie Daler skal gielde Sex Mark Danske, eller Halffemtesindstyue oc Sex Skilling Danske. Et Stæck von Acten sem Mark Hiorten Skilling, Een Rosenobel fire oc Tyffue Mark Danske, en dubbelt Bischolet en oc tyffue Mark Danske. Een Bischolet eller oc Vngers Ducat, huert dennem halff Elffuede Mark. En Dansk Guldkrone Nie Mark, Een Goltgilden half ottende Mark huert Mark beregnet til Sogten Skilling Danske. Belangende dend Gamle smaa Mynt, nemlig beele oc halfue Kroner, Markstæcker, Tolff oc Otteskillinge stæcker, Rotttere oc Kelleblader, oc andere des lige Sorter, som engang ere reducerede til Rix Dalers verd, de skulle icke videre affsettis, mens gielde effter sidsit der om vdgange Forordning, oc som de nu gielde oc gangbare ere: Aligemaade skulle to oc enlige Skillinge gielde oc udgiffuis her effter for To enlige Skillinge, effter som de hid indtil gangbar været hafue: Belangende de Sex Skillinge som neft forleden myntede ere, skulle allene gielde, udgiffuis oc annammis for Fem Skilling oc en Huid, Mynten der med til en Vighed at bringe: Ydermere paa det smaa Mynten maa blifue i sin gode Tilstand oc esse, da ville Wi alle Vblendiste smaa Mynt, som vdbetig oc ringet en de Hiorten lødig Sølf ere, eller oc af Kobber eller Pajement slagen ere, hermed aldelis hafue afflasede oc forbudne, enten at vdgiffuis, eller oc i nogen Handel oc Bandel at indtagis, befindis nogen enten Rix Daler hønere at udgiffue, eller oc neftbenefnde forbudne Vblandiste Mynt at indføre, forhandle oc vdi

nogen Kjøb eller Sall at bruge, eller oc i andre Maader sig mod denne Vor Forordning med PENDINGS indtegt eller udgift at forholde, dend skal samme PENDINGE, som saa med omgaaes, hafue forbrut, oc desforuden staa til Rette, som dend sig mod Boris Forordning haffuer forgrebit: End befindis nogen, som Boris smaa Mynt, Gamel eller ny til forprang eller oc andre til beste, som deris fordeel der med søge ville, opvejer, dend skal haffue forbrut for huer PENDING Tie, oc der foruden Tre whiemels Mark, som dend med woulig bedriff omgaar: Endeligen paa det denne Boris Mynt-Ordning vdi sin gode Brug oc Bistand maa continuere oc heldis: Da haffue Wi Raadigst for got anseet, at Boris Raad, som vdi Vor Kjøbsted Kjøbenhafn oc Vort Land Eieland nu ere eller her efter komendis vorder skulle sig saa forholde med Mynten oc med huis der af henger, saa oc hafue indseende, at med alting, dend belangende, rictigen oc efter denne vor Forordning oc som vedbør, tilgaar: Thi byde oc befale Wi Vore Fogeder, Embedsmænd, Borgemeistere oc alle andre, som Befaling haffue, at i efter denne Boris Raadigste Forordning, oc deris Raadsføring oc Anordning som Myntens Inspection ere betroede, eder forholde, saa oc at i en huer med de sig vndergifne, være sig ind eller Vblendiste indseende hafue, At de i Kjøb og Sall, Handel oc Wandel, saa oc PENDINGS indtegt og udgift sig efter denne Boris Raadigste Forordning forholde vnder tilbørlige straf, saafremt i icke self ville stande til Rette, som de huildte ofuer Boris Forordninger ey holde, oc deris betroede Bestilling en forestaae, som vedbør. Huor efter etc.

13.

Forordning om Guld och Sølf Mynt.

Datum Hafnia 10. Decembris 1647.

Christianus 4tus G. A. W. at wi nu for wictige Narbagere Wyld Raadigst haffuer for got anseet nogen forandring paa myntens wærd offuer wore Riiger och Lande at giøre nemlig at efterschreffue sorter aff Guld och Sølf mynt skal gielde indtill wi Anderledis

tilfigendes worden, som Eftersølger: En Rosenobel 4 Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ Ort, En ducat 2 Rdl. 2 þ. danske. En danske guld Krone 3 Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ danske, En gammel Jakobus 5 Rdl. 1 Ort. En ny Jacobus 4 Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ Ort. En halff Ridder 5 Rdl. 1 Ort, En goldghlden 1 Rdl. 1 $\frac{1}{2}$ Ort, En franske Krone 2 Rdl., En franske Pistol 3 Rdl. 3 Ort, En Ridler 6 $\frac{1}{2}$ vdi Mynt. Huor effter alle och enbuer sig kunde wiide at rette och forholde.

(Diese Anordnung, welche in dem großen Münzwerk unter dem unrichtigen Datum 10. November angezogen wird, findet sich so viel ich weiß in keiner gedruckten Sammlung. Sie findet sich im Geheim-Archiv: „Sjælandske Tegnelse Nr. 21. fol. 293 b“.

14.

Forordning om Guld og Sølfmynt.

af 12. Martz 1648.

„Danmarks Riges Raad Gjøre vitterligt, At efftersom aff atskillige indkomne Supplicationer erfares, mange af Rigerne Indbyggere sig at formene, aff den seneste udgangne Forordning om Mønten, dateret Kjøbenhavn d. 10de Decbris Anno 1647 At skulle tage Skade, Saa endog saadant Riget til Gaffn oc beste bæsser været meent, Dog alligevel, efterdi Underaatterne formene sig der offver at skulle lide Skade, er for raadsomt anseet, at Guld- oc Sølf-Mønten skulle hereffter gjelde som efftersølger:

En gammel Portugaleser 22 Rixdal.

En ny Portugaleser 20 Rixdal.

En Rosenobel 4 Rixd. 1 Ort.

*) En Ducate 2 Rixd.

*) Gfr. Rdn. 10 August 1650.

- En Gammel Jakobus 5 Rd.
 En Ny Jakobus 4 Rd. 2 Ort.
 En Pistol 3 Rd. 2 Ort. 4 Skill. Danske.
 En dobbelt Ridder 5 Rd.
 En Fransøfte Crone 11 Mark Danske.
 En Gold=Gylde 8 Mark.
 En Metzger Gold=Gylde 7 Mark 8 Skill.
 En Danske Crone 3 Rd. 16 Skill.
 En Rixdaler 6 Mark.
 *) Et Styck von Acht eller Albertus=Daler 5 Mark 12 Sk.
 En Ny to Mark styck 28 Skilling.
 En Ny Mark styck 14 Skilling.
 En Ny fire Skilling 2 Skilling.
 Hvor efter alle oc en hver sig kunde vide at rette oc forholde.
 Corffz Bsfeldt.
 Mogens Raas.
 Tørgen Seefeldt.
 etc. etc.

15.

Forordning

om Stük von Achten Afstæffelse.

24. October 1651.

— At efterfom Wi kommer udi Naadigst Forsaring, at Stük von Achten, en Deel falske oc en Deel ringere aff Valeur, Schrot oc Lod end de billigen burde, udi Bore Riger D. oc N. udi stor Mengde skal indføres, Bore Vndersaatter til største Skade, Da haffver Wi naadigst for got anset, at ingen, indtil anderledis forordnet vorder, udi forbemelte Bort Rige Norge, fjorten Dage efter at denne Bors Naadigste Forbud paa tilbørlige Steder er bleffven publiceret oc kundgiort, maa udi Riisb og Fall, Handel eller Bandel

*) Gfr. 24. October 1651.

antage eller udgiſſe: eller oc udi forbemelte Bort Rige Norge indføre nogen Styck von Achten, ſaaſremt de ſom her imod at giøre befindis icke forbemelte Penge ſom dermed handler vil haſſue forbrut oc derforuden ſtraffis ſom vedbør.“

16.

F o r o r d n i n g

om Smaa-Mynten.

D. 10. Jan. 1666.

Wii Friderich 3. — at eſtersom Vi fornemme: Smaa-mynt, i Eardeeliſhed Lou Skillinger, fra fremmede Stæder i Boris Riger oc Lande i ſtor Mengde at indføris, oc at derimod den groſſve oc beſte Mynt aff Landet igien udføris: Da haſſver Vi til at forekomme den Skade oc Naaddeel, ſom Boris Underſaatter oc Commercierne, derved ville i Pengden tilvoxe, Naadigſt for got anſeet, At aldeelis ingen Smaa-Mynt under heele Rard-Stykker, maa hereſfter oc indtil viidere naadigſte Anordning, fra fremmede Stæder, her i Bore Riger oc Lande indføris, under Straff af den gandske Summes Conſiscation, ſom nogen imod dette Boris Forbud vorder ertappet med, huilken Kal være altsammen forfalden til enbver, ſom ſigt aabenbarer oc angiffver. Hvoreſfter etc.

17.

M a n d a t

om fremmede Myntes Affſettelſe.

Kbb. 29 Martz 1667.

Wii Friderich Dend Tredie — witterliqt, at eſtersom wii fornemme, huertledis den fremmede ſig dagligen i worris Riger och Lande formerende Selff och Aaader-Mynt formedelſt den V-eligheed, ſom imellum dete och Worris egen Myntis Goedheed er, Døi.

Worris Myntevesjen saauelsom och Commercierna i bemelte Worris Riiger och Lande, merckelig Schade tilføyer, da hafue Wii till der paa i Tiide, Boed at Raade, oc widere Schade her effter at forrekomme, Raadigst for got Anseet ald fremmit Mynt (vndtagen Specie-Mynt, Nommelig heelle og halffue Rigdaller, saauelsom oc heelle oc halffue Rigorter, huilcke her iblant icke ere ment, Mens i sin forrige werd forblifue) Saaledis effter dets Valeur paa Schrot och Korn, at affette och reducere som efftersølger, En dobbelt Sletdaller, schall Gielde Siuff Mark danske, En Sletdaller, schall gielde Halffierde Mark danske, It Toe Mark stycke, schall Gielde Otte och tiuffue schilling danske, It Mark stycke, schall gielde Tiorten schilling danske. It Tholf schilling stycke schall gielde Elluffue schilling danske, It Otte schilling stycke, schall Gielde Siuf schilling danske. It Fireschillings stycke shal gielde Trei schilling danske. En Toeschilling schall Gielde halffanden schilling danske och schall ald den Fremmit Mynt, som smærre er, end den som før er meldit, aldeelis afschafft och aff ingen werd werre. Suoreffter etc.

18.

F o r o r d n i n g

anl. Smaa Myntes indsrækel.

18. Martis 1669.

F. 3tius — At efftersom Vi komme i Erfaring, hvorledis Voris Smaa Mynt paa fremmede angrenkende steder meget effterlaais oc stemplis, huor ofuer ej uden grundig aarsag er at befrygte, At Vore Riiger formedelst sliig myntis indsrækel fra beneftede Steder schulde deraf saaledis Worde opfyldt, at deß Bmaadelig mengde største Stæde i Commercierna oc ald anden handel og Vandel her sammesteds forarsage schulde, Thj Wille Vi til sliigt i tide at forrekomme Aluorligen hafue budet oc befallet . . . at ingen af de Agende Boister oc farende Bud oc ellers i Almindelighed ingen uden nogen

Exception, i huem det oc Vere Land, maa hereffter oc indtil Vi anderledis tilfigendis vorder, enten til Lands eller Bands i Vore Kongeriger D. og N. fra bemelte fremmede Steder indføre eller udføre lade af bem^{te} Smaa Mynt, Nemlig Skillingen, tu schillingen oc fire Skillingen, høyere oc meere end femten Adrs. Verd, huer Daler til Sex oc Halffemtefindstiuffe Skilling danske beregnet. Huo sig herimod forseer, hafue forbrut alle de penge hand af samme forbuden Mynt med sig fører och hafuer, oc det til dend eller de som nogen imod dette Voris forbud at handle ertapper. etc.

19.

Verordnung.

Dem 26sten Mai 1702.

Fr. 4. Extr.: Wenn nun des Landes Wohlfahrt erfordert, sothane vorhin verbotene frembde Münze in ermelten Unseren Herzogthümern und Landen fernerhin nicht mehr zu dulden: Als befehlen und verordnen Wir hiemit ernstlich, daß niemand, wes Standes und Conditiones immer seyn mag, von dem Tage der Publication dieses anzurechnen, sich weiter unterstehen soll, einige frembde gedoppelte oder einfache Drittel, Vierschillings-Stücke, Dütgen, doppelte oder einfache Schillinge, auch andere kleinere Münz-Sorten so nicht Unseres Gepräges seyn, in Unsere Herzth. und Landen einzuführen, daselbst auszugeben, anzunehmen, auszuwechseln oder sonst umbzusetzen, unter was vor einem Schein oder Vorwand es auch immer geschehen möchte: Gestalt alle diejenige, welche betreten werden, entweder dergleichen frembdes Geld einzuführen, auszugeben oder anzunehmen, nebst der Confiscation aller solcher Gelder, annoch mit einer gedoppelten Geldstraffe zum erstenmahl, auch da es weiter geschehen sollte, über diese Straffe mit gefänglicher Haft belegt und nach Befindung des Verbrechens, gar am Leibe bestraffet werden sollen.“ —

F o r o r d n i n g

af 10. December 1726.

Om Handelens Ophævelse med Hamborg og nærmere Anordning om forbud paa den Hamborger Mynts Indførsel.

Friderich den 4. — — Gjøre alle vitterligt, at da Vi allernaadigst have for got befundne, af faderlig Omhu for Borets Kjære og troe Undersaatter i Borets Riger, Høystendømme og Lande, deres Tærv og Velstand, samt til Handels og Vandelts desbedre Besordring ved Bore allernaadigste udgangne Forordninger af 15. og 31. Julii dette indeværende Aar, at lade alle Tolv Skilling Stykkerne, item endeel formyntede 2 Skilling Stykker saaledes reducere, at een Tolv-Skilling Stykke og Sex Toe Skilling Stykker ifkun skulle gaae og gjelde for Tie Skilling Danske, ligeledes at de formyntede Sexten Skilling Stykker ifkun skulle gjelde for 15 Skilling Danske: Ved hvilken Reduction ikke alleeneſte var truffet og fastsat den inderlige Værdie og Gehalt af den courante Mønt, saaledes som samme, førend den nu reducerede Mønt blev ſlaget, været haver, men samme befindes end og 2 pro Cent bedre end forbemeldte Borets forrige Courant Mønt; Saa fornemme Vi dog hvorledes Vor Stad Hamborg nu ſkal veigre ſig at modtage ſaadan Borets reducerede Mønt for ſin fulde Værdie efter Reductionen, da dog deres egne ſlagne og nu distribuerede courant Mønt af 32, 16, 8, 4 og 2 lybſt Skillingſ Stykker i deres inderlige Værdie og Gehalt findes 2 pro Cent ſlettere, og deres een lybſt Skilling Stykker ſamt Søſlingſ og de ſaa kaldede Dreylingſ 8 til 10 pro Cento ſlettere og ringere end Borets reducerede courant Mønt, ſaaledes ſom den nu i Borets Riger og Lande gaar og gjelder; Saa have Vi, til ndermeere Lettelse for Borets Kjære og troe Underſaatter, allernaadigſt funden for got at anordne, og befale, ſaaſom Vi og hermed allernaadigſt anordne, byde og befale, at efterdags, fra denne Borets Forordningſ Publications Dato, maae og ſkal ingen af denne Hamborger Mynt udi Borets Riger, Høystendømme og Lande i Handel og Vandel paa nogen ſlags Maade, gaae eller gjelde, ifke beller, under den antreffende Summes Confiscation, og anden

vilkaarlig Straf, udi Bores Riger og Lande indføres, alt efter Bores forrige, og i Særdeleshed den seneste af 14 Juni 1724 allernaadigst udgangne Forordningens Indhold og Formelding, dem Vi hermed i alle Maade vil have fornøiede og igjentedede: Men de af Bores Undersaatter, som noget til Kjøbmændene i Bores Stad Hamborg enten for leverede eller kjøbte Vahre eller i andre Maader maatte skyldig være, skal samme deres Gjæld med Bores courant Mynt, saaledes som nu er reguleret, betale. Som og de fleste af Bores Kjøbmænd, i Særdeleshed Kræmmerne, hidindtil for een Deel haver brugt den Maade, de i Frankerig, Engelland, Holland, Italien, Indiskland og andre Stæder fabriquerede Vahre, saasom Klæde, Dammasker, Fløvel, Guld- Sølv- Silke- og Uldens-Estoffer, item Aniplinger, Lærret, Guld- og Sølv Galluner, med alle andre til Klædedragt behørende og i andre Tilfælde udtrævende Sager, saavelsom Viin, Brændeviin, Røg- og Snus-Tobak, i stædsfor at købe og lade dem komme directe fra første Haand, samme af Hamborgerne, som fra anden Haand, sig at tilforhandle; Saa efterdi Vi allernaadigst anseer dette baade for Kjøbmændene og i Særdeleshed for Kræmmerne, saa og for alle Bores Betjente og Undersaatter i Bores Riger og Lande, en høistkladelig Sag, hvorved den Fordeel dennem ved Vahrens Indførsel fra første Haand, kunde tilboye, tilflyder Hamborgerne, og derved altsaa Bores egne Undersaatter siige Vahre des hurtere maae betale; Thi have Vi ligeledes af faderlig Omsorg for Bores kjære og troe Undersaatters Nytte og Velstand allernaadigst for godt befunden at anordne og befale, saasom Vi og hermed allernaadigst alvorligen anordne, byde og befale, at ev alleene Kjøbmænd og Kræmmere, men end og alle andre Bores kjære og troe Undersaatter over alt i Bores Riger, Jorftendomme og Lande, disse foransførte i Frankerige, Engelland, Holland, Italien, Indiskland, og andre Stæder faldende og fabriquerende Vahre med hvad Navn det nævnes land, efterdags og fra denne Bore Forordnings Publications Dato, skal være forpligtede samme directe fra første Haand at købe og komme lade, eller og, om een eller anden af de Negotierende i Stæderne ikke skulle være af de Vilkaar, samme selv fra første Haand at forskrive, skal de sig dem af Bores egne Kjøbmænd i Stæderne, som ere i Stand at lade Vahrens hente fra første Haand, imed en billig Fordeel tilforhandle, men ingen i mindste

Maade være tilladt, samme fra Hamborg enten directe eller indirecte at lade forskrive, saasom Vi og allernaadigst ville, at hvad Vahre og Sager, som paa de Hamborger Manufacturer kunde være eller blive fabriquerede, desſen Indførsel ſkal paa lige Maade udi Bores Riger og Lande aldeles være forbuden: Saaſtremt da nogen ſkulle til fordrifte ſig diſſe Vahre, ſom fra første Haand ſkal forſkrives, eller og nogen i Vor Stad Hamborg fabriquerende Vahre, udi Bore Riger og Lande, hemmelig eller aabenbare at indføre, ſkal ſamme, det være ſig i ſtore eller ſmaa Partier, uden ald Maade, være confisqueret og til dennem gandske og aldeles hjemfalden, ſom ſaadant beviſſeligen opdaget, uden noget deraf enten til Os eller andre at erlægge. Thi — —

21.

Placat und Interpretation des Verbots **wegen Ausführung der Dänischen Zwölf-Schillings-Stücken.** Vom 19ten December 1726.

Friderich d. 4te. Ihun kund hiemit, wasgeſtalt Wir, auf allerunterthänigſtes Anſuchen einiger Unſerer lieben und getreuen Landſaffen, allergnädigſt für gut befunden, Unſeren am 23ten Nov. a. c. ergangenen Verboht, wegen Ausführung der reducirten Dänischen Zwölf-Schillings-Stücken, dahin allergnädigſt zu interpretiren, daß, ob zwar nach Einhalt beſagten Verbohts, keine dergleichen reducirte Zwölf-Schillings-Stücke, unter welchem Prætext es auch ſeyn könnte, weder zu Lande noch zu Waſſer, aus Unſern Herzogthümern, Schleswig, Holſtein und darzu gehörigen Landen, nach fremden ausheimiſchen Örten ferner verfahren, oder auf andere Art gebracht werden ſollen, dennoch darunter die Stadt Kiel, in der ſogenannten Umſchlags-Zeit, keineswegs zu verſtehen, ſondern vielmehr einem jeden, ſowohl Ein- als Ausheimiſchen, zu Haltung ſeines Umſchlages, alle vormahlige Freyheit dergeltalt verſtatten ſey, daß nemlich gemelte Unſere reducirte Münze jährlich in der Zeit vom 1ſten Januaro bis Ausgang deſſelben, ſolglich den ganzen Monat durch, aus be-

sagten Unseren Herzogthümern und darzu gehörigen Landen, wie auch von allen andere Dhrten (nur allein Unsere Königreiche ausgenommen, als woselbst der ergangene Verboth unverändert bleibt) nach gemelter Stadt Kiel, auch von dar ab, in eben solcher Zeit, nach Dhrt und Stelle, sowohl in- als außerhalb Landes, wohin es einem jeden gefällig, frey und ungehindert gebracht werden möge. daferne aber jemand anderergestalt, obmentionirten Unsern vorigen Verboth, wegen Ausführung der reducirten Dänischen Zwölfs-Schillings-Stücke, zu übertreten sich unterstehen möchte, soll selbiger der darin- nen gesetzten Confiscation allerdings unterwürfig, und das Capital demjenigen, welcher das Verbrechen beweislich entdeckt, ohne einige Abgabe, völlig anheim gefallen sein. Wonach — —

22.

Patent.

Vom 7. Decbr. 1751, für Holstein m. m.

Fr. 5. zu wissen, wasgestalt Wir mißfällig vernommen daß ungeachtet der von Unsern All. Vorfahren von Zeit zu Zeit ausgelassenen Edicten und Verordnungen, vermöge deren die Einfuhr und der Absatz fremder geringhaltigen Münz-Sorten bey schwerer Strafe verboten worden, dennoch dergleichen Münze dermahlen da- selbst häufig verspühret und angenommen werde. Da Wir aber im geringsten nicht gemeinet sind, diesem zum merklichen Nachtheil Unser dortigen Untertbanen endlich gereichendem Unwesen länger nachzusehen, vielmehr solchem annoch in Zeiten vorzubeugen Uns Landesväterlich bewogen finden: Als ist hiemit Unser ernstlicher Allerh. Wille und Befehl, daß hinführo, a dato Publicationis gegenwärtigen Patents, keine ausheimische geringhaltige Münze oder kein sogenanntes leichtes Geld im gedachtem Herzogthum zc. in Handel und Wandel einigen Cours haben, noch in Bezahlung angeboten, oder angenommen werden solle. Würde aber jemand dennoch, Unser hiebei begenden heilsamen Absicht zu wider, dergleichen Münze oder leichtes Geld in Handel und Wandel auszugeben oder anzunehmen sich erweislich gelüsten lassen,

alldann ist derselbe mit der Confiscation des Geldes unabkömmlich zu bestrafen und selbiges demjenigen, welchem es zur Bezahlung angetragen wird, oder auch wenn dieser es also angenommen, dem Angeber und zwar auf Verlangen mit Verschweigung seines Rahmens, völlig bezulegen. Damit indessen diejenigen Unser dortigen Unterthanen, welche bei dem auswärtig zu suchenden Debet ihrer Landes-Producten oder anderweitigen Handel, die alda gängige geringhaltige Münze in Bezahlung anzunehmen und sich entschlagen können, wegen des gegenwärtig verbotenen Coursess derselben nicht in Verlegenheit gerathen mögen: Als haben Wir aus stetstragender Allermildester Vorsorge für ihren Wohlstand, zu deren Erleichterung bereits die Veranstellung vorsehen lassen, daß dergleichen Münze von ihnen nur bei Unsern Hebungsbedienten jeglichen Orts eingebracht und nach einem denselben vorgeschriebenen billigmäßigen Preise gegen andere hieshero gängige gute Münze verwechselt werden könne.“ 2c.

23.

Placat

anlangende efter hvad Priser adskillige Fremmede Guld-Mynter herefter skal roulere.

af 28. Februar 1761.

— — — at følgende Fremmede Guld-Mynter maa ey alleene udi de Kongelige Casser og Oppebørseler overalt udi begge Rigerne samt Hertugdømmerne, til den for hver især anførte Priis udi Courant modtages, men endog, efter samme Priser, imellem Alle og Enhver roulere, nemlig:

(En Louisd'or eller Pistole, vægtig 125 Gsø eller

1 Quintin 3 Ort. 6 Gsø. for 4 Rdl. 22 St.

Dobbelte og halve Pistoler efter samme Proportion.

(En Carolin, vægtig 179 Gsø eller 2 Qb. 2 Ort.

9 Gsø. 5 Rdl. 18 St.

(En Mark'or, vægtig 119 Gsø eller 1 Qb. 3 Ort. 3 = 44 =

(En Guinee, vægtig 153 Gsø eller 2 Qb. 1 Ort. . 5 = 24 =

En Französkt Skilt Louisd'or vægtig 152 Gsø eller	
2 Dv. 16 Gsø.	5 Rdlr. 14 Sk.
En Portugiesk dobbelt Pistole, vægtig 261 Gsø. ..	9 " "
Enkelte og halve efter samme Proportion.	
En Species Ducat vægtig 65 Gsø eller 3 Ort	
14 Gsø for	2 " 38 "

24.

B e r o r d n u n g ,

**betreffend die Untersagung einiger Münzen in den Herzogthümern
Schleswig und Holstein.**

Vom 29sten May 1775.

Chr. 7. — Ihun kund, daß Wir, nach Unserem festen Entschluß, das gesamte Münzwesen in Unsern Reichen und Landen auf einen sichern und zuverlässigen Fuß zu setzen und zu erhalten, es zuvörderst nöthig gefunden haben, die unter dem Herzoglich Mecklenburgischen Stempel ausgeprägte Münzen, wegen ihrer Geringshaltigkeit, und der Menge von diesen Münzen halber, womi Unsere Deutschen Lande, in den lezttern Zeiten überschwemmet worden, zu untersagen. Demnach verordnen und befehlen Wir allergnädigst, daß sämtliche unter Herzoglich Mecklenburgischem Stempel ausgeprägte Münzsorten hinführo und von nun an in Unsern Herzogth. 2c. in Unsern Gaessen und Gebungen nicht länger angenommen werden mögen, und sollen diese Münzen dergestalt in gedachten Unsern Landen nach diesem außer allem Cours gesetzt seyn. — Wernach 2c."

Forordning angaaende danske Species Udmøntning og Coursering.

2. Januarii 1776.

Chr. 7. — Gjøre bitterligt, at som Vi have seet Os forandledigede ved de Misbrug, som med den ringere Courant-Mønt kunde være foregaaet, at drage den for store Mængde af deslige Mønt udaf Circulation med de derom ergangne Anordninger af 1ste May og 13de Julii afvigte Aar, saa have Vi ogsaa allernaadigst været betænkte paa at forsyne Vore Kiøer og troe Undersaatter med saadan Mønt, der ikke kunde være nogen Ulemphed underkastet, men endog til alle Tider have en sikker og usoranderlig Værd i Udtællinger til Fremmede, samt ved de nærmere gjørende Anordninger være frie for al svigagtig Omgang med Klippen og Bippet.

Til den Ende ville Vi ved Vore Mønter lade udpræge Species, hvormed ogsaa er gjort Begyndelse, som have den Fordeel for Undersaatterne, at de i denne Mønt bestandig øye en usoranderlig Sum af Hamburger-Banco-Penge i Udtællinger til Fremmede, og af Courant i Betalinger til deres Medborgere.

I hvilken sidste Henseende Vi hermed allernaadigst anordne og befale, at en Dansk Species Rigsdaler til alle Tider, saavel i Statters og Contributioners Erleggelse til Vore Casser, som og udi Handel og Vandel mellem Vore Undersaatter, samt udi Banquen skal gielde, modtages og udgives for 1 Rdl. 22 s. Dansk Courant.

Hvorefter da og alle de Afgifter, som forhen ere paabudne i Species udi Vore Riger og Lande, herefter og fra denne Forordnings Publication af, enten skal erlægges in natura udi danske Species eller i Courant beregnes efter den forordnede Værd af Species, saaledes at for Een Rigsdaler Species, som in natura var at betale, maa erlægges 1 Rdl. dansk Courant.

For at forhindre de Misbrug, som af vindeske Personer ofte begaaes med fuldvægtige Mønters Udveining, samt Formindskelse i deres Gehalt ved utilladelig Klippen, have Vi allernaadigst anordnet, at ved Vore Casser ingen andre end fuldvægtige danske Species skal modtages eller udgives, hvorfor alle Species saavel ved Indtægt som Udgift af Vore Casser med behørigen dertil indrettede Vægter

blive opbevarede. Og paa det at Bore Kiere og troe Undersaatter med lige Forsigtighed kan afværge alt Tab paa de udi Species modtagende Summer, lade Vi saadan Foranstaltning søye, at enhver Particulair paa Justic-Kammeret i Bore's Residence-Etab Kjøbenhavn samt hos Magistrater og Bøfogder i samtlige andre Stæder i Bore Riger og Lande, for en fastsat Priis, skal kunde faae tilkjøbs deslige accurate og stemplede Bægter, hvormed danske Species, fra en $\frac{1}{2}$ og en heel Species, indtil 500 Etkr. paa engang kan veyes, efter den høistrykte Tarif over denne Mynts Bægt i forskjellige Summer.

For endvidere at lette og befordre den Fordeel, som Bore Undersaatter med denne Mynt i Handelen kunde finde, skal det være alle og enhver tilladt, paa Bore Mynter udi Kjøbenhavn og Altona, af dertil selv leverede Sølv at lade udpræge danske Species, mod Mynt-Løns Erlæggelse af 2 $\frac{1}{2}$ p. for hvert Stykke heele Species som de lade staae, og $2\frac{1}{2}$ p. for tvende Stykker halve Species; Da vi allernaadigst ville gandske eftergive den Os tilkommende Elag-Stat.

Ydermeere ville Vi paa bemeldte Bore Mynter stedse have et Forraad af prægede danske Species staaende, hvoraf enhver, mod indleverende Sølv og Mynte-Lønnens Betaling, strax skal erholde Species udvejlet, $9\frac{1}{4}$ Stykker for Marken fiin efter Digelprøve. —

Hvorefter etc.

26.

Extendirtes Verbot

wider das Courfiren fremder Münzsorten in den Herzogthümern
Schleswig und Holstein.

Den 10ten März 1777.

Chr. 7. — Ihun kund, daß Wir mit allerhöchstem Misfallen vernommen haben, daß nicht nur die mitteltst Unserer Verordnung vom 29ten May 1775 außer Cours gesetzten fremden Münzsorten nichts desto weniger im Handel und Wandel unter den Unterthanen noch immer angenommen und ausgegeben, auch selbst unterweilen in den Gefällen an Unsere Cassen angeboten werden sollen; sondern,

daß überdem noch andere und mehrere fremde Münzsorten zu einem willkürlich angenommenen Werth in Unsern Herzogthümern S. und H. coulliren sollen. Dieses Ordnungswidrige und dem gesammten Wechsel- und Münzwesen höchst nachtheilige Verfahren veranlaßet Uns demnach obengedachte Unsere Verordnung vom 29ten May 1775 hiermit zu erneuern und zu extendiren, dergestalt daß hinführo, und nach Sechs Wochen von der Publication dieses Verboths an keine fremden Münzsorten (Hamburgisches und Lübeckisches vollhaltiges Courant-Geld ganz allein ausgenommen) in Unsern Herzogthümern S. und H. 2c. weder in Gefällen und Abgaben an Unsere Casse angenommen, noch sonst unter irgend einem Vorwande in dem Verkehre zwischen den Unterthanen weiter gelten, ausgegeben noch angenommen werden sollen. Wie Wir dann hiermit noch zur gewisseren und genaueren Befolgung dieses Unseres allergnädigsten Befehls auf die Einführung und auf das Courfiren aller fremden Münzsorten in Unsern Herzogthümern 2c. (Hamburgisches und Lübeckisches vollhaltiges Courant-Geld jedoch ausgenommen) die Straffe der Confiscation derjenigen Summen in fremden und obenverbothenen Münzsorten, welche sich jemand nach Sechs Wochen von dem Tage der Publication dieser Verordnung an unterstehen sollte bey Unsern Cassen anzubietthen im Handel und Wandel der Unterthanen unter einander auszugeben oder anzunehmen, zu setzen für nöthig gefunden haben.“ Wornach 2c.“

27.

Erneuertes Verbot

wider den Gebrauch und Cours fremder geringhaltigen Schillinge und Scheidemünze in den Herzogthümern Schleswig und Holstein, mit angefügtem Befehl, wie die Dänischen Species in Geldzahlungen angenommen werden müssen.

Christiansburg den 5te Januar 1778.

Chr. 7. — Ihun kund, daß nachdem Wir mit dem größten Misfallen ferner erfahren müßen, daß ohnerachtet des Verbots unterm 29ten May 1775 und der Extension desselben vom 10ten März 1777,

wornach keine fremde geringhaltige Scheidemünze (Hamburgisches und Lübeckisches vollhaltiges Courant-Geld ausgenommen) in Unfern Herzogthümern Schleswig und Holstein zc. weder in Gefällen in Unfern Cassen angenommen, noch in dem Verkehr der Unterthanen bey Strafe der Confiscation weiter gelten oder gebraucht werden sollen; es noch neuerlich bemerkt worden, daß besonders in der Stadt Altona und in der dasigen Gegend, fremde geringhaltige Schillinge ins publicum gebracht worden sind; Als haben Wir zur Verhütung alles Unfern Unterthanen daraus zu besorgenden Schadens nöthig befunden, beregte auf den Gebrauch solcher geringhaltigen fremden Schillinge, und anderer dergleichen fremden Münze ergangenen Verbote, nicht allein auf die Stadt Altona zu erneuern, sondern auch auf alle und jede Unserer Königlichen Unterthanen dahin zu erstrecken, daß nicht nur die izt zum Vorschein gekommene fremde Schilling-Stücke, weder in Unfern Cassen noch in dem Verkehr unter Unfern Unterthanen bey Strafe der Confiscation (wovon dem Angeber in erwiesenem Falle die Hälfte des Werthes hiedurch bezeuget wird) angenommen, noch ausgegeben werden mögen. Und damit es Unfern Unterthanen nicht besonders an grob Courant fehlen möchte, so haben Wir zu ihrer Erleichterung in Unserer Stadt Altona eine Münze angeleget, um gegen Silber und einen billigen Münzlohn Species daraus zu erhalten, welche zugleich als Courant Geld zu gebrauchen stehen; und da Wir bereits durch Unsere Verordnung vom 2ten Januar 1776 festgesetzt und bestimmt haben, daß besagte Species gegen 1 Rthlr. 11 Sch. Courant in Unfern Cassen und im Handel und Wandel gelten sollen; so wird dieser Befehl hiedurch wiederholet, und verordnet, daß besagte Species in Unfern Cassen so wohl als im Handel und Wandel und in allen Geldzahlungen nach besagtem Preiß à Stück 1 Rthlr. 11 Sch. als Dänisches und Holsteinisches grob Contrant, courstiren und dafür angenommen werden sollen. — Wornach zc.
